

ԿԱՐԻՆԵ ԹՈՐՈՍՅԱՆ
ՉԵՂԻՆԵ ԽԱԶԱՏՐՅԱՆ

ԿԱԶԱԳԱՆ Ա. ՍԱՐԳՍՅԱՆ
ԿԱՐԻՆԵ ՉԻԲՈՒԽՉՅԱՆ

ՄԱՅՐԵՆԻ 4

Դասագիրք 4-րդ դասարանի համար

ՀԱՍՏԱՏԿԱԾ Է ՀՀ ԿՐԹՈՒԹՅԱՆ, ԳԻՏՈՒԹՅԱՆ, ՄՇԱԿՈՒՅԹԻ ԵՎ
ՍՊՈՐՏԻ ՆԱԽԱՐԱՐՈՒԹՅԱՆ ԿՈՐՄԻՑ

Մաս 2

Նկարիչ՝ Խորեն Հակոբյան

ԵՐԵՎԱՆ-2022

ՀՏԴ 373.167.1:809.198.1(075.3)
ԳՄԴ 81. 2 Յ ց7
Մ 239

Մայրենի-4: Հանրակրթական դպրոցի 4-րդ դաս. դասագիրք /
Մ 239 Կ. Թորոսյան, Վ. Սարգսյան, Յ. Խաչատրյան, Կ. Չիբուխչյան/
-Եր.: ՄԱՆՄԱՐ, 2022. - 96 էջ:

ISBN 978-9939-62-181-4

ՀՏԴ 373.167.1:809.198.1(075.3)
ԳՄԴ 81. 2 Յ ց7

© Կ. Թորոսյան, Վ. Սարգսյան,
Յ. Խաչատրյան, Կ. Չիբուխչյան, 2012
© ՄԱՆՄԱՐ, 2012

ԵՍ ԱՅՍՊԵՍ ԱՍԵՄ, ԴՈՒ ԱՅՆՊԵՍ ՀԱՍԿԱՑԻՐ

Երկու հասուլիկներ, համով-համով ուտելով, խոսում էին: Նրանցից մեկը, հերթական կարկանդակը բերանը դնելով, ասաց.

- Հիշում ես մեր դասարանցի Արայիկին:
- Այո՛, հիշում եմ:
- Երկու օր առաջ տեսա՝ **ցամաք ձորի աղվես** էր դարձել:

- Չի՛ կարող պատահել: Մարդը աղվես չի դառնում: Համ էլ ի՛նչ իմացար, որ ցամաք ձորի աղվես է:

- Ինձ ճիշտ չհասկացար: Ուզում եմ ասել՝ **ոտքի վրա հալվել էր, վիզը տանձի պոչ էր դարձել:**

- Ձնեմանրո՞ք է, ի՛նչ է, որ հալվի: Վիզը որ տանձի պոչ դառնա, գլուխը վրան չի մնա:

- Է՛, լավ չես հասկանում: **Ոտքի վրա չորացել էր, մենակ քիթն էր մնացել:**

- Ինչքան էլ չորանա, մարդուց միայն քիթը չի կարող մնալ:

- Ինձ լավ չես հասկանում: Ասում եմ շատ խիստ նիհարել էր. **քթից բռնեիր՝ շունչը կտար:**

- Զե՛ք պե՛տք է նրա շունչը, որ ուզում ես քթից բռնել:

Այսպես զրուցում էին երկու հասուլիկները:

Ինչի՛ն իրար չէին հասկանում ընկերները:

ՎԱՉԱԳԱՆ Ա. ՍԱՐԳՍՅԱՆ

Դու կարդացիր երկու ընկերների երկխոսությունը
և կռահեցիր, թե նրանք ինչու իրար չհասկացան:
Այժմ կարդանք և տեսնենք, թե ինչ պատահեց, երբ
ընկերացան արջն ու օձը:

Սիրեցե՛ք հայ լեզուն, և հայ ժողովուրդը չի կորչի:

ԱՎԵՏԻԷ ԻՍԱԿԱԿՅԱՆ

ԱՐՋՆ ՈՒ ՕՁԸ

Ինչպես եղավ, որ մի անգամ
Արջն ու օձը դարձան ընկեր,
Ընկեր դարձան ու բարեկամ:
«Մեկս քնի,
Մեկս հսկի,
Իրար շահենք,
Իրար պահենք,
Ընկերովի կյանք վայելենք»:
Այսպես ասին, երդվեցին,
Իրար ազնիվ խոսք տվեցին,
Օձը՝ արջին, արջը՝ օձին:
Անցավ այս կերպ մի ժամանակ:
Եվ շարունակ
Երկու ընկեր սիրով, սրտով
Նստան-ելան ու քուն մտան
Կարգով, հերթով:
Սակայն օձի սողքը* բեկբեկ*
Դուր չէր գալիս արջին երբեք:
ՈՒ մի օր էլ արջը ժայռին
Թիկն էր տվել արևկողի,
Հանկարծ օձը՝ ոլոր-մոլոր
Եկավ, ասես, գաղտագողի:
Վախն ու կասկածն առավ արջին,
Ելավ կանգնեց նստած տեղում:
«Ես ծուռուամուռ գնացողին,
Ընկեր լինի, թե կաթնախպեր*,
Չէ՛, չեմ սիրում, ես չեմ ուզում»:
Գոռաց այսպես և թաթն ուժգին
Դրեց, սեղմեց օձի գլխին
ՈՒ մյուս թաթը օձի մարմնով

Մինչև պոչը քաշեց թափով.
Ապա մոտիկ հոսող գետին
Հանձնեց օձի անկենդան դին:
Եվ նայելով ջրերի հետ
Նետի նման սուրող օձին՝
Գոհ մրթմրթաց բեղերի տակ.
«Ա՛յ, ընկերը էսպես շիտակ
Պիտի լինի,
Դեհ, շիփ-շիտակ գնա՛ հիմի»:

1. Ի՞նչ պայմանավորվեցին արջն ու օձը:
2. Ի՞նչը դուր չեկավ արջին, և ինչպե՞ս վարվեց նա:
3. Ընտրի՞ր քո կարծիքով ճիշտ տարբերակը և քննարկի՞ր ընկերներիդ հետ.

- Արջը մեղավոր էր (մեղավոր չէր), որովհետև....
- Օձը մեղավոր էր (մեղավոր չէր), որովհետև....

4. Առակի հիմնական միտքն է.

- Ընկերության մեջ պետք է շիտակ ու ազնիվ լինել:
- Երբ ցանկանաս, կարող ես հրաժարվել ընկերոջից:
- Դիմացիկի նկատմամբ պետք է լինել հանդուրժող. ընդունել նրան այնպիսին,

ինչպիսին նա կա:

- Ո՞ւմ հետ ուզես, կարող ես ընկերանալ:
- Եթե կասկածներ ունես, պարզաբանի՞ր ընկերոջդ հետ:

Հիմնավորի՞ր ընտրությունդ:

1 Առակը բաժանի՞ր դրվագների, վերնագրի՞ր և շարադրի՞ր արձակ:

2 «Ծուռուճուռ գնալ» և «շիվ-շիտակ գնալ» հականիշ արտահայտություններն օգտագործի՞ր նախադասությունների մեջ:

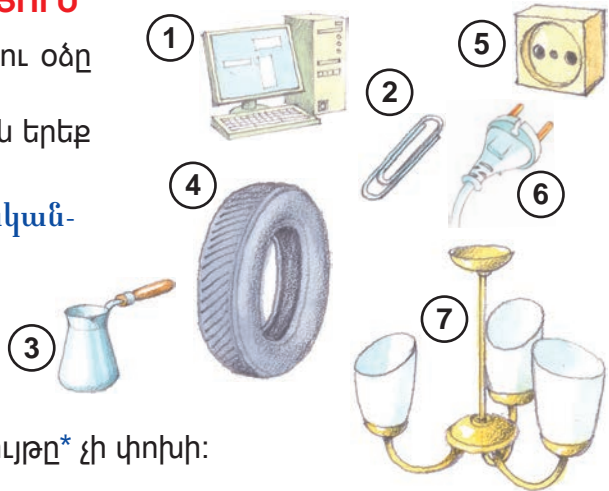
3 Հիշի՞ր և գրի՞ր առածներ և ասացվածքներ ընկերության վերաբերյալ:

4 Գրի՞ր, թե որ անվանումը որ առարկայինն է. ջահ, անվազող, երկժանի, վարդակ, համակարգիչ, սրճեփ, ամրակ:

5 ԶՎԱՐԹ ՏՐԱՄԱԲԱՆՈՒԹՅՈՒՆ

- Քանի՞ ոտք ունեն արջն ու օձը միասին:
- Քանի՞ օր են քնում ձմռան երեք ամսում արջն ու օձը միասին:

Պատասխանները (թվականները) գրի՞ր բառերով:

Առած

🌸 Օձն իր շապիկը կփոխի, բնույթը* չի փոխի:

Ընկեր ընտրիր առանց շտապելու: Առավել ևս մի՞ շտապիր փոխել նրան:

Պարզվում է, որ աղվեսն ու գայլն էլ հաշվել գիտեն, բայց արի ու տես, որ «ուղտի պարը կամրջին է բռնում»:

Մաղթում եմ, որ ուրիշների և ինքդ քեզ հետ վիճելու քիչ պատճառներ ունենաս:

**ՍԵՐԳԵՅ ՎԱՐԴԱՆՅԱՆ
ՎԵՃԸ**

- Ղան, ղան, փախե՛ք-փրկվե՛ք,- անտառով մեկ աղմկեց ագռավը,- որսորդներ են մտել անտառ, փախե՛ք-փրկվե՛ք...

Գազաններն իրար հրմշտելով նետվեցին անտառի խորքերը:

Գայլը, դուրս գալով ծառի հետևից, բռնեց փախչող աղվեսի վզից.

- Ի՛նչ է պատահել, ի՛նչ ես իրար անցել:
- Որսորդներ են մտել անտառ, ի՛նձ են որոնում:

- Իսկ ինչո՞ւ են հենց քեզ որոնում:

- Բա էլ ո՞ւմ,- զարմացավ աղվեսը,- նրանք եկել են իմ մորթու համար:

- Չան, հան, հան,- խռպոտ ու մրսած ձայնով ծիծաղեց գայլը,- եթե դու աղվես ես, ես քո պոչն եմ, ուրեմն ես՝ անտառի տիրակալս, քո կարծիքով՝ ոչինչ չարժեմ, որ որսորդներն ինձ թողած ընկել են մի ինչ-որ քնձռոտ աղվեսի հետևից:

- Այո՛, հենց իմ հետևից:

- Գիտե՞ս ինչ: Ինձ խաբելը հեշտ չէ, գևա հանվ գտիր, խաբիր,- գայրացավ գայլը:

- Այո՛, իմ մորթու համար են որսորդներն անտառ եկել, իմ, իմ մորթու,- սասց աղվեսը:

- Իսկ ի՛նչ է, մենք մորթի չունենք, սկլրոր ենք: Քանի՛ անգամ են բուրդս գգել գյուղի շները, բայց դե չլինի-չլինի, մի երկու աղվեսի մորթու չափ վրաս մնացած կլինի:

- Է՛, մի ծիծաղեցրու,- քթի տակ խնդաց աղվեսը,- բուրդին է հայտնի, որ ամբողջ անտառում իմ մորթուց լավը չկա:

- Թո՛ւ,- գայրացավ գայլը,- դե որ այդպես է, եկ հաշվենք, թե ով է ավելի թավամազ:

Գայլն սկսեց աղվեսի մորթու մազերը հաշվել, իսկ աղվեսը՝ գայլի: Նրանք հաշվում էին, հաշվում, իսկ որսորդների շների հաչոցները գնալով ավելի ու ավելի մոտիկից էին լսվում:

-...Յագար հարյուր տասը, տասնմեկ, տասներկու,- հաշվում էր գայլը, երբ շատ մոտիկից լսվեց շների ձայնը: Նա ցցեց ականջները, շուրջը նայեց և աղվեսին ասաց.

- Լսում ես, արի փախչենք...

- ...Ուր հարյուր երեսունհինգ, երեսունվեց. ինչ է, տեսար, որ վրադ մազ չկա, շներին ես պատճառ բերում, ասա՛մ, որ իմ մորթին է ավելի լավը,- ասաց աղվեսը:

- Ո՛չ մի դեպքում, երբեք,- ասաց գայլը, և նրանք շարունակեցին հաշվել:

Ագռավը, որ այս ու այն կողմ էր թռչում, բոլորին զգուշացնում, նրանց տեսնելով, կանչեց.

- Յե՛յ, ժամանակ էք գտել վիճելու, փախե՛ք-փրկվե՛ք, շները հասան...

Բայց գայլն էլ, աղվեսն էլ նրա վրա ուշադրություն չդարձրին և շարունակեցին հաշվել: Մեկ էլ ծառերի հետևից վրա պրծան որսորդների շները և գայլին ու աղվեսին այնպես զգեցին, նրանց բուրդն այնպես քամուն տվեցին, որ նրանք հազիվհազ մազապուրծ փախան:

- Ա՛յ թե շները ձեր մազերը լավ հաշվեցին,- նրանց հետևից կռավեց ագռավը:

1. Ի՞նչ իրարանցում էր անտառում: Պատմիր:

2. Ինչո՞ւ վիճեցին գայլն ու աղվեսը:

3. Ինչո՞վ ավարտվեց վեճը:

4. Քո կարծիքով՝ ինչո՞ւ պատժեցին վիճաբանողները:

5. Աղվեսի ու գայլի մասին քո պատկերացումները համեմատիր պատմության հերոսների վարքագծի հետ և դրան համապատասխան հորինիր նոր ավարտ:

1

Հեռուների արարներում ի՞նչ դատապարտելի հատկանիշներ նկատեցիր: Գրիր: Քեզ կօգնեն հետևյալ առածները.

- Յիմար գլխի պատճառով տուժում են ոտքերը:
- Ջուրն էկել, ջրաղացն է տարել, դու չախչախն* ես փնտրում:
- Ի՛նչ ես կորցրել, ի՛նչ ես ման գալիս:
- Կռվի մեջ փլավ չեն բաժանում:
- Ուղտի պարը կամրջին է բռնում:

2

«Մազերը հաշվել» արտահայտությունը բնագրի տարբեր նախադասություններում գործածվել է ուղիղ և փոխաբերական իմաստներով:

Գտիր և գրիր այդ նախադասությունները:

3

Առակում դատապարտվում է.

- վախկոտությունը,
- սնապարծությունը,
- ստախոսությունը,
- դավաճանությունը:

Ընտրիր ճիշտ պատասխանը. դրան համապատասխան հիշիր առածներ և գրիր:

4

Բնագրից դուրս գրիր թվականները և շարունակիր բառերով գրել մինչև շների վրա հասնելը.

- գայլինը՝ մինչև 1116-ը,
- աղվեսինը՝ մինչև 840-ը:

U

11-99 թվականները գրվում են միասին՝ մեկ բառով:

Օրինակ՝ տասնհինգ, երեսունմեկ, ինսուսինը:

100-ից բարձր թվերը գրվում են առանձին բառերով:

Օրինակ՝ հարյուր քսանչորս, հազար վեց հարյուր երեսունութ, հինգ հազար վեց հարյուր քառասունինը:

ԴԱՐՁՎԱԾՔ

Թե դու աղվեսն ես, ես քո պղն եմ արտահայտությունն օգտագործում են, երբ ուզում են ասել, որ իրենք էլ պակաս հասկացող և խորամանկ չեն, գիտեն, թե դիմացինն ինչ է ուզում անել, ինչ կա դիմացինի մտքում, որ իրենց խաբելն այդքան էլ հեշտ չէ:

ՄԱՉԱՊՈՒՐԾ

ԲԱՐԸ՝ ԱՓԻ ՄԵՉ

Մազապուրծ նշանակում է հազիվ-հազ պրծած, մի կերպ փորձանքից, աղետից ազատված: Իսկ ի՞նչ արմատներից է կազմված **մազապուրծ** բառը: Թվում է, թե՛ **մազ** և **պրծնել**: Սակայն բառի արմատներն են **մազ**-ը և **ապուր**-ը: **Ապուր**-ը **ապրել** բառի արմատն է: Իսկ **ապրել** սկզբնապես նշանակել է ճողոպրել, ազատվել:

Մսապարծությունն ու հիմարությունը նույն տանն են բնակվում: Մի թակիր այդ տան դուռը:

Աշխատասեր մարդկանց հաճախ համեմատում են մեղուների ու մրջյունների հետ: Քանի որ դու ոչ միայն աշխատասեր ես, այլև ընթերցասեր, կարդա՛ այս առակը:

Միասին աշխատեք, միասին վայելեք,
հաշտ ու խաղաղ ապրեք:

ԱԹԱԲԵԿ ԽՆԿՈՅԱՆ

ՃՊՈՒՆ ՈՒ ՄՐՋՅՈՒՆԸ

Թռի-վռի մի ճպուռ,
Ողջ ամառը շուռուժուռ,
Երգեց, ճռռաց,
Ճռռռաց:
Մին էլ, ըհը՛, ձմեռը
Փռեց իր ցուրտ թևերը:
Բացեց գորգը սպիտակ,
Դաշտերն առավ ձյունի տակ:
Անցան պայծառ օրերը,
Էլ հրն ասեմ, էլ հրը,
Երբ ամեն մի թփի տակ
Թե՛ սեղան կար, թե՛ օթյակ*:
Եկան օրեր ցրտաշունչ,
Ճպուռն ընկավ լուռուժուժ,
Քաղցած փորին էլ ի՛նչ երգ,
Ցուրտը տարավ ոտ ու ձեռք:
Չընգր-զընգր դողալով,
Ծանր-ծանր սողալով՝
Նա մրջյունին ասում է.
- Գլխի՛դ մատաղ, սանամեր*,
Մի ճար արա՛ շունչ առնեմ,
Ցրտից, սովից չմեռնեմ.
Կերակրի՛ր, տաքացրո՛ւ,
Մինչև գարուն ապրեցրո՛ւ:
- Ես ի՛նչ բան է, սանիկս,
Չարմանում եմ, ջանիկս,
Չաշխատեցի՛ր ամառը,
Ասա՛ ի՛նչն էր պատճառը:
- Այդպես բանի, սանամեր,
Էլ ժամանակ հավ ունեք.
Այն խոտերում բուրավետ

Երգում էինք մերոնց հետ:
- Ուրեմն՝ դի՛...
- Այո՛, ես...
Ողջ ամառը դեն ու դես,
Երգում էի մշտապես:
- Երգում էիր... Շանտ բարի,
Այժմ էլ բռնի՛ վերվերի*,
Քամին ծափ տա, դու պարի՛:

1. Վերընթերցիր այն տողերը, որտեղ նկարագրվում են ճպուռի ամառային օրերը, և պատմիր:

2. Ինչո՞ւ է ճպուռը խնդրում մրջյունին «ապրեցնել» իրեն հատկապես մինչև գարուն:

3. Բնութագրիր ամառի հերոսներին և համեմատիր:

4. Ճպուռին ներս չընդունելու համար փորձիր մրջյունին.

- արդարացնել,
- մեղադրել:

5. Նամառոտ պատմիր ամառը՝ դեպքերը փոխելով այնպես, որ մրջյունը ճպուռին ներս թողնի:

6. Արձակ շարադրիր ամառի բովանդակությունը՝ փոխելով ավարտը:

1 Գրիր, թե ո՞ր միջատը ո՞րերորդ տեղում է նստած:

Օրինակ՝ ճպուռը նստած է երկրորդ կարգի տասնմեկերորդ տեղում:

2 Կարդա՛ ամառի գլխավոր մտքին համապատասխանող այս առածները և մեկնաբանիր:

- Ամռան փուշը՝ ձմռան նուշը:
- Այսօրվա գործը վաղվան չեն թողնի:
- Լավությունն արա, ջրւրը գցիր:
- Ինչ որ ցանես, էն էլ կհնձես:
- Ժամանակը ոսկի է:
- Ձյունն ինչ գիտի, թե աղքատը փետ չունի:

3 Անձայն, միշտ, սուսուփուս, անուշահոտ, հնար, պարել բառերի փոխարեն ի՞նչ հոմանիշներ է ընտրել հեղինակը:

4 Հորինիր մի հանելուկ մրջյունի մասին:

5 Բնագրից դժուր գրիր փոխաբերական իմաստ ունեցող արտահայտություններ:

6 Ըստ տրված նմուշի լրացրո՛ւ աղյուսակը՝ ԲՈ ընտանիքի անդամների ծննդյան թվերով:

Ճննդյան թիվը		
Անունը	թվանշաններով	բառերով
Գագիկ	1992	հազար ինը հարյուր ինսուներկու
.....

7 Ամբողջացրո՛ւ ասացվածքները՝ ընտրելով սկզբին համապատասխան ավարտ:

Աջով տուր,

այն էլ կհնձես:

որ ձախով առնես:

ինչ որ ցանես,

ջրերը գցիր:

մարդը մարդուն կհանդիպի:

Լավությունն արա,

Սարը սարին չի հանդիպի,

Ս

Ճարունակիր

մեկ - առաջին

հինգ - հինգերորդ

ինը - իններորդ

երկու - երկրորդ

վեց -

11 -

երեք - երրորդ

յոթ -

25 -

չորս - չորրորդ

ութ -

68 -

Ինչպես տեսնում ես, քանակական թվականներին ավելացնելով **-րորդ** կամ **-երորդ** ածանցները՝ ստանում ենք դասական թվականներ:

Օգտվելով տրված օրինակներից՝ որոշիր՝ քանակական որ թվականների վրա է ավելացել **-րորդ** ածանցը, որոնց վրա՝ **-երորդ**:

8 **ԶՎԱՐԹ ՏՐԱՄԱԲԱՆՈՒԹՅՈՒՆ**

ա) Լրացրո՛ւ ճպուռի օրակարգը:

Օրվա ընթացքում ճպուռը երգում ու պարում է ժամ, ուտում է բոպե, աշխատում է ժամ, քնում է ժամ:

բ) Կազմիր Մրջյունի օրակարգը:

Առած

🌸 Ամռանը պառկես հովերը, Ձմռանը սատկես կովերը:

Ով աշխատի, նա կուտի:

Ով ալարի, ոչ դալարի:

Ով՝ մրջյուն, ով՝ ճպուռ. ըստրի՛ր ինքդ:

Դու ծանոթ ես Եզրպոսի ստեղծած մի քանի առակի:

Հիշո՞ւմ ես
«Առակի ծնունդը»,
«Հնարամիտը»:

Այժմ կարդանք Եզրպոսի առակներից ևս մեկը, որի հերոսը պըստիկ է, բայց ճատիկ է:

ԵՉՈՊՈՍ

Հիշիր. անհաղթահարելի է համերաշխությունը, և նույնքան անզոր է անմիաբանությունը:

ԱՌՅՈՒԾՆ ՈՒ ՄՈՒԿԸ

Քնած առյուծի մարմնի վրայով մի մուկ վազեց: Առյուծը զարթնեց, բռնեց նրան և, այն է, ուզում էր խժռել, բայց մուկը ինդրեց բաց թողնել իրեն՝ հավատացնելով, որ բարությանը կհատուցի իր փրկության համար: Առյուծը քահ-քահ ծիծաղեց ու բաց թողեց նրան:

Բայց, շատ չանցած, այնպես պատահեց, որ առյուծն ընկավ որսորդների ճանկը, և նրան պարանով կապկպեցին ծառին: Մուկը, լսելով նրա հառաչանքները, իսկույն ևեթ վազեց, կրծեց պարանը և ազատեց նրան՝ ասելով. «Այն ժամանակ դու ծիծաղեցիր ինձ վրա և կարծես թե չհավատացիր ինձ, իսկ հիմա իմացիր, որ մոռնալ է կարող է երախտահատույց* լինել լավության համար»:

Առակը ցույց է տալիս, որ նույնիսկ ամենից ուժեղներին ճակատագիրը երբեմն ստիպում է ամենից թույլերի կարիքն զգալ:

1. Ի՞նչ պատահեց առյուծին:
2. Մուկն ինչո՞ւ օգնեց առյուծին:
3. Նկարագրիր առյուծին ու մկանը:
4. Մտածիր՝ ուժեղը և թույլը ե՞րբ կարող են միմյանց կարիք զգալ:

1 Ինչպես արդեն գիտես, առակի հիմնական իմաստը սովորաբար արտահայտվում է առակի վերջին տողերում:
 Արտագրիր այդ տողերը և այդ մտքին համապատասխան հորինիր մի փոքրիկ պատմություն:

ՀԵՏԱՔՐՔԻՐ Ե ԻՄԱՆԱԼ

2

Փակագծերից ընտրիր նիշտ բառը և լրացրո՛ւ նախադասությունները: Գրիր տետրում:

- Հայ ... տպագիր գիրքը լույս է տեսել 1512 թ.: (առաջի, առաջին)
- Հայաստանը հզոր է եղել Տիգրան ... թագավորի օրոք: (Երկրորդ, Եկրորդ)
- Հայկական լեռնաշխարհի ... մեծ լիճը Սևանն է: (երրորդ, երրորդ)
- Հաղպատի ճարտարապետական համալիրը կառուցվել է դարում: (տասներորդ, տասերորդ)

3

Երախտիք և հատուցել բառերով կազմիր մի բարդ բառ և ստացված բառով ընկերներիդ հետ խաղա՛ «բառքամոցի»:

4

Օգտվելով բառաշարերից՝ կազմիր բառի բառեր և գրիր տետրում:

Արագ, ահեղ, քաջ, դանդաղ, թավ, արթա:

Մազ, վազել, քայլ, վայել, գոչ, սիրտ:

Ստացված բառերն առակի ո՛ր հերոսին են բնութագրում: ՈՒԳՈՒՄ ԵՍ ԱՎԵԼԻՆ ԻՄԱՆԱԼ

ՈՒԳՈՒՄ ԵՍ ԱՎԵԼԻՆ ԻՄԱՆԱԼ

Առյուծին անվանում են կենդանիների արթա: Ուժով, ճարակությամբ, համարձակությամբ դժվար թե մեկը համեմատվի առյուծի հետ: Առյուծներն առաջին հերթին ոչնչացնում են հիվանդ, թույլ կենդանիներին և դրանով թույլ չեն տալիս, որ վարակիչ հիվանդությունները տարածվեն: Առյուծը որսին հետապնդում է ժամում 50 կիլոմետր արագությամբ: Նա այդ արագությամբ կարող է վազել ընդամենը 900 մետր: Առյուծներն ապրում են ընտանիքներով: Առյուծի կորածին ձագուկները՝ կորյունները (սովորաբար 3-ն են լինում), շատ փոքր են՝ մոտ 80 սմ, և կշռում են 1200–2100 գրամ:

5

«Ուժո՞ւմ ես ավելին իմանալ» տեխտի ֆանակական թվականները գրիր բառերով: Դրանք դարձրո՛ւ դասական թվականներ:

Բնության մեջ հարազատ
Ապրում են պարզ ու ազատ

Մեծ ու փոքր միասին՝
Ամեն մեկը՝ իր հոգսին:

Այս անգամ առակի հերոսը ոչ թե մարդ կամ որևէ կենդանի է, այլ, պատկերացնում ես, տակառ, այն էլ՝ դատարկ:

Լավ ականջ արեք իմ այս խրատին.
Խելոք մարդն ընկեր չի դառնա վատին:

ՀՐԱԶԻԿ ՍԵՎՈՅԱԼ

ՏԱԿԱՌԻ ԼՈՂԸ

Հսկա գետում հոսանքն ի վար
Քշվում էր մի դատարկ տակառ
Եվ մեծամիտ ձայն էր տալիս.

– Ճամփա տվեք, ես եմ գալիս՝
Իմ մեծ լողով հաղթ ու անշեղ,
Նավերն իմ դեմ ի՞նչ են՝ տաշեղ...

Սակայն դեմից եկող մի նավ
Քմծիծաղով նրան ասաց.

– Ո՛վ բթամիտ, դատարկ տակառ,
Կյանքը գործ է և ոչ թե ճառ.

Դու որպեսզի ապացուցես,
Որ իսկապես լողալ գիտես
Եվ հզոր ես՝ մեծ ուժի տեր,
Պիտի լողաս հոսանքն ի վեր...

1. Ի՞նչ մեծամիտ ձայն էր հնչում տակառից:

2. Ի՞նչ արձագանք լսվեց նավից:

3. Ինչպե՞ս ես հասկանում «Կյանքը գործ է և ոչ թե ճառ» տողը:

4. Մեկնաբանի՞ր «Պիտի լողաս հոսանքն ի վեր...» արտահայտու-

թյունը և դատի՞ր կարո՞ղ էր, արդյոք, տակառը հոսանքն ի վեր լողալ:

5. Ինչպիսի՞ մարդկանց են խորհրդանշում տակառը և նավը:

1

ա) Տրված բառաշարքից ընտրի՞ր հաղթ, անշեղ բառերի հոմանիշները.

հաղթական, ուղիղ, ջեղվող, ուղղագիծ, մեծամիտ, սրընթաց, հզոր, ուղղամիտ, զորավոր:

բ) Ընտրված հոմանիշներից երկուսի համար ընտրի՞ր համապատասխան գոյականներ:

2

Բառքամոցի

Դատարկախոս բառով ընկերոջդ հետ խաղա՛ «բառքամոցի»:

3

Փակագծերից ընտրիր նիշտ բառը և լրացրո՛ւ նախադասությունները: Գրիր տետրում:

- Մեկ թույն վայրկյան է: (վացուն, վաթսուն)
- Մեկ դարը տարի է: (հարուր, հարյուր)
-ը բաղկացած է ութ արմատից և սուն ածանցից: (ութսուն, ութանասուն)
-ն ոչ թե օղակ է չնչին, այլ նշանն է ոչնչի: (զերո, զրո)

4

Առածների մասերը խառնվել են:
 Վերականգնիր առածները և գրիր:
 ՈՒՒՔը շինելու տեղ գլորվեց խուփը*:
 Կուլմ, դրև լսիր ամանում չկա:
 Կրժ, թեզ ասեմ, անունը կա:
 Գտավ պուտուկը*՝ աչքը հանեց:

Առած

🌻 Դատարկ տակառի ձայնը բարձր կլիկի:

5

2ՎԱՐԹ ՏՐԱՄԱԲԱՆՈՒԹՅՈՒՆ

Մարդիկ հաշվել սովորել են մատներով: Կան լեզուներ, որոնցում 5-ը նշանակում է մեկ ձեռք, 10-ը՝ 2 ձեռք, 20-ը՝ ձեռքեր ու ոտքեր կամ մարդ:

Օրինակ՝ $38 = 20 + 10 + 5 + 3 =$ մեկ մարդ + երկու ձեռք + մեկ ձեռք + երեք մատ:

Նույն կերպ գրիր հետևյալ թվերը.

125, 205, 46, 127:

6

Հորինիր մի պատմություն սկարի շուրջ՝ օգտագործելով **հոսանքն ի վար, հոսանքն ի վեր** արտահայտությունները:

Ես ճանճ ասեմ,
 Թե՛ գանգ կախեմ...

Կարդա՛ Արաբել Խնկոյանի «Մկների ժողովը»:

Ինչպես մի շերտի ջուրը հեղեղ դարձավ:

Բոլորդ միասին և մի կողմի վրա ձգեք, որ քարը տեղից շարժվի:

ՎԱՐՂԱՆ ԱՅԳԵԿՑԻ

ԱՅՐԻ ԿԻՆԸ ԵՎ ՈՐՂԻՆ

Մի այրի կին ուներ տասը այծ և մի որդի: Եվ ամեն օր որդին այծերը տանում էր արոտ, և մայրն ամեն օր մի շերտի ջուր էր լցնում կաթի մեջ և փոխ էր տալիս հարևաններին: Եվ որդին մորն ասաց.

– Ինչո՞ւ ես այդպես ջուր լցնում կաթի մեջ և փոխ տալիս հարևաններին:

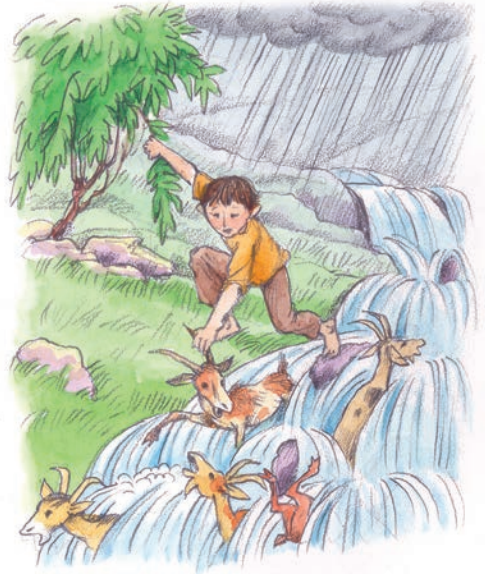
Մայրն ասաց.

– Որդի՛, մեր կաթը քիչ է, դրա համար եմ անում, որ մեր կաթը մի քիչ ավելի լինի, որ ձմռանը մեզ թացան լինի:

Իսկ մի օր, երբ որդին այծերն արոտ էր տարել, երկնքում ծնվեց մի փոքր ամպ, և անձրև եկավ, և հեղեղ եղավ, և այծերը սրբեց-լցրեց գետը: Որդին տուն եկավ արևով և դատարկ և ձեռքին՝ միայն փայտը: Մայրն ասաց.

– Որդի՛, ո՞ր եմ այծերը, և ինչո՞ւ դու այսօր արևով եկար: Որդին ասաց.

– Մայրի՛կ, այն մի շերտի ջուրը, որ խառնում էիր կաթին և փոխ տալիս* հարևաններին, հավաքվեց և հեղեղ դարձավ և եկավ մեր այծերը տարավ, լցրեց գետը:

1. Ի՞նչ էր անում այրի կինը և ինչպե՞ս բացատրեց իր արարքը:
2. Ինչո՞ւ որդին շուտ եկավ տուն և ի՞նչ պարզաբանում տվեց մորը:
3. Ի՞նչ կցանկանաս ասել այրի կնոջը և նրա տղային:
4. Քո կարծիքով՝ իսկապես մի շերտի ջո՞րն էր հեղեղ դարձել, թե՞...

5. «Առյուծն ու մուկը» առակում հիմնական միտքն արտահայտված է նրա վերջին երկու տողում: Այս առակի համար ի՞նքդ հորինիր այդ տողերը:

1

Փոխակերպում

Կաթ - □աթ - թ□թ - □ուր - ջուր:

2

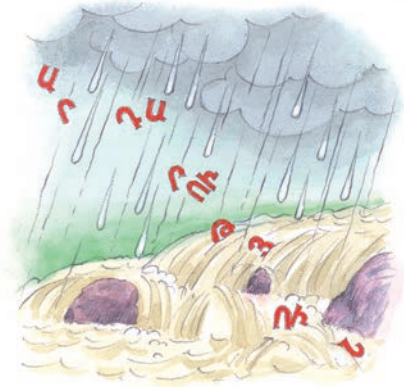
Կարդան՝ նախադասությունը, գտիր ավելորդ բառերը: Գրիր ճիշտ ձևով:

Արան ու Աշոտը իրար հետ միասին գնում էին դպրոց:

Մի երիտասարդ պատանի ու մի ծեր ծերունի մտան անտառ:

Նոր բնակարանի համար մենք գնել ենք սեղան, բազմոց, կահույք, պահարան:

ԽԱՌՆԱԳԻՐ

3

Վերականգնիր խառնագիրը և գտիր, թե ինչն է թափվում երկնից և դառնում հեղեղ: Գրիր այդ բառի հակամիջները:

Խնդուկ

ՈՒՏՈՒՑԻՋՐ.

- Մի շնչավոր գոյական ասա:

Աշակերտը.

- Այծ:

- Մի անշունչ գոյական ասա:

- Խեղդված այծ:

ԱՉԵՒ ԱՌԱՋ

արբել
հեղեղ

ԹԱՑԱՆ

— ԲԱՌԸ՝ ԱՓԻ ՄԵՋ

Թացան նշանակում է կաթնեղեն, հատկապես՝ կաթ, մածուն, թան: Բառի արմատն է **թաց**-ը: Նկատի է առնվում այն, որ ուտելու ժամանակ հացը թաց էր արվում և ոչ թե ցամաք էր ուտվում:

4

Գրիր մինչև 20 երկ-նիշ կենտ թվերը և դրանք դարձրու դասական թվականներ:

Առած

Ազնիվ մարդու հացը չի կտրվի, Անազնիվ վաստակը հեղեղը կտանի:

Եթե փորձես դու խաբել ուրիշին,
Լոկ քեզ կխաբես, մշտապես հիշիր:

Մի գնդակով երկու նապաստակ չես խփի:

ԵԶՈՊՈՍ

ԱՌՅՈՒԾՆ ՈՒ ՆԱՊԱՍՏԱԿԸ

Առյուծը գտավ քնած նապաստակին և ուզում էր խժռել, երբ հանկարծ տեսավ, որ կողքով փախչում է եղջերուն: Նապաստակին թողեց ու ընկավ եղջերվի հետևից, իսկ նապաստակն աղմուկից զարթնեց ու փախավ: Առյուծը շատ վազեց եղջերվի հետևից, բայց չկարողացավ բռնել և վերադարձավ դեպի նապաստակը: Բայց տեսնելով, որ նա էլ արդեն չքացել է, ասաց. «Տեղն է ինձ, ձեռքիս որսը բաց թողեցի և դատարկ հույսի հետևից ընկա»:

Այդպես էլ որոշ մարդիկ, ընկնելով շատի հետևից, չեն նկատում, որ կորցնում են նաև իրենց ունեցածը:

1. Առյուծն ինչո՞ւ հանդիմանեց ինքն իրեն:
2. Ո՞րն է այս առակի հիմնական միտքը: Ըստ դրա հորինի՞ր մի պատմություն մարդկանց մասին:

1

(Ո՞ր) առյուծը (ինչպե՞ս) վազում էր եղջերվի հետևից: (դանդաղաշարժ, հզոր, արագ, շնչակտուր, անզոր)

Բառաշարփից ընտրի՞ր համապատասխան բառերը և տեղադրի՞ր նախադասության մեջ: Ըստ կազմության ինչպիսի՞ն են բառաշարփի բառերը:

2

Խմբավորի՞ր թվականները. քանակական թվականները դարձրո՞ւ դասական և՛ հակառակը.

չորրորդ, երեք, տասը, իններորդ, ինսուև, երեսուև, քառասուև, տասնչորս, տասներեք, հարյուրերորդ, ութսուներորդ:

ՉՔԱՆԱԿ

ԲԱՌԸ՝ ԱՓԻ ՄԵՉ

Չարմանալի է, բայց **չքանալ** բառն արմատ չունի. համենայն դեպս, այդպես է երևում: Հասկանալի է, որ բառը կազմված է **չիք** արմատից: Իսկ **չիք** բառի մեջ **չ**-ն և **ք**-ն ածանցներ են: Մնաց **ի**-ն, որն իրոք արմատ է, նշանակում է մի բան:

Իսկ **չքանալ** բառի մեջ **ի**-ն չկա, այն դարձել է **ը**, որն էլ չի գրվում:

3

Մտածիր շարունակություն

Եթե առյուծը մռնչում է, ապա....

Եթե աքաղաղը ծուղրուղու է

կանչում, ապա....

Եթե արագիլները չվում են, ապա....

Եթե շունը հաչում է, ապա....

Եթե կատուն «լվացվում է», ապա....

4

Ի՞նչ կարող ես հորինել ըստ նկարի: Պատմիր:

ԱՉԻ ԱՌԱՋ

*եղջերու
փախչել*

Մի ձեռքով երկու ձմերուկ չես բռնի:

Կարդանք մի խաղի մասին, որը սովորեցնում է ապրել:

Որքան շատ սովորես, այնքան շատ կհամոզվես, որ դեռ շատ բան ունես սովորելու:

ՈԱՖԱՅԵԼ ՀԱՅՐԱՊԵՏՅԱՆ

ՇԱԽՄԱՏ

Շախմատ խաղալիս Գոռն ասաց. «Վաչե՛, Գործերդ ոնց որ այնքան ել լավ չեն»:

- Իսկ ինչո՞ւ, այ՛ Գոռ, ի՞նչ է եղել որ, ես ունեմ երեք անցունակ զինվոր:
- Բայց իմ փղերը՝ խենթ ու համարձակ, Նրանց կճգմեն հաստ ոտքերի տակ:
- Զո փղերը, Գոռ, մեկտեղ չեն գործում, Միմյանց պաշտպանել նույնիսկ չեն փորձում, Իսկ զինվորներն իմ շատ են քաջարի, Տես՝ ոնց են մեկտեղ ելել պայթարի: Իսկ որտեղ որ կա սեր ու միութիւն, Այնտեղ չի լինի երբեք պարտություն:

Տղաներից յուրաքանչյուրն ինչպե՛ս էր մեկնաբանում խաղը:

ՇԱԽՄԱՏ

ԲԱՌԸ՝ ԱՓԻ ՄԵՋ

Մենք՝ հայերս, **շախմատ** բառը միայն վերջին ժամանակներում ենք գործածում: **Շախմատ = շախ**

+ մատ, որը նշանակում է մահ շահին (արքային):

Մենք նախկինում գործածել ենք **ճատրակ** բառը:

Խաղը հնարել են Հնդկաստանում անհիշելի ժամանակներում: **Ճատրակ**-ը կազմված է հին հնդկերեն **ճատր** (չորս) և **ակ** (մաս) բառերից և թարգմանվում է **քառանդամ կամ չորեքմասնյա**:

ԱՉԵՒ ԱՌԱՋ

*համարչակ
երբեմն*

1

Գրի՛ր առակի հիմնական միտքը և դրան համապատասխան հիշի՛ր առածներ:

2

Հորինիր մի պատմություն, որտեղ հաղթանակում են սերն ու միությունը:

Հիշիր
«Անտառն ու քամին»:

3

Խաղա՛ Վաչեի փոխարեն և հաղթիր:

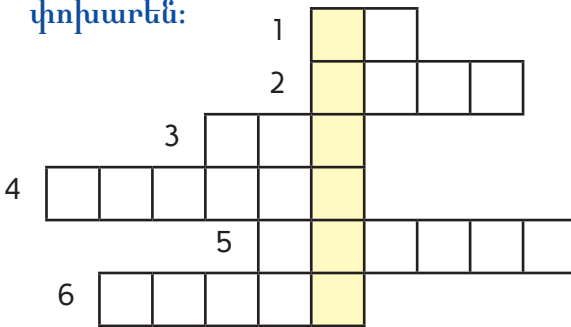

4

Քանի՞ խաղաքարով են շախմատ խաղում: Դրանցից քանիսն են զինվոր: Գրիր բոլոր խաղաքարերի անվանումները: Դրանցով կազմիր մի փոքրիկ պատմություն:

5

Կրացրո՛ւ խաչքառը և ընդգծված սյունակում կկարդաս, թե հայերն ինչ բառ են գործածել **շախմատ** բառի փոխարեն:

ՈՒՉՈ՞ՒՄ ԵՍ ԱՎԵԼԻՆ ԻՍԱՆԱԼ

2006 թվականին Հայաստանի շախմատի հավաքականի վեց դյուցազուններ հաղթանակի բերկրանքով լցրին միլիոնավոր հայ սրտեր: Նրանք հաղթեցին բոլորին և աշխարհում առաջինը դարձան, բարձրացրին հայի դրոշը և հայի միտքը:

2008 թվականին կրկնվեց նույնը. շախմատի համաշխարհային օլիմպիադայում մենք դարձյալ առաջինն էինք: Միթե հրաշք չէ: Մեկ անգամ ևս համոզվում ենք, որ երբ միասնական ենք և միակամ, ապա ուժեղ ենք և անպարտելի:

1. Հայոց այբուբենի տառի անուն, որի թվային արժեքը 100 է:

2. Թագ ունեցող խաղաքար, որին կարող են մատ հայտարարել:

3. Հաղթանակ կամ պարտություն շախմատում:

4. Խաղաքար, որից ամենաշատը կա խաղատախտակի վրա:

5. Թեկուզ ևս թագ ունի, բայց արքայի համար կգոհի իրեն:

6. Եվ ջրում է լավ լողում, և՛ խաղատախտակի վրա:

Ո՛րվ հայ ժողովուրդ, թո միակ փրկությունը թո հավաքական ուժի մեջ է:

Եղիշե Չարենց

1 Իրար միացրո՞ւ ձախ և աչ սյունակների պարզ բառերը և ստացված բարդ բառերը գրի՛ր տետրում:

թանկ
հեքիաթ
դաս
նավ

գիր
արժեք
պետ
ղեկ

Պարզ բառերը միավորելով՝ դու ստացար **բարդ** բառեր: Ստեփով իրար կապված **պարզ նախադասություններն** էլ կարող են միավորվել մեկ նախադասության մեջ, որը կոչվում է **բարդ նախադասություն**:

2 Այս նկարի բովանդակությունն արտահայտենք երկու նախադասությամբ.

Աղվեսը տեսնում է նապաստակին:
Նապաստակը փախչում է:

Մենք կարող ենք մտքով կապված այս երկու նախադասությունները միավորել և նույն բովանդակությունն արտահայտել մեկ բարդ նախադասությամբ.

Աղվեսը տեսնում է նապաստակին, իսկ նապաստակը փախչում է:

3 Ամիսների շարժում ճիշտորդն են հետևյալ ամիսները. դեկտեմբեր, հունվար, հունիս, օգոստոս, հուլիս, մարտ:

4 Գրի՛ր, թե այս տարի շաբաթվա ճիշտորդ օրն է. հունվարի 28-ը, մայիսի 9-ը, հունիսի 1-ը, հուլիսի 5-ը, սեպտեմբերի 21-ը:

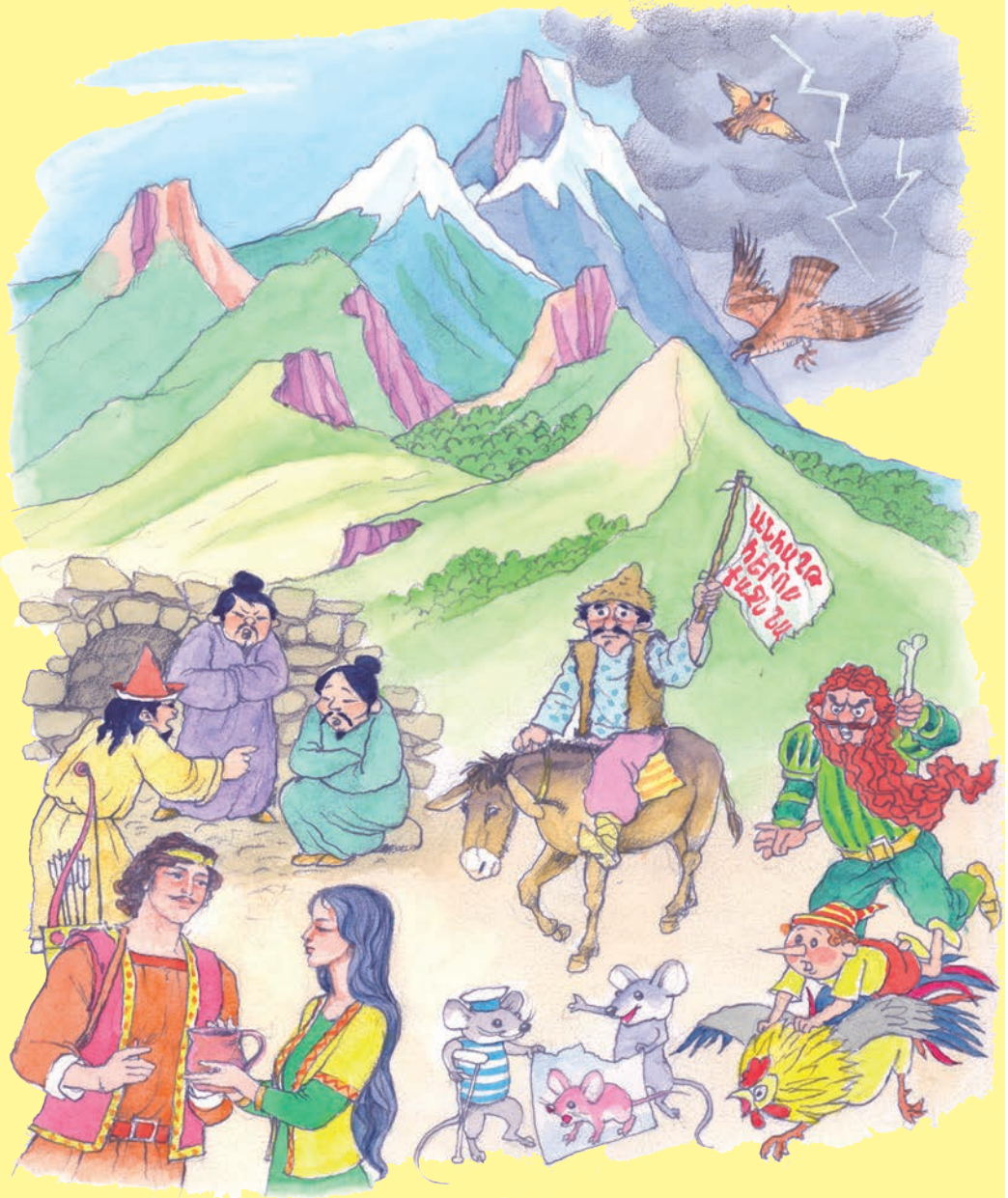
Ի՞նչ տոներ են նշվում այդ օրերին: Ո՞րիչ ի՞նչ տոներ գիտես:

5 **ՉԿԱՐԹ ՏՐԱՍԱԲԱՆՈՒԹՅՈՒՆ**

ԿԱՐՃ ԱՄԻՍԸ

- Ամենակարճ ամիսն ասա,-
- Հայկին դիմեց Սանասարը:
- Փետրվարն է,- ասաց Հայկը:
- Իսկ ես կասեմ՝ մարտն է, մարտը: Երկուսն էլ ճիշտ են, կարծես, իսկ թե ինչու, դու էլ գիտես:

ՅՈՐ ՍԱՐԻՑ,
ՅՈՐ ՁՈՐԻՑ
ԱՅՆ ԿՈՂՄ

Իհարկե, կարելի է ամեն ինչ ասել, բայց կարելի է ամեն ինչ ասել:

ԱՄԵՆԱԹԱՆԿԸ ՀԱՎԱՍԱՐՆԵՐԻ ՄԵՋ (Հայկական հեքիաթ)

Մի թագավոր, որ իր երկրին կառավարիչ էր փնտրում, հանեց երեք միանման ոսկե արձանիկ, դրեց ի ցույց և ասաց.

- Ով այս միանման արձանիկների մեջ գտնի ամենաթանկը, նա էլ կլինի իմ երկրի կառավարիչը:

Սկսեցին գալ. հերթով մոտենում, առնում, տակուզուխ նայում, տնտղում*, ոմանք կշռում էին, ոմանք չափսերն էին առնում, բայց երեք ոսկե արձանիկներն արտաքսապես ոչնչով չէին տարբերվում, կշռով էլ հավասար էին, հղկվածությամբ, գեղեցկությամբ՝ նույնը:

Եվ ահա, ի վերջո, հայտնվում է նաև մեր հեքիաթի իմաստունը: Ասում է.

- Մի թե՛լ տվեք:

Թելն առնում է, մտցնում արձանիկներից մեկի ականջը: Թելի ծայրը մյուս ականջից դուրս է գալիս: Առնում է թելը, մտցնում երկրորդ արձանիկի ականջը: Թելի ծայրը դուրս է գալիս արձանիկի բերանից: Թելը մտցնում է երրորդ արձանիկի ականջը. ծայրը գնում, ներսում կորչում է, մնում է խորքերում:

- Սա՛ է,- ասում է,- հավասարների մեջ ամենաթանկը:

- Դե դրա բացատրությունն էլ տո՛ր:

- Շատ լավ, թագավոր,- ասում է իմաստունը:- Առաջինը նման է այն մարդուն, որի ականջից ինչ մտնում, մյուսից նույնությամբ դուրս է գալիս, լսածից ոչինչ չի ըմբռնում: Երկրորդը նման է այն մարդուն, որի ականջից մտածը լեզվի ծայրին է, դրան գաղտնիք հայտնել չի կարելի: Իսկ երրորդն էլ նման է այն մարդուն, որն իր ամեն լսածը խոր ըմբռնում է, պահում ներսում:

- Ապրեն,- ասում է թագավորը, իսկ ժողովուրդը կանգնած լսում է:- Զենց դրն կլինես իմ երկրի կառավարիչը:

1. Ի՞նչ պայման դրեց թագավորը երկրի կառավարիչ ընտրելիս:

2. Իմաստունն ինչպե՞ս բացատրեց իր ընտրությունը:

3. Խմբում ընկերներիդ հետ բնարկի՞ր և հետևյալ բառերից ընտրի՞ր հոմանիշ գույգերն ու գրի՞ր առանձին շարքերով. **չընկալել, խորհրդապահ, շատախոսել, գաղտնապահ, շղակրատել, գաղտնամիտ, չըմբռնել:** Այդ բառաշարքերն իմաստով բնագրի ո՞ր նախադասությունների հետ են կապվում: Կարդա՛:

1

Արտագրի՞ր միայն նախադասությունները: Կարդա՛ համապատասխան հնչեռանգով:

Փայլող աստղեր

Աստղազարդ երկինք

Աստղերը փայլում էին երկնքում:

Երկնքի փայլող աստղեր

Որքան սիրուն են երկնքի աստղերը:

Ի՞նչ են հուշում աստղերը:

Վառվել երկնքի աստղեր

Վառվե՞ք, երկնքի «աչքեր»:

2

ԲԱՌԸ՝ ԲԱՌԻ ՄԵՋ

Կառավարիչ բառի մեջ գտի՞ր այլ բառեր:

3

Գրի՞ր առարկաների հայերեն անվանումները:

4

ԲԱՌԱԳՈՒՄԱՐ

Գավաթ + որ =

Գտի՞ր ստացված բառի արմատը և ածանցը: Այդ ածանցով կազմի՞ր նոր բառեր:

5

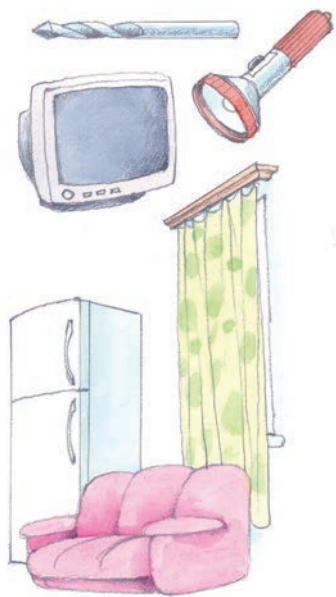
Մի ականջից մտնել, մյուսից դուրս գալ:

Ականջից մտածը լեզվի ծայրին է:

Շատ գիտես, քիչ խոսիր:

Լռությունը ոսկի է:

Մեկնաբանի՞ր արտահայտությունները և դրանցից մեկի շուրջ ստեղծի՞ր մի հեքիաթ:

Եղի՞ր համբերող ու եղի՞ր ուշիմ.
Մի՞ շտապիր լսածդ ասել ուրիշին:

«Ով ալարի, ոչ դալարի»:

Պարզվում է, որ յոթ սարից, յոթ ձորից այն կողմ ոչ բոլորը գիտեն այս առածը:

ԹՈՂ ՈՒՐԻՇՆ ԱՆԻ

(Զինական հեքիաթ)

Ամայի ճանապարհով իրար հետևից քայլում էին երեք ճամփորդ: Եղանակն սկսեց վատանալ, ուժեղ քամի բարձրացավ, ձյուն տեղաց, բուք ու բորան սկսվեց: Քանի գնաց, բուքն ուժեղացավ, փոխվեց մրրիկի, իսկ մինչև ամենամոտիկ գյուղը դեռ ահագին ճանապարհ կար:

Ի՞նչ անեին ճամփորդները: Առջևից գնացողը որոշեց մտնել մի լքված տնակ և այնտեղ սպասել, մինչև եղանակը հանդարտվի: Երկրորդ և երրորդ ճանապարհորդներն էլ հետևեցին նրան:

Իջավ երեկոն: Ճամփորդները սաստիկ մրսեցին:

- Ի՞նչ ցուրտ է, դիմանալ չի լինում,-
ասաց առաջինը:

- Ձեռքերս ու ոտքերս փայտացել են,-
ասաց երկրորդը:

- Եթե այսպես շարունակվի, մենք բո-
լորովին կսառչենք,- ասաց երրորդը:

Հետո երեքն էլ լռեցին, բայց քիչ անց
առաջինը նորից խոսեց.

- Եթե մի քիչ փայտ բերվի, կրակ կա-
նենք, կտաքանանք:

- Այո, շատ լավ կլիներ,- ասաց երկ-
րորդը:

- Այո, այո, իհարկե,- համաձայնեց
երրորդը,- եթե փայտ բերվեր, կարելի էր այստեղ գիշերել:

Երեքն էլ միասին խոսում էին, բայց ոչ ոք տեղից չէր շարժվում, որ գնար
փայտ բերեր: Իսկ սառնամանիքը գնալով սաստկանում էր:

Առաջին ճամփորդը դիմեց երկրորդին.

- Հարևան, գնա՛ փայտի: Ես կգնայի, բայց ոտքերս ցավում են, չեմ
կարող:

Երկրորդն ասաց երրորդին.

- Փորս շատ է ցավում, դու՛ր գնա փայտի:

Երրորդն էլ դիմեց առաջինին.

- Ավելի լավ է դու՛ր գնաս, գլուխս պտտվում է, հագիվ եմ ոտքի վրա
կանգնած մնում:

Երեքն էլ առողջ էին, բայց ամեն մեկը մտածում էր, որ մյուս երկուսը
պետք է անեն այդ գործը:

Առաջինը մտածում էր. «Ես հո սրանց ծառան չեմ, որ փայտի գևամ»:
 «Դուք չեք գևում, ես էլ չեմ գևա», – մտածում էր երկրորդը:
 «Ինչո՞ւ ես պետք է փայտի գևամ, թող ուրիշը գևա», – մտածում էր երրորդը:

Արդեն կեսգիշեր էր, բուքը ոռնում էր, սառնամանիքը՝ սաստկանում, իսկ ճամփորդներից յուրաքանչյուրը մտածում էր. «Այլևս հնարավոր չէ դիմանալ այս սառնամանիքին, վերջապես Թրբ պետք է որևէ մեկը փայտի գևա»:

Երանք շարունակում էին սառչել, բայց ոչ մեկը տեղից չէր շարժվում...

1. Ի՞նչ պատահեց ճամփորդներին:
2. Տեսկում ինչպե՞ս էր իրեն պահում նրանցից յուրաքանչյուրը:
3. Բնութագրի՛ր ճամփորդներին:
4. Ի՞նչ ես կարծում՝ ինչո՞ւ է հեքիաթն այդպես ավարտվում: Ո՞րն է

հեքիաթի հիմնական միտքը:

5. Շարունակի՛ր հեքիաթը:

1

Ի՞նչ պատճառներ էին բերում համփորդները գործը շանելու համար: Ինչո՞ւ. ընտրի՛ր ճիշտ տարբերակները և հիմնավորի՛ր հեքիաթի տողերով.

ծուլանում էին,
 ուզում էին գործն ուրիշի վրա բարդել,
 ինքնարդարանում էին,
 իրոք տկար էին,
 վախենում էին մթից,
 մեծամիտ էին:

ԱՉԻ ԱՌԱՋ

Տրբիկ
 Երրորդ

ԱՌԱՋԻՆ

ԲԱՌԸ՝ ԱՓԻ ՄԵՋ

Շատ ժողովուրդներ, հայերը՝
 նույնպես, աջը համարել են լավ,
 բարի, հաջողություն բերող, իսկ ձախը՝ հակառակը:

Օրինակ, ասում ենք. «Գործը աջ գևալ»՝ գործերը հաջող ընթանալ, «աջ ձեռք»՝ ամենավստահելին ու ամենահավատարիմը, և այլն:

Աջ բառից **առ** մասնիկով կազմվել է **առաջ** բառը: Իսկ ով առաջ է գևում՝ դառնում է առաջինը: Ուրեմն՝ մեր **առաջին** բառի արմատն է **աջ**-ը, որով շատ ուրիշ բառեր էլ են կազմվել՝ **առաջնորդ**, **հաջող**, **հաջողություն**, **հաջորդ**, և այլն:

2

Այս բնագիրն ընթերցելիս դու տեսար, որ հերոսները երբեմն հարցնում էին, երբեմն՝ հրամայում, երբեմն՝ բացականչում, երբեմն՝ հանգիստ պատմում:

Բնագրից դուրս գրիր մեկական նախադասություն, որտեղ ինչ-որ բան են հարցնում, ինչ-որ բան են հրամայում, ինչ-որ բան են բացականչում կամ ինչ-որ բան են պատմում:

3

Օգտագործելով **որովհետև, սակայն, և, երբ** բառերը՝ հետևյալ պարզ նախադասություններից ստացիր բարդ նախադասություններ և գրիր:

Այգեպանի դեմքը զայրույթից կարմրեց: Նա տեսավ չորացած այգին: Արևը լուսավորեց երկնքի ամպերը: Ներքևում դեռևս քնած էին մռայլ ժայռերը:

Ես վստահում եմ իմ ընկեր Վարդգեսին: Նա ազնիվ է և գաղտնապահ:

Կայծակը շանթահարեց կաղնին: Հաստաբուն ծառը բոցավառվեց:

ՀԵՏԱԶՐԹԻՐ Ե ԻՄԱՆԱԿ

4

ա) Հեփաթը բաժանիր այնպիսի մասերի, որոնք վերնագրվեն այսպես.

«Բուքն սկսվեց»:

«Ճամփորդները սաստիկ մրսեցին»:

«Ճամփորդները վիճում են»:

«Ծույլերը պատժվեցին»:

բ) Այդ համառոտ նախադասությունները լրացրո՛ւ **ինչպիսի, ինչպես, որտեղ** հարցերին պատասխանող անդամներով և գրիր տեւորում:

Այս առածները չգիտեին ճամփորդները: Դու իմացիր:

 Ես՝ աղա, դու՝ աղա, մեր աղունը ո՞վ աղա:

 Գործի անունը տալիս գլխի ցավը բռնում է:

 Ուրիշի ձեռքին նայողը սոված կմնա:

 Մարդ ինչ որ իր ձեռքով կանի, աշխարհը չի անի:

 Ուրիշի ձեռքով ապուր ուտողի բերանը կվառվի:

Ավելի լավ է խավարի մեջ մի մոմ վառել, քան թե անվերջ խոսել խավարի դեմ:

Գիտեն՝ սերն ու միությունը թեթևացնում են ամեն ծանրություն:
Յենց այդ մասին է կորեացի եղբայրների հեքիաթը: Կարդանք:

ԵՐԿՈՒ ԵՂԲԱՅՐ

(Կորեական հեքիաթ)

Մի ծերունի երկու տղա ուներ: Մեծ տղան ծնողների հետ էր ապրում, իսկ փոքրը՝ գյուղի ծայրին: Երկուսն էլ ընտանիքի տեր էին, երկուսն էլ՝ աղքատ:

Թեև երկու եղբայրն էլ շատ հոգսեր ունեին, սակայն համերաշխ էին իրար հետ, սիրում ու հարգում էին միմյանց:

Մի անգամ աշնանը մեծ եղբայրը հաշվեց իր ցորենի պաշարը և մտածեց. «Իմ ցորենը շատ է՝ ամբողջ տասը պարկ, իսկ եղբորս բերքն ավելի քիչ է: Պետք է օգնել նրան»:

Երբ մուրձն ընկավ, նա շալակն առավ ամենամեծ պարկը և գնաց դեպի կրտսեր եղբոր տունը: Ճանապարհին նա հանդիպեց մի մարդու, սակայն, քանի որ մուրձ էր, չճանաչեց նրան:

• Քո կարծիքով՝ ո՞վ էր այդ մարդը և ի՞նչ էր անում այդ ուշ ժամին:

Նա պարկը դրեց եղբոր տանը և շտապ վերադարձավ, որ մի պարկ էլ տանի: Սակայն երբ տուն հասավ, զարմացավ՝ տեսնելով, որ առաջվա պես տանը տասը պարկ ցորեն կա: Ժամանակ չունեի մտածելու: Նորից մի պարկ ցորեն շալակն առավ ու գնաց դեպի եղբոր տունը:

Ճանապարհին նա նորից մի մարդ տեսավ, բայց մթան մեջ չճանաչեց նրան: Երբ տուն հասավ, կրկին զարմանքով տեսավ, որ իր ունեցած տասը պարկն էլ նույնությամբ իրենց տեղում են: «Ա՛յ քեզ հրաշք»:

• Ի՞նչ ես կարծում՝ որտեղի՞ց հայտնվեցին այդ պարկերը:

– Եթե այդպես է, – վճռեց նա, – երկու պարկ էլ տանեմ եղբորս:

Եվ նա ծանոթ ճանապարհով նորից գնաց դեպի գյուղի մյուս ծայրը: Այդ ժամանակ լուսինն արդեն դուրս էր եկել ամպերի տակից և լուսավորել ճանապարհը: Մեծ եղբայրը հազիվ էր անցել ճանապարհի կեսը, երբ տեսավ, որ դիմացից մի մարդ է գալիս՝ իր պես պարկը շալակին:

Երբ այդ մարդը մոտեցավ, մեծ եղբայրն իսկույն ճանաչեց նրան. փոքր եղբայրն էր:

- Այդ ուր, եղբայր,- հարցրեց նա:- Ո՛ր է, գնա՛ տուն:

• **Գուշակիր՝ ո՛ւր էր գնում կրտսեր եղբայրը:**

- Իսկ դ՛ուր ուր ես գնում այս ուշ ժամին,- հարցրեց կրտսեր եղբայրը:

Պարզ էր, որ կրտսեր եղբայրը ևս նույն երեկոյան որոշել էր իր մեծ եղբորն օգնել: Նրանք միաժամանակ սկսել էին միմյանց տունն ցորեն տանել: Ահա թե ինչու ցորենի պարկերը չէին պակասում:

Եղբայրները գոհունակությամբ գրկախառնվեցին: Ցորենի պարկերը ծանր էին, բայց թեթև էին եղբայրների հոգիները:

ԶԷ՞ որ նախքան հեքիաթն ընթերցելը մենք իմացանք, որ....

1. **Բնութագրիր հեքիաթի հերոսներին:**

2. **Ի՞նչ առաձևներ կարող ես հիշել, որոնք համապատասխանեն հեքիաթի իմաստին:**

3. **Այս հեքիաթը համեմատիր չինական «Թող ուրի՛շն անի» հեքիաթի հետ:**

1

Բնագրի չորրորդ պարբերությունից դուրս գրիր **ինչ, ինչպիսիք և ինչ արեց** հարցերին պատասխանող բառերը:

2

Բնագրից ընտրիր և կարդա՛ այն նախադասությունները, որտեղ գործածված են **գյուղի ծայր, թեթև հոգի** արտահայտությունները: Այդ արտահայտություններով կազմիր ուրիշ նախադասություններ:

ԸՆՏԱՆԻՔ

ԲԱՌԸ՝ ԱՓԻ ՄԵԶ

Բառերի մեջ շատ զարմանալի գաղտնիքներ են թաքնված: Այսօր թվում է, թե **ընտանիք** բառը պարզ է: Իրականում այն կազմված է **ընդ** մասնիկից և **տուն** բառից՝ **ընդտանի**, այսինքն՝ մի տան մեջ, միասին, ընտանիք՝ արյունակից մարդկանց (ծնողներ, երեխաներ և այլն) միասին ապրող խումբ, տան անդամներ: Նույնպիսի կազմություն ունի **ընկեր** բառը՝ **ընդ + կեր**, այսինքն՝ միասին ուտող:

3

Դու տեսնում ես, որ առաջին նկարում պատմում են, երկրորդում՝ հարցնում, երրորդում՝ հրամայում, չորրորդում՝ բացականչում:

Ըստ յուրաքանչյուր նկարի՝ կազմիր մի նախադասություն և կարդա համապատասխան հնչերանգով:

U

Ըստ արտասանության երանգի՝ նախադասությունները լինում են՝ պատմողական, հարցական, հրամայական, բացականչական:

4

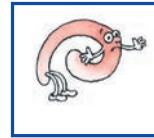
Բնագրից ընտրիր նախադասություններ և գրիր համապատասխան նշանների դիմաց:

5

Կրակն ընկնել արտահայտությունը կիրառիր նախադասության մեջ ուղիղ և փոխաբերական իմաստներով:

Օրինակ: Կացինը կրակն էր ընկել գյուղացու մեղքով:

Վարորդը կրակն էր ընկել հին ավտոմեքենայի ձեռքը:

Առած

🌸 Եղբայրը եղբոր աղբյուրն է, Որ ծարավանա՝ պաղ ջուրն է:

«Ո՛խ ուսի որ տանք,
Սարեր շուռ կտանք»:

Հիշիր
«Արան ու Շարան»:

ՋԱՆՆԻ ՌՈՂԱՐԻ

Յուրաքանչյուր կենդանի խոսում է իր ցեղակիցներին հասկանալի լեզվով: Բայց արի ու տես, որ մեր հեքիաթի հերոս մկանը իր ցեղակիցները չեն հասկանում:

Յանկացած դարոցում կգտնվի մի տղա, որը կհարցնի, թե ինչպես են հեքիաթներ հորինում: Ասեմ, որ թե՛ մենակ, թե՛ ամբողջ դասարանով կարող եք դա անել:

ԳՐԵՑ ՓԱՆԱԾ ՄԿՆԻԿԸ

Մկնիկն ամբողջ կյանքում ապրել էր բարակ, էժանագին գրքույկում, որի մեջ նկարներով փոքրիկ պատմություններ կային: Մկնիկը շատ էր ձանձրացել և մի օր որոշեց փոխել բնակարանը: Նա ուզում էր գտնել այնպիսի տուն, որի թուղթը բանի պես լիներ, գոնե նրանից պանրի հոտ գար: Նա հավաքեց ուժերն ու, որ չթռնվ, հայտնվեց իրական կյանքում՝ իսկական մկների մոտ:

- Սքանուշ,- շատ վախեցավ մկնիկը. կատվի հոտ էր առել:

- Ի՛նչ ասաց սա,- զարմացան կողքի մկները, որ ոչ մի բան չէին հասկացել նրա ասածից:

- Սփլո՛ւմ, բա՛խ փլում,- ասաց մկնիկը: Խեղճը միայն իր գրքի կենդանիների լեզվով էր խոսում:

- Երևի ուրիշ երկրից է եկել,- ասաց մի թռչակառու մուկ, որը երկար ժամանակ մի մեծ նավի վրա էր ծառայել:

Նա փորձեց անգլերեն խոսել նորեկի հետ: Մկնիկը ոչինչ չհասկացավ ու ասաց.

- Սի՛սի փնիշ, բրո՛իք:

- Ո՛չ, սա անգլիացի չէ,- ասաց «նավաստին»:

- Բա ո՛վ է նա, որտեղի՞ց է հայտնվել:

- Դե արի՛ ու գլուխ հանիր, թե ո՛վ է:

ՈՒ խեղճ մկնիկի անունը դրեցին Արի ու գլուխ հանիր:

Մկները միշտ խաղում էին նրա հոգու հետ, ձեռք առնում.

- Լսիր, այ Արի ու գլուխ հանիր, դու ինչ պանիր ես սիրում:

- Սփլինգ, բրոն սիսիցաիր,- պատասխանում էր գրքի մկնիկը:

- Դե լավ, բարի գիշեր,- ծիծաղում էին մկները: Իսկ ամենափոքրերը քաշում էին նրա պոչը, որ բարկացնեն ու վրան ծրծաղեն:

- Սորնագ, սփլաշ սքունափ:

Մի անգամ մկները ջրաղաց գնացին, որտեղ պարկերով այլուր կար: Նրանք ծակեցին պարկերը և սկսեցին այլուր խժռել: Լսվում էր մկների ատամների համերաշխ խորթխորթոցը.

- Խըրթ, խըրթ, խըրթ:

Գիտե՞ք՝ ուտելիս մկներն այդպիսի ձայն են հանում: Բայց արի ու տես, որ գրքի մկնիկի ատամների ձայնն էլ էր տարբերվում մյուսների ատամների ձայնից:

- Զրեք, սքրեք, սրեք:

- Լսիր, գոնե մկնավարի ուտել սովորիր,- փնթփնթում էր «նավաստի» մուկը:- Եթե դու նավի վրա լինեիր, քեզ վաղուց ծովը նետած կլինեին: Ախր քո չփչփոցը զգվելի է:

- Զրե՛նգ,- պատասխանեց մկնիկն ու կրկին մտավ պարկի մեջ՝ այլուր ուտելու:

«Նավաստին» նշան արեց, ու բոլորը սուսուփուս հեռացան ջրաղացից՝ գրքի մկնիկին թողնելով բախտի քմահաճույքին: Նրանք համոզված էին, որ սա չի գտնի տունդարձի ճանապարհը: Իսկ մկնիկը, էշի ականջում քնած, շարունակում էր այլուր խժռել: Երբ նկատեց, որ մենակ է մնացել, արդեն շատ էր մութ. ինչպե՞ս տուն գնար: Մկնիկը որոշեց գիշերել ջրաղացում: Նա արդեն ննջում էր, երբ մթության մեջ երկու դեղին կրակ փայլեց, լսվեց չորթոտանի որսորդի ոտքերի թփթփոցը. դա կատուն էր:

- Սքարնշ,- սարսափած ծվաց մկնիկը:

- Գրագրան,- պատասխանեց կատուն:

Պարզվեց, որ նա էլ էր գրքից: Իսկական կատուները նրան դուրս էին արել, որովհետև նա չէր կարողանում սովորական «միաու» ասել: Վտարված մուկն ու կատուն երդվեցին երբեք չբաժանվել: Ամբողջ գիշեր նրանք զրուցում էին իրենց գրքային լեզվով ու շատ լավ էլ հասկանում էին իրար:

Համեմատիր նկարի և բնագրի բովանդակությունները, նշիր տարբերությունները:

1. Որտե՞ղ էր ապրում մկնիկը և ինչո՞ւ որոշեց փոխել իր բնակարանը:

2. Շատ հետաքրքրական արկածներ պատահեցին մկանը.
 - հանդիպում և զրույց ցեղակիցների հետ,
 - ցեղակիցների վերաբերմունքը,
 - կյանքը ջրաղացում:

Վերընթերցիր համապատասխան հատվածները և պատմիր:

3. Ինչո՞ւ մկանը չէին հասկանում իր ցեղակիցները, և ինչո՞ւ նրան հասկացավ գրքակից կատուն:

4. Քո կարծիքով՝ մուկն ու կատուն ինչպե՞ս էին հայտնվել գրքում:

1

Ինչ էին խոսում մուկն ու կատուն: Ստեղծե՛ք երկխոսություն և կարդացե՛ք համապատասխան հնչերանգով:

2

Նկարագրիր մի դեպք, երբ դու կամ որևէ մեկը հայտնվել է նման իրավիճակում:

3

Վերականգնիր «ֆանդված» առածները: Գրիր բնագրին համապատասխան առածը:

մկան մահ:

քան ոչխարի մի հոտը:

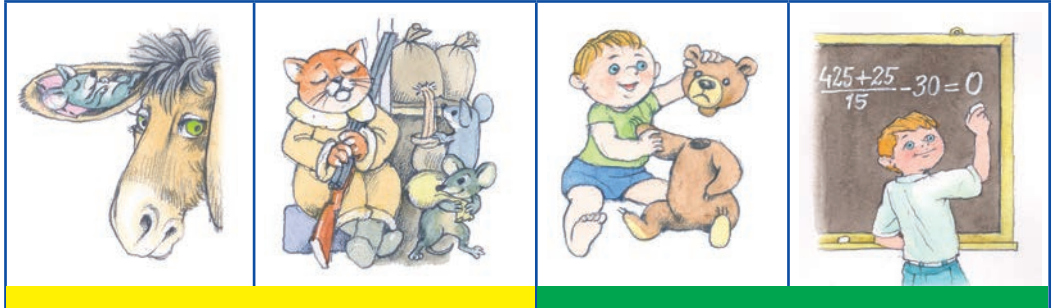
հազար կա՝ մեկ չարժե:

Էծը Էծին ապելի լավ է,

Մեկ կա՝ հազար արժե,

Կատվի խաղ՝

4 ԴԱՐՁՎԱԾՔՆԵՐ

Բնագրում օգտագործված ի՞նչ երկու դարձվածքներն են նկարված:

Դու գիտես, որ «նմանը նմանին է սիրում», բայց բոլորն իրար նման չեն. ընդունիր նրանց այնպես, ինչպիսին կան:

Կառլո հայրիկը փայտից մի տիկնիկ է պատրաստում, անունը դնում Բուրատինո: Բուրատինոն դառնում է աշխույժ, արկածասեր, արդարամիտ ու ազնիվ մի մարտիկ:

Տիկնիկային թատրոնի չար ու դաժան տնօրեն Կարաբաս Բարաբասն ուզում է Բուրատինոյին էլ խաբեությամբ տանել իր տիկնիկային թատրոնը և դաժանաբար աշխատեցնել:

Սակայն Բուրատինոն փախչում է նրանից, բազմաթիվ արկածների հանդիպում, ընկնում է հիմարների աշխարհը: Մի օր էլ նրան նետում են գետը, բայց նա փայտից էր ու չէր խեղդվի: Հենց գետում էլ Տորտիլա կրիան նրան տալիս է Ոսկե բանալին: Բուրատինոն չգիտեր, թե դա ինչ բանալի է և ինչու է Կարաբաս Բարաբասը փնտրում այն:

Այստեղ դու կկարդաս, թե Բուրատինոն ինչպես է կարողանում Կարաբաս Բարաբասից կորզել Ոսկե բանալու գաղտնիքը:

Իսկ գաղտնիքն այն էր, որ Կառլո հայրիկի խցում՝ նկարված օջախի հետևում, գաղտնի թատրոնի դուռն էր, որտեղ բոլորը երջանիկ էին՝ և՛ մարդիկ, և՛ տիկնիկները:

Ես հիշեցի իմ հին բարեկամ Բուրատինոյին
և որոշեցի ձեզ պատմել այդ փայտե մարդուկի
անսովոր պատմությունը:

ԱԼԵՔՍԵՅ ՏՈԼՍՏՈՅ

ԲՈՒՐԱՏԻՆՈՆ ԻՄԱՆՈՒՄ Է ՈՍԿԵ ԲԱՆԱԼՈՒ ԳԱՂՏՆԻՔԸ

Տիկնիկային թատրոնի դաժան տնօրեն Կարաբաս Բարաբասը պանդկատիորոշն* ասաց.

– Այս գինին անպետք է, լցրո՛ւ այն փարչից*, – և ոսկորով ցույց տվեց այն փարչը, որի մեջ նստած էր Բուրատինոն:

– Միևյոր, այդ փարչը դատարկ է, – պատասխանեց ճաշարանատերը:

– Սո՛ւտ ես ասում, ցույց տուր:

Ճաշարանատերը փարչը վերցրեց և շուռ տվեց: Բուրատինոն ամբողջ ուժով սեղմվեց փարչի պատերին, որ վայր չընկնի:

– Այդ դեպքում փարչը դիր սեղանին, մենք մեջը ոսկոր կլցնենք:

Եվ Բուրատինոյի գլխին սկսեցին կրծած ոսկորներ ու հացի չորուկներ տեղալ:

Կարաբաս Բարաբասը կուշտ խմելուց հետո ձեռքը խփեց սեղանին ու ասաց.

- Չենց գտա Բուրատինոյին, նրանից կխլեմ Ոսկե բանալին:

Պանդոկապետն ասաց.

- Իզուր եք ձեզ հոգնեցնում որոնումներով: Ես հիմա կկանչեմ երկու ճարպիկ տղաների, նրանք կխուզարկեն ամբողջ անտառը և Բուրատինոյին քարշ կտան այստեղ:

- Լավ: Ուղարկիր տղաներին,- ասաց Կարաբաս Բարաբասը:

Այդ ժամանակ Բուրատինոն փարչի խորքից երգեցիկ ձայնով կանչեց.

- Բաց արա գաղտնիքը, դժբախտ, բաց արա գաղտնիքը...

Կարաբաս Բարաբասը, հանկարծակիի եկած, ատամները վախից չխկացրեց:

- Բաց արա գաղտնիքը,- փարչի խորքից նորից լսվեց խորհրդավոր ձայնը,- թե չէ այդ աթոռից չես իջնի այլևս, դժբախտ:

Կարաբաս Բարաբասը փորձեց վեր թռչել, բայց չկարողացավ նույնիսկ շարժվել:

- Ի-ի-ինչ գ... գաղ... տնիք,- կակազելով հարցրեց նա:

Ձայնը պատասխանեց.

- Ոսկե բանալու գաղտնիքը:

Կարաբաս Բարաբասի ծնոտը սարսափից կախվեց:

- Որտեղ է դռնակը, որտեղ է դռնակը,- նվազ ձայնը, որ նման էր աշնանային գիշերը ծխնելույզի մեջ աղմկող քամու ձայնի...

- Կասեմ, կասեմ, լռիր, լռիր,- շնչաց Կարաբաս Բարաբասը:- Դռնակը ծեր Կառլոյի խցում է, նկարված օջախի հետևում...

Չազիվ էր նա արտասանել այս խոսքերը, երբ ներս մտավ պանդոկապետը.

- Ա՛յ, վստահելի տղաներ են, սինյոր, նրանք փողով սատանաներին անգամ ձեզ մոտ կբերեն...

Եվ նա ցույց տվեց շեմքին կանգնած Ալիսա աղվեսին ու Բազիլիո կատվին:

Աղվեսը հարգանքով հանեց իր հնամաշ գլխարկը:

- Սինյոր Կարաբաս Բարաբաս, նվիրեցե՞ք մեզ տասը ոսկի, և մենք սրիկա Բուրատինոյին ձեզ կտանք առանց տեղից անգամ շարժվելու:

Կարաբաս Բարաբասը ձեռքը կոխեց մորուքի հետևում գտնվող բաճկոնակի* գրպանը և տասը ոսկեդրամ հանեց:

- Ահա փողերը: Իսկ ո՞ր է Բուրատինոն:

Աղվեսը մի քանի անգամ փողերը հաշվեց, հառաչելով կեսը տվեց կատվին և ասաց.

- Նա այդ փարջի մեջ է, սիւյրի, ձեր քթի տակ...

Կարաբաս Բարաբասը սեղանից վերցրեց փարջը և կատաղած խփեց քարե հատակին: Փարջի կտորտանքի ու կրծած ոսկորների միջից դուրս թռավ Բուրատինոն: Մինչ բոլորը շժմած, բերանները բաց կանգնած էին, նա պանդոկից նետի պես դուրս սլացավ բակ՝ ուղիղ աբլորի մոտ, որը հպարտորեն մերթ մեկ, մերթ մյուս աչքով նայում էր մի որդի:

- Այդ դու՛րս ինձ մատնեցիր, դու՛ր, կոտլետի պառաձված միս,- քիթը կատաղի վեր քաշելով՝ ասաց Բուրատինոն:- Դե, հիմա ճղի՞ր ինչքան ուժ ունես...

Եվ նա պինդ կպավ աբլորի գետերալական պոչին: Աբլորը, ոչինչ չհասկանալով, թևերը ցցեց և սկսեց փախչել: Բուրատինոն, նրա պոչից կախված, թռավ մինչև սարի տակ, կտրեց-անցավ ճանապարհը և դաշտով սլացավ դեպի անտառ:

1. Ի՞նչ էր անում Կարաբաս Բարաբասը պանդոկում:
2. Ոսկե բանալու գաղտնիքն ինչպե՞ս իմացավ Բուրատինոն:
3. Ովքե՞ր խոստացան գտնել Բուրատինոյին և ինչպե՞ս գտան:
4. Ի՞նչ հնարամտությամբ Բուրատինոն ազատվեց հետապնդողներից: Կարդա՛ համապատասխան հատվածը:

5. Ինչո՞ւ էին համագործակցում Կարաբաս Բարաբասը, Ալիսա աղվեսը և Բագիլիո կատուն: Կարդա՛ նրանց բնութագրող տողերը:

6. Քո կարծիքով՝ ինչո՞ւ էին բոլորն ուզում ձեռք բերել Ոսկե բանալին:

Ս Պատմելու ձևով ասված նախադասությունը կոչվում է պատմողական նախադասություն:

ԱՉՔԻ ԱՌԱՋ
գաղտնիք

1 **Հեփաթում նկարագրված դեպքերի շուրջ կազմիր մի ֆանի պատմողական նախադասություն և գրիր: Սկսիր այսպես.**
1. Կարաբաս Բարաբասը պանդոկում հանկարծ գտավ Բուրատինոյին:
2.

2 Ինչ հարցեր կաաս, որոնց պատասխանները լինեն հետևյալ պատմողական նախադասությունները: Գրիր:

Ո՛չ, ես վախենում եմ:
Այո՛ր, ես դա կարող եմ:
Ես դժվարանում եմ խոստովանել:
Այո՛ր, ինձ համար հաճելի է:

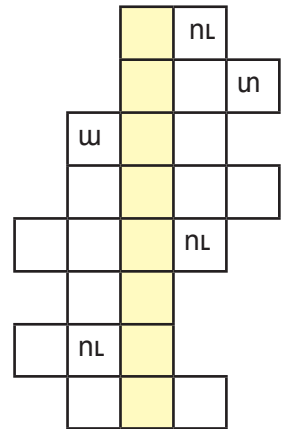
Օրինակ, առաջին նախադասության համար հնարավոր են այսպիսի հարցեր.

Դու մենակ կգնամ անտառ:
Բարձր աշտարակից կթռչե՞ն ջրավազանի մեջ:
Դու չմուշկներով կսահե՞ն սահադաշտում:

Դու գրեցիր հարց պարունակող նախադասություններ:

3 Գտիր, թե ինչ կենդանիներ են պատկերված նկարում: Ճիշտ լրացրու խաչառը և կտեսնես, թե ով է թափնվել կենդանիների մեջ (խալերեն նշանակում է փայտե տիկնիկ):

4 **ՉՎԱՐԹ ՏՐԱՄԱԲԱՆՈՒԹՅՈՒՆ**

Երեք ընկեր, չորս սկյուռ

Երեք ընկերով՝ Գոռը, Սահակը
ՈՒ Վաղարշակը, ուրախ երգելով,
Անտառ գնացին օրը ցերեկով:
Ծառի փչակում տեսան չորս սկյուռ,
Որ թափնվեցին բնի մեջ իսկույն:
Իսկ եթե միայն Գոռն անտառ գնար,
Նա քանի՞ սկյուռ կտեսներ ծառին.
Եղի՛ր ուշադիր, չխաբվես բառին:

Չարերը որքան էլ համախմբվեն, միևնույն է, բարին միշտ հաղթում է:

Յոթ սարից, յոթ ձորից այն կողմ կար մի թագավորություն, որտեղ օձն իր պորտով, հավքն իր թևով չէր եղել: Եկեք մենք համարձակ մտնենք և բացահայտենք սև արկղի գաղտնիքը:

Այս աշխարհում գուևավոր
Տոն է ապրած ամեն օր:

ԷԴՎԱՐԴ ՄԻԼԻՏՈՆՅԱՆ

ՍԵՎ ԱՐԿՂԻ ԳԱՂՏՆԻՔԸ

Կար, և հաստատ կար, մի դաժան թագավոր: Նրա իշխանության մեջ մարդը վախենում էր մարդուց, ձին՝ ձիուց, ծաղիկը՝ ծաղկից: Օձն իր պորտով, հավքն իր թևով չէին համարձակվում մտնել դաժան թագավորի տիրապետությունը: Մի անգամ նրա զորավարն ասաց.

- Օ՛, պայծառափայլ, արեգևատեսք, ամենագիր տեր, հրաշալի բան եմ մտածել:

Թագավորը, ձեռքերը շփելով, ժպիտը երեսին ասաց.

- Դե, շնուտ ասա, թե չէ ինչքան ժամանակ է ձանձրանում եմ, Ցախաբլրի:

Թագավորն այդպես էր կոչում արթունիքի բոլոր անձանց, որովհետև հավքն չունեի հիշելու նրանց անունները:

Եվ զորավարը, հաճույքից դողալով, ասաց.

- Ուրեմն այսպես. կպատրաստենք մի սև, փոքրիկ արկղ, նրա մեջ ոչինչ չենք պահի և կկանչենք երկրի իմաստուններին, թող գուշակեն՝ ի՞նչ կա և չկա արկղի մեջ: Համոզված եմ՝ նրանցից ոչ մեկը ճշգրիտ չի պատասխանի

և, ինդրեմ, կցրենք ձեր ձանձրույթը, այսինքն՝ կզլխատվեն բոլորը: Հավատացե՛ք, Ձերո՛ մեծությանը միայն նրանցից է վտանգ սպառնում:

Թագավորը ցուցամատը դրեց ճակատին, մի պահ լռեց, իբր խորհում է, և ասաց.

- Վաղը երեկոյան բոլոր իմաստուններն այստեղ լինեն: Քնահատում եմ հնարանք, Ցախաբլրի, արի՛ կտտացնեմ գլխիդ, մտածող գլուխ է:

Չորավարը ոգևորված թռչկոտեց՝ շոյելով կտտոցներից խառնված մագերը:

Հաջորդ օրը թագավորը բազմել էր գահին, նրա առջև սև արկղն էր: Ծեր իմաստունները հերթով մոտենում, փորձում էին գուշակել, ապա գլխիկոր հեռանում կարմրագգեստ դահճի ուղեկցությամբ:

Թագավորի առջև կանգնեց վերջին, ամենագիտուն իմաստունը: Թագավորը հորանջեց ու ասաց.

– Ո՛վ ամենագիտուն, ես էլ մարդ եմ, քունս տանում է, վաղն առավոտյան կհավաքվենք գուշակությունդ լսելու:

Իմաստունին զինվորներն ուղեկցեցին պալատի բանտախուց, որպեսզի որևէ մեկի հետ չկարողանա գրուցել:

Իմաստունը երկար-բարակ խորհեց, հազար բան գուշակեց, մինչև գտավ իր փնտրածը:

Քնելուց առաջ քթի տակ մրմնջաց. «Եթե թագավորը դաժան է, ուրեմն՝ վախկոտ է»:

Առավոտյան թագավորական դահլիճում նույն պատկերն էր. թագավորը՝ գահին, սև փոքրիկ արկղը՝ սեղանին, մեծամեծներն ու նրանց կանայք՝ դահլիճում:

Բեմ բարձրացավ ծեր իմաստունը, ողջունեց թագավորին ու սպասեց:

– Դե՛, գուշակիր, ամենագետ, ի՞նչ կա այս փոքրիկ արկղի մեջ, – ասաց թագավորը, – եթե ճշգրիտ գուշակես, թագավորությանս կեսը քեզ կտամ:

Իմաստունը ծանրախոհ նայեց արկղին և բառ առ բառ արտաբերեց.

– Գիշերը երազ տեսա: Երազում Ձերդ մեծության սիրելիները՝ զորավարն ու վեզիրը, խորհուրդ էին անում, թե ինչպես սպանեն Ձեզ:

Չորավարն առաջարկեց այս փոքրիկ արկղի մեջ մահացու թունավոր ճանճ թաքցնել, այնպիսի ճանճ, որը միայն թագավորներին է խայթում: Վեզիրը համաձայնեց, և գիշերն արկղի մեջ գաղտագողի մահացու ճանճ դրեցին: Իմ երազները երբեք ինձ չեն խաբել, այնպես որ, Ձերդ մեծություն, արկղի մեջ թունավոր ճանճ է:

Չորավարը գոռաց.

– Սրևտ է, պայծառափայլ, մի հավատացե՛ք:

Վեզիրը բղավեց.

– Խաբում է, արեգնատեսք, այդպիսի բան չի եղել:

Դահլիճը սսկվել, սպասում էր:

Թագավորը ցուցամատը դրեց ճակատին, իբր մտածում է, և չգիտեր ինչ որոշել: «Իսկ գուցե ճիշտ է իմաստունը, ո՞վ իմանա, զորավարն ու վեզիրը աչք չունեն իմ գահին, երեսանց ժպտում են ու բծնում, իսկ մտքում գուցե իմ մահն են ուզում: Չէ, պետք չէ համարձակության դիմել»:

Եվ, գահին մի բանի անգամ անհանգիստ շարժվելով, հրամայեց.

- Արկղն առանց բացելու թաղել ամենախոր փոսի մեջ: Իսկ քեզ, իմաստուն, ինչպես խոստացա, հանձնում եմ թագավորությանս կեսը:

Դահճի ուղեկցությամբ և պահակախմբի հսկողության տակ դուրս տարան զորավարին ու վեզիրին:

Խեղկատակը քրքջում էր զորավարի հետևից.

- Փոս փորողը փոսն է ընկնում:

1. Ինչպիսի՞ մարդ էր թագավորը, և ինչպե՞ս էին ապրում նրա հպատակները:

2. Ի՞նչ զարհուրելի բան մտածեց թագավորի զորավարը:

3. Ի՞նչ պատահեց թագավորության իմաստունների հետ, և ի՞նչ մտածեց ամենագիտուն իմաստունը:

4. Ի՞նչ պատահեց «փոս փորողին»: Ինչո՞ւ:

5. Կարդա այն տողերը, որոնցից երևում են թագավորի դաժանությունը, վախկոտությունը, անգիտությունը, մեծամտությունը:

6. Եթե դու լինեիր իմաստունի փոխարեն, ի՞նչ հնարամտություն կբանեցնեիր:

1

Հեփաթն ավարտվում է առածով: ՈՒՐԻՉ Ի՞նչ առածով կավարտեիր հեփաթը: Ընտրիր:

Լավ անես, քեզ կանես, վատ անես, քեզ կանես:

Խելքը բնովի է, ոչ թե գևովի:

Ով ինչ անի, իրեն կանի:

Արդարը որ մազ դառնա, չի կտրվի, խարդախը, որ գերան դառնա, կկոտրվի:

Տաշած քարը գետնին չի մնա:

U

Հարցում արտահայտող նախադասությունը կոչվում է **հարցական նախադասություն**: Հարցում արտահայտող բառի վերջին վանկի ձայնավորի վրա դրվում է հարցական նշան՝ **?**:

2

Հետևյալ պատմողական նախադասությունները դարձրո՞ւ հարցական:

Կար մի դաժան թագավոր:

Իմաստունը գտավ լուծումը:

Արկղը դատարկ էր:

Փոս փորողը փոսն է ընկնում:

Օրինակ: Իմաստունը երազ տեսավ:

Իմաստունը երազ տեսավ:

Իմաստունը երազ տեսավ:

Իմաստունը երազ տեսավ:

3 ԽՈՍՔԱՅԻՆ «ՎԹԱՐՆԵՐ»

ՈՒՂՂԻՐ ՍԻԱԼՆ, ԿԱՆԽԻՐ «ՎԹԱՐՈՂ»

Իմ մայրիկս մեր տան ճրագն է:
 Քո հետ ես աշխարհի ծայրն ել կգնամ:
 Երկրորդը ի՛նչ լավ էր նվագում ջութակի վրա:
 Ուզում եմ ասեմ, որ այսպես ասելը սխալ է:
 Արդեն առանց հեռախոս ապրել չի լինում:
 Այսպես, ուրեմն, պայմանավորվածությունը չենք խախտում:

4

- ա) Հեքիաթում ի՛նչ բառերով էին դիմում թագավորին: Կազմությանը ինչպիսի՞ բառեր են դրանք, բաժանի՞ր բաղադրիչների:
- բ) Թագավորներին ուրիշ ի՛նչ բառերով են դիմում. հիշի՞ր քո կարդացած ու լսած հեքիաթները:

5 ԶՎԱՐԹ ՏՐԱՄԱԲԱՆՈՒԹՅՈՒՆ

Մի արդար մարդ բանտապետի չարախոսությամբ բանտ է ընկնում: Թագավորի որոշմամբ մի սև արկղի մեջ երկու թուղթ են գցում: Մեկի վրա գրում են՝ «Մեղավոր է», մյուսի վրա՝ «Մեղավոր չէ»: Եթե մարդն արկղից հանի «Մեղավոր է» թուղթը, նրան կգլխատեն, եթե՝ «Մեղավոր չէ» թուղթը, ազատ կարձակեն:

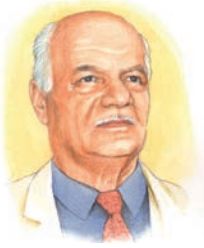
Բանտապետն ուզում է, որ անպայման գլխատեն արդար մարդուն, և երկու թղթի վրա էլ գրում է՝ «Մեղավոր է»: Արդար մարդն իմանում է, որ բանտապետն այդպիսի նենգություն է արել ու շատ է տխրում:

Սակայն հանկարծ հասկանում է, որ ինքը կարող է փրկվել: Ինչպե՞ս, կարո՞ղ ես կռահել:

Հիշի՞ր
 «ԵՐԵՒ աղջիկների
 հեքիաթը»:

Արտույտը վախենում էր, որ երկինքը փուլ կգա:
 Նա պառկում է մեջքի վրա ու ոտքերը դեմ տալիս
 երկնքին:
 Տեսողները ծիծաղում են նրա վրա.
 - Ա՛յ թռչնակ, դու ո՞նց կարող ես քո ծղոտե տոտիկ-
 ներով պահել երկինքը:
 - Ես իմ բաժին երկինքն եմ պահում:

ՍՈՒՐԵՆ ՍՈՒՐԱԴՅԱԼ
ՔԱՋ ԱՐՏՈՒՏԻԿԸ

Ցանկանում եմ, որ ձեր հոգում հեքիաթն
 ապրի երկա՛ր-երկար տարիներ:

Լույսը չբացված՝ մի ժիր արտուտիկ՝
 Պստլիկ ու սիրուն, ինչպես քաջ մարտիկ,
 Մոխրագույն, ամուր իր թևիկներով,
 Ծղոտե բարակ, պինդ տոտիկներով,
 Երզը կտուցին վեր է սլանում,
 Արևածագն է երգով ողջունում...
 Մի առավոտ էլ նա վաղ արթնացավ,
 Աշխույժ ճախրանքով երկինք բարձրացավ:
 Նրա դեմ ելավ հավազող բազեն.

- Բախտդ բերել է,
 Ա՛յ անխելք, անզեն,
 Կհռչոտեի
 Զեզ հենց այս պահին,
 Ափսոս՝ փախչում եմ
 Կայծակի ահից:
 Իսկ դու չե՞ս լսում
 Որոտը ամպի,
 Չազար փորձանք է
 Սպասում ճամփիդ:
 Աղետ է գալու,
 Ամպերն են լալիս,
 Երկինքը ճաքել
 ՈՒ փուլ է գալիս:
 Դու՝ վտիտ* թռչուն,
 Ի՞նչ պիտի անես.
 Երկինքը՝ հսկա,
 Դու՝ մի թիզ ու կես:
 - ՈՒժս ինչ պատի,
 Այն էլ կանեմ ես,
 Վտիտ եմ, սակայն

Վախկոտ չեմ քեզ պես:
 Թող ինչքան կուզի՝
 Ամպը որոտա,
 Ո՛չ, ես չեմ թողնի,
 Որ ամպը փուլ գա,
 Պիտի ես հասնեմ
 Բարձր ամպերին,
 Բարի լույս մաղթեմ
 Մարդկանց, աշխարհին...

**Ամպրոպն է գոռում, շողում կայծակը,
 Սակայն ճախրում է անվախ թռչնակը,
 Ամպերն են գոռում, կայծակն է շաչում,
 Ամպերից վեր է մի փոքրիկ թռչուն:**
 Քաջ արտուտիկն է, թևիկներին՝ վերք,
 Կտուցին՝ արև, լուսաբացի երգ:
 Ճամփա է անցել նա շատ դժվարին,
 Երգով բարի լույս ասել աշխարհին:
 Արտուտի երգով բացվեց առավոտ,
 Լույսից չբացան կայծակ ու որոտ:
 Լույսով լցվեցին ձոր, դաշտ ու կածան,
 Երկինքն էլ կապեց խի՛նդի ծիածան...

1. Ինչպե՞ս էր քաջ արտուտիկը արևածագը ողջունում, և ի՞նչ պատահեց նրան մի առավոտ:

2. Ինչո՞ւ բազեն չհոշոտեց արտուտիկին:

3. Ինչո՞ւ արտուտիկը շարունակեց ճախրել:

4. Արտույտն ինչպե՞ս հաղթահարեց դժվարին ճանապարհը և ինչո՞ւ:

1 Վերընթերցելով բազեի ու արտուտիկի երկխոսությունը՝ բնութագրիր նրանց:

2 Ի՞նչ կցանկանայիր հարցնել բանաստեղծության հերոսներին: Գրիր:

3 Արտուտիկն ինչպե՞ս հասավ իր նպատակին: Վերընթերցիր ընդգծված քառատողը:

Իսկ դ՞ու.

ա) հուսահատվում ես,
բ) համբերում ես,
գ) պայթարում ես,
դ) աշխատում ես լավ գործեր անել,
ե) հավատում ես քո հաղթանակին,
զ) հրաժարվում ես պայթարելուց:

4 Լրացրո՛ւ աղյուսակը՝ օգտագործելով բնագրի բառերը:

արտուտիկ	բազե
երգեցիկ բնբուշ	գիշատիչ որսորդ
.....

ԱՏԼԱՆՏ

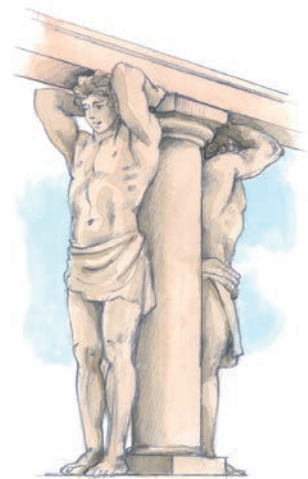
ԲԱՌԸ՝ ԱՓԻ ՄԵՋ

Ըստ հունական դիցաբանության՝ Երկնքի աստված Ռիրանոսը և Երկրի աստվածուհի Գեան ունեին վեց որդի՝ տիտաններ: Սրանք հսկայական ուժով օժտված աստվածներ էին: Իրենց որդիների հետ նրանք ցանկացան օլիմպոսյան աստվածներից գրավել Երկինքը: Այդ կռվի մասնակիցներից մեկն Ատլանտն էր, որի պատիժը պարտությունից հետո երկնակամարն իր ուսերին պահելն էր:

Հետագայում, փոխաբերական իմաստով, ատլանտներ կոչվեցին ճարտարապետության մեջ մարդկային կազմվածքով սյուները, որոնք պահում էին ծածկը:

Իսկ **տիտան** այսօր, դարձյալ փոխաբերական իմաստով, նշանակում է հսկայական, առասպելական ուժի տեր մարդ, ինչպես նաև՝ մեծ խելքի, տաղանդի տեր, ականավոր անձ:

Ասացվածք

🌻 Սրտով արած փոքրիկ գործը
Լավ է, քան թե շատ մեծ փորձը:

ԱԶԲԻ ԱՌԱՋ

Տարթյեյ
աշխարհ

ՌԻԶՈ՞ՒՄ ԵՍ ԱՎԵԼԻՆ ԻՄԱՆԱԼ

Դու էլ, Արտուստիկն էլ մի-մի առաջանա եք

Հնում մարդկանց թվում էր, թե ինչ-որ ուժեր պահում են երկինքը, որ նա փուլ չգա երկրի վրա: Օրինակ, դու կարողացիր, որ ըստ հին հունական դիցաբանության՝ երկինքը պահում էր հզոր ուժով օժտված Ատլանտը:

Դարերի ընթացքում մարդիկ հասկացան, որ երկինքը պահելու հարկ չկա, որ երկինքը չի կարող փուլ գալ:

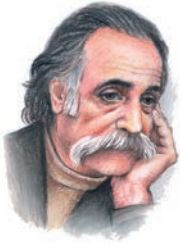
Սակայն միամիտ Արտուստիկը չգիտեր դա ու պահում էր իր բաժին երկինքը:

Յուրաքանչյուր մարդ պետք է իր գործով «պահի երկինքը», որ երկինքը փուլ չգա, այսինքն՝ մեծ դժբախտություն, մեծ փորձանք չպատահի ամբողջ մարդկությանը:

«Երկինք պահելը» դժվար է, բայց հիշիր՝ դու մենակ չես, և ամեն մեկն իր բաժին երկինքն է պահում:

Թագավորին թվում էր, թե իրենից խորամանկ մարդ չկա աշխարհում, և ոչ մեկը չի կարող իրեն խաբել...

Արհամարհիր չարիքն ու անազնվությունը, բայց ոչ՝ չար ու անազնիվ մարդկանց:

ՎԻՅԱՆ ՍԱՐՈՅԱՆ

ԹԱԳԱՎՈՐՆ ՈՒ ԽԱԲԵՔԱՆ

Թագավորի խորհրդատուն գալիս է նրա մոտ, ասում.

- Թագավորն ապրած կենա, մեր քաղաքում մի խաբեքա է հայտնվել, որը բլբլացնելով ազնիվ մարդկանցից փող է կորզում*:

- Ո՞նց թե,- զարմացած հարցնում է թագավորը:

- Մենք էլ դրանից գլուխ չենք հանում: Այդ մարդն աչքերը խորհրդավոր հառում է վրադ ու բլբլացնում: Հետո, մինչև գլխի ես ընկնում, տեսնում ես՝ քսակդ առել, չբացել է: Մի անգամ նույնիսկ քաղաքի ամենախորամանկ մարդուն քթից բռնած ման ածեց:

- Խելքին մոտ բաներ չես խոսում,- ասում է թագավորը:

- Է՛ն Աստված, ճիշտ եմ ասում:

- Դե լավ, գնա եդ մարդուն բեր, տեսնենք, թե ինձ ոնց է խաբում: Եթե նրան չհաջողվի այդ բանն անել, զգուշացնում եմ՝ գլուխդ ուսերիդ չի մնա: Եվ խորհրդատուն գնում է բլբլացող խաբեքայի մոտ ու ասում.

- Մեր թագավորը քեզ իր պալատն է կանչում, որ իրեն խաբես: Լավ կլինի՝ ինչքան հմտություն ունես, բանեցնես:

- Է՛ս... Խաբեմ թագավորի՞ն... Չ՛է, Աստված ինձ թույլ չի տա, որ եդ բանն անեմ:

- Եթե քեզ չհաջողվի մեր թագավորին խաբել, երկուսիս էլ կգլխատեն,- բացատրում է խորհրդատուն:

- Դե լավ, ինչ արած, որ ասում ես, ասում ես...- համաձայնում է խաբեքան:

Եվ խորհրդատուն նրան տանում է թագավորի մոտ:

Թագավորն ասում է.

- Ինձ ասել են, որ դու խաբել ես մեր քաղաքի ամենախելացի մարդկանց ու նրանցից փող կորզել: Ես շատ եմ հպարտանում իմ խելքով և ուզում եմ, որ ինձ էլ խաբես: Հասա փորձիր:

- Թագավորն ապրած կենա, խաբելը կխաբեմ, բայց վախենամ չկարողանամ, որովհետև բոլոր գործիքներս գրավ* են դրված: Իսկ առանց գործիքների... Նույնիսկ ամենամիամիտ գյուղացուն չեմ կարող խաբել:

- Որ այդպես է, գնա գործիքների բեր,- հրամայում է թագավորը:

- Բայց ես փող չունեմ,- ասում է խաբեբան:

- Իսկ ինչքան է պետք, որ գործիքների հետ բերես:

- Երկու հարյուր ոսկի,- ասում է խաբեբան:

- Խորհրդական,- հրամայում է թագավորը,- այդ երիտասարդին երկու հարյուր ոսկի տուր, թող գնա իր գործիքները բերի, տեսնենք ո՞նց է ինձ խաբում:

Եվ խորհրդականը խաբեբային երկու հարյուր ոսկի է տալիս: Վերջինս իրեն հատուկ ձևերով գլուխ է տալիս ու դուրս գնում՝ խոստանալով երկու ժամ հետո վերադառնալ: Իսկ թագավորը, հարմարավետ տեղավորվելով գահին, սպասում է: Շատ ժամանակ անց խորհրդատուն վախվորած ժպտում է:

- Ինչո՞ւ ես ժպտում,- հարցնում է թագավորը:

- Թագավորն ապրած կենա, եթե որոշել եք այդ խաբեբային սպասել...

Ոնց ասեմ՝ մինչև ձեր երեխաներն էլ լույս աշխարհ գան, նրանց թոռներն ու ծոռներն էլ, այդ խաբեբան չի վերադառնա: Չէ որ նա արդեն խաբել է Ձեզ, ո՞վ աշխարհի ամենամաստուն արքա: Այդ խաբեբայի գործիքը հենց նրա բլբլացող լեզուն է:

1. Ի՞նչ արտասովոր մարդ էր հայտնվել քաղաքում, և ինչո՞ւ էր թագավորն ուզում հանդիպել նրան:

2. Խաբեբան ինչո՞ւ համաձայնեց գնալ թագավորի մոտ:

3. Ի՞նչ հնարամտությամբ նա խաբեց թագավորին:

4. Ինչո՞ւ նրան հաջողվեց խաբել թագավորին:

5. Երբևէ քեզ խաբե՞լ են. ի՞նչ ես զգացել:

1

Գնա էդ մարդուն բեր:

Գնա գործիքների բեր:

Այդ երիտասարդին երկու հարյուր ոսկի տուր:

Հեքիաթից ընտրված այս նախադասություններով թագավորը.

ա) պատմում է, բ) հարցնում է, գ) հրամայում է, դ) բացականչում է:

Ընտրիր ճիշտ տարբերակը և կարդա՛ համապատասխան հնչե-
րանգով:

2

Գրիր քո կարդացած հեքիաթների թագավորներին բնութագրող բառեր: Այդ շարքի մեջ դու գրեցիր այս հեքիաթի թագավորին բնութագրող բառեր: Հիմնավորիր հեքիաթի տողերով:

U

Հրաման, կարգադրություն կամ խնդրանք արտահայտող նախադասությունը կոչվում է հրամայական նախադասություն:

3

Կապո հայրիկն ինչ է հորդորում Բուրատինոյին:

Սև թագուհին ինչ է հրամայում Ալիսին:

Պարոն Լոլիկն ինչ է կարգադրում Մաստինո շանը:

Դնչիկն ինչ է խրատում Վինի Քուփին:

Հարցերին պատասխանիր հրամայական հնչերանգի նախադասություններով:

Գրիր պատասխան նախադասությունները: Ո՞ր բառի վրա կդնես շեշտը: Ինչո՞ւ:

Ստուգիր քեզ:

Այս նախադասություններում դու շեշտը դրեցիր կտրուկ և ուժեղ հնչերանգով արտասանվող բառերի վերջին վանկի ձայնավորի վրա:

«Լեզուն աշխարհի ամենալավ և ամենավատ բանն է. նայած թե ում բերանում է»:
Եղոպոս

Յոթ սարից, յոթ ծորից այն կողմ ապրում էր Վախը: Եվ ապրում էր մի «քաջ» մարդու սրտում, որի անունն էր Նազար:

Կցանկանալի, որ դուք ավելի բախտավոր լինեք և ավելի բարձր ու մեծ, քան մենք ենք եղել:

ՀՈԿՅԱՆՆԵՍ ԹՈՒՄԱՆՅԱՆ

ՔԱՋ ՆԱԶԱՐԸ

Լինում է, չի լինում՝ մի խեղճ մարդ՝ անունը Նազար: Ես Նազարը մի անշնորհք ու ալարկոտ մարդ է լինում. էնքան էլ վախկոտ, էնքան էլ վախկոտ, որ մենակ ոտը ոտի առաջ չէր դնիլ, թեկուզ սպանեիր: Օրը մինչև իրիկուն կնկա կողքը կտրած՝ նրա հետ դուրս գնալիս դուրս էր գնում, տուն գալիս՝ տուն գալի: Դրա համար էլ անունը դնում են Վախկոտ Նազար:

Ես Վախկոտ Նազարը մի գիշեր կնկա հետ շեմքն է դուրս գալի: Որ շեմքն է դուրս գալի, տեսնում է լնս-լունսյակ գիշեր, ասում է.

– Ա՛յ կնիկ, ի՛նչ քարվան կտրելու գիշեր է... Սիրտս ասում է՝ վեր կաց գնա Հնդստանից եկող Շահի քարվանը կտրի, բեր տունը լցրու...

Կինը թե՛

– Ձենդ կտրի՛, տեղդ նստի, քարվան կտրողիս մտիկ արա...

Նազարը թե՛

– Անզգամ կնիկ, ինչո՞ւ չես թողնում գնամ քարվան կտրեմ, բերեմ տունը լցնեմ: Ել ի՛նչ տղամարդ եմ ես, էլ ինչո՞ւ եմ գդակ ծածկում, որ դու համարձակվում ես իմ առաջը խոսես:

Որ շատ կռվում է, կնիկը տուն է մտնում, դուռը փակում:

– Հողե՛մ էդ վախկոտ գլուխդ, դե հիմի գնա՛, քարվան կտրի:

Ես Նազարս մնում է դռանը: Վախից լեղապատառ է լինում: Ինչքան աղաչում-պաղատում է, որ կնիկը դուռը բաց անի, չի լինում, բաց չի անում: Ճարը կտրած գնում է, մի պատի տակի կուչ է գալի, դողալով գիշերն անց է կացնում, մինչև լույսը բացվում է: Նազարը խռոված, պատի տակին

արևկող արած սպասում է, որ կնիկը գատուն տանի, ու միտք է անում: Ամառվա շոգ օր, գազազած ճանճեր, ինքն էլ էնքան ալարկոտ, որ ալարում է քիթը սրբի: Ճանճերը գալիս են սրա քիթ ու պռունգին* վեր գալի, լցվում: Որ շատ նեղացնում են, ձեռը տանում է երեսին զարկում: Որ երեսին զարկում է, ճանճերը ջարդվում են, առաջին թափվում:

– Վանհ, ես ինչ եր...– մնում է զարմացած:

Ուզում է համրի, թե մի զարկով քանիսն սպանեց, չի կարողանում: Մտածում է, որ հազարից պակաս չի լինիլ:

– Վանհ,– ասում է,– ես էսպես տղամարդ եմ էլել ու մինչև էսօր չեմ իմացել... Ես, որ մի զարկով կարող եմ հազար շունչ կենդանի ջարդել, էլ ինչ եմ ես անպիտան կնկա կողքին վեր ընկել...

Էստեղից վեր է կենում, ուղիղ գնում իրենց գյուղի տերտերի մոտ:

- Տերտեր, օրհնյա՛մ ի տեր:
- Աստված օրհնի, որդի՛ն:
- Տերտեր, բա չես ասիլ, էսպես-էսպես բան:

Պատմում է իր քաջագործությունը ու հետև էլ հայտնում է, որ պետք է իր կնկանից կորչի, միայն խնդրում է՝ իր արածը տերտերը գրի, որ անհայտ չմնա, ամենքն էլ կարդան-իմանան: Տերտերն էլ, կատակի համար, մի փալասի կտորի վրա գրում է.

**Անհաղթ հերոս Քաջ Նազար,
Որ մին զարկի՝ ջարդի հազար:**

ՈՒ տալիս է իրեն:

Նազարս էս փալասի կտորը մի փետի ծերի ամրացնում է, մի ժանգոտած թրի կտոր կապում մեջքը, իրենց հարևանի իշին նստում ու գյուղից հեռանում:

1. Ի՞նչ պատահեց Վախկոտ Նազարին մի անգամ:
2. Նազարն ինչո՞ւ գնաց տերտերի մոտ:
3. Վախկոտ Նազարն ինչպե՞ս դարձավ Քաջ Նազար:
4. Կարդա՛մ Նազարին բնութագրող հատվածները:
5. Քո կարծիքով՝ ի՞նչ քաջագործություններ կկատարի Քաջ Նազարը

հետագայում:

6. Դեքիաթում հեղինակն ի՞նչ չափազանցություններ է կիրառել Նազարի կերպարն ավելի բնորոշ դարձնելու համար:

- Վայ, ես մարդիկ ինչ վաղ են քնում,- բացականչեց Սասունցի Դավիթը:

Վայ բառի վրա ո՛չ շեշտ է դրված, ո՛չ հարցական նշան: Մտածի՛ր՝ ինչո՞ւ: Կարո՞ւմ գարմանք արտահայտելով:

- Ջան, Ոսկե բանալին գտա:

- Ախսո՛ւ, ո՛նց խաբվեցի:

- Երանի՛ մեկը փայտի գևար:

- Վախենո՛ւմ եմ, դուռը մի՛ փակիր:

1

Ո՞ր նկարը ի՞նչ հույզով է արտահայտվում. վախ, ցանկություն, ուրախություն, ափսոսանք:

Արտագրի՛ր նախադասությունները՝ կից գրելով համապատասխան զգացմունք արտահայտող բառերը:

Ուշադրություն դարձրի՛ր, որ բացականչություն արտահայտող բառի վերջին վանկի ձայնավորի վրա դրված է բացականչական նշան (՛):

Բնագրից դուրս գրի՛ր բացականչական նախադասությունները:

U

Ուրախություն, հիացմունք, ցանկություն, զարմանք, ափսոսանք, վախ և այլ զգացմունքներ արտահայտող նախադասությունը կոչվում է **բացականչական նախադասություն**:

Եթե հետաքրքրեց, կարո՞ւմ հեքիաթն ամբողջությամբ և ընկերներիդ պատմի՛ր, թե Քաջ Նազարն ինչպես դարձավ թագավոր:

Վաչագանը մի հզոր թագավորի որդին էր: Մի անգամ, իր հավատարիմ ընկեր Վաղինակի հետ որս անելիս, աղբյուրի մոտ տեսնում է Անահիտին ու սիրահարվում: Ուզում է ամուսնանալ նրա հետ, սակայն թագավորն ու թագուհին համաձայն չեն լինում, քանի որ Անահիտը հասարակ նախրապանի աղջիկ էր: Սակայն...

ՂԱՉԱՐՈՍ ԱՂԱՅԱՆ

ԱՆԱԳԻՏ

Թագավորն ու թագուհին տեսան, որ չեն կարողանում Վաչագանի միտքը փոխել, կանչեցին Վաղինակին, հայտնեցին իրենց հոժարությունը*, և նրա հետ երկու իշխան դնելով՝ մեծամեծ ընծաներով* ուղարկեցին Յացիկ՝ հարսնախոսության:

Երբ հասան նախրապան Առանի տունը, Առանը նրանց սիրով ընդունեց և շնորհավորեց նրանց գալը:

- Այս ի՞նչ հրաշալի գորգ է,- ասաց Վաղինակը,- տանտիկինդ կլինի գործած, անշուշտ:

- Այդ գորգը մեր Անահիտի գործածն է:

- Մեր թագավորի պալատում էլ չկա մի այսպիսի գարդ,- ասաց իշխաններից մեկը, հետո, դառնալով Առանին, ավելացրեց.- շատ ուրախ եմք, որ քո աղջիկն այսքան շնորհալի է: Քո Անահիտի համբավը մինչև թագավորի ականջն է հասել: Եվ ահա՛ մեզ ուղարկել է քեզ մոտ ինամախոսության: Թագավորը կամենում է, որ քո Անահիտին տաս իր միևնուճար* որդուն՝ թագաժառանգ Վաչագանին:

Իշխանն այս առաջարկությունն անելով՝ սպասում էր, թե Առանը կամ չի հավատա, կամ թե, սաստիկ ուրախանալուց, վեր կթռչի տեղից: Բայց Առանը ո՛չ այս արավ և ո՛չ այն:

- Իմ պատվավոր հյուրեր,- ասաց Առանը,- ես շատ շնորհակալ եմ, բայց ճշմարիտ եմ ասում ձեզ, իմ ձեռին չի տալն ու չտալը: Ահա կգա ինքը, իրեն կհարցնեք. եթե հոժարի, ես ոչինչ չունեմ ասելու:

Չենց այս խոսակցության ժամանակ եկավ Անահիտը:

- Անահիտ, ինչո՞ւ ես մենակ գործում,- հարցրեց Վաղինակը,- ես լսել եմ, որ դու աղջիկ աշակերտներ շատ ունես:

Ամեն հոգի, ամեն անհատ,
Եթե ունի արիեստ, ուսում,
Նա չի լինի տնանկ, աղբառ:

- Այր, ունեմ մի քսան հոգի,- պատասխանեց Անահիտը:
- Լսել եմ, որ դու քո աշակերտներին կարդալ էլ ես սովորեցնում:
- Այր, սովորեցնում եմ: Հիմա մեզանում ամեն մարդ պետք է կարդալ գիտենա:

- Անահիտ, եկ այստեղ, քեզ բան ունենք ասելու: Տես, թե քեզ համար ինչն է ուղարկել մեր թագավորը:

Վաղինակն այս ասելով՝ բացեց մի կապոց և նրա միջից հանեց ոսկի զարդարանքներ և մետաքսե հագուստներ:

Անահիտն այդ բաները տեսնելով՝ ամենևին չհափշտակվեց և չտեսի նման չզարմացավ, այլ համեստորեն հարցրեց.

- Կարելի է, արդյոք, իմանալ, թե այդ պատիվն ինչո՞ւ է արել ինձ թագավորը:

- Մեր թագավորի որդին՝ Վաչագանը, քեզ տեսել է աղբյուրին. դու նրան ջուր ես տվել, և նա քեզ շատ հավանել է: Հիմա թագավորը մեզ ուղարկել է, որ քեզ նշանենք իր որդու հետ:

- Ուրեմն իմ տեսած որսորդը թագավորի որդի՞ն է եղել:

- Այր:

- Նա շատ լավ երիտասարդ էր: Բայց արդյոք գիտե՞մ մի որևէ արհեստ:

- Նա թագավորի որդի է, Անահիտ, նրան ի՞նչ արհեստ է հարկավոր, ողջ աշխարհի տերը նա է, ամենքն էլ նրա ծառաներն են:

- Գիտեմ, որ այդպես է, բայց ո՞վ գիտե, աշխարհ է, այսօրվա ծառաների տերը վաղը կարող է ինքը լինել ծառա: Արհեստը մի այնպիսի բան է, որ ամենայն մարդ պիտի գիտենա, թե ծառա լինի, թե տեր, թե թագավոր և թե իշխան:

Այսպես որ ասաց Անահիտը, իշխանները մնացին իրար երեսի մտիկ տալիս: Նայեցին Առանին, տեսան, որ նա շատ հավան է աղջկա ասածին: Հետո դարձան Անահիտին ու կրկին հարցրին.

- Ուրեմն դու թագավորի որդուն չպիտի ուզես միայն նրա համար, որ նա արհեստ չգիտե:

- Այր, և այս ամենը, ինչ որ բերել եք, հետ կտանեք ու կասեք, որ ես իրեն շատ հավանում եմ, միայն թող ների ինձ. ես ուխտ եմ արել* արհեստ չգիտցող մարդու չգնալ: Եթե կամենում է, որ ես իր կինը լինեմ, թող նախ և առաջ մի արհեստ սովորի:

Իշխանները վեր կացան գնացին և ինչ որ տեսել, լսել էին, մի առ մի պատմեցին թագավորին: Թագավորն ու թագուհին շատ ուրախացան՝ կարծելով, թե Վաչագանը չի ընդունի նրա առաջարկությունը:

Իսկ Վաչագանը...

1. Ո՞ր էին գնում պալատականները և ի՞նչ նպատակով:
2. Առանձն ինչպե՞ս դիմավորեց պալատականներին:
3. Ո՞վ էր Անահիտը և ի՞նչ էր անում: Վերընթերցի՛ր բնագրի համապատասխան հատվածը:

4. Ի՞նչ պայման դրեց Անահիտը և ինչպե՞ս հիմնավորեց: Դու համամի՞տ ես Անահիտին:

5. Ինչպիսի՞ն էր թագավորի և թագուհու վերաբերմունքը Վաչագանի և Անահիտի ամուսնությանը:

6. Քո կարծիքով՝ ինչպե՞ս կվարվի Վաչագանը: Շարունակի՛ր հեքիաթը:

1 Պալատականներ, գնալ, գյուղ բառերով կազմիր պատմողական, հրամայական, հարցական, բացականչական նախադասություններ՝ կատարելով համապատասխան փոփոխություններ:

- ա) Ի՞նչ մասնագիտություններ են պատկերված նկարներում:
- բ) Ընտրիր որևէ մասնագիտություն և պատրաստիր փոքրիկ հաղորդում. «Ի՞նչ կպատահի, եթե շլինի մասնագիտությունը»:
- գ) Դու այդ մասնագիտություններից ո՞րը կընտրեիր և ինչո՞ւ:

2 Արհեստավոր բառով խաղա՛ «բառքամոցի»: Քո կազմած բառերը համեմատիր ընկերոջդ կազմած բառերի հետ:

Քո կարծիքով՝ բնագրի ո՞ր տողերը կարելի է դնել այստեղ:

1. Որոշիր՝ ո՞ր հե՛փաթե՛րի հեռոսներն են:

Գրիր հե՛փաթե՛րի անունները՝ կից գրելով դրանց բովանդակությանը համապատասխան հետևյալ առածները.

Երկար լեզուն կարճացնում է կյանքը: Պստիկ է, բայց ճստիկ է: Սատանից յոթ օր շուտ է ծնվել: Արիեստն է մարդուն ոսկե բիլազուկ*։ Ծաղիկը ծաղկին նայելով է բացվում: Քաջը մեկ անգամ է մեռնում, վախկոտը՝ հազար: Լեզուդ քեզ պահես, գլուխդ կշահես: Ծառի տակին պառկելով բերանդ տանձ չի ընկնի: Մեջք մեջքի որ տանք, սարեր շուռ կտանք: Չարը բարուն հակառակ է: Խորամանկ աղվեսը երկու ոտքով է թակարդն ընկնում:

2. Կարդա՛ և որոշիր նախադասությունների տեսակներն ըստ արտասանության երանգի:

Վաղ գարնանը իր ճոճին Ծիտիկն ասաց բողբոջին. – Ա՛յ իմ քույրիկ վարդերես, Կարոտե՛լ եմ, ախր, քեզ...	Ինչո՞ւ քնից չես ելնում, Ի՛նչ ես գտել անկողնում, Վեր կաց, շողով լվացվիր, Լույսը քեզնով թող բացվի:
---	---

3. Կարդա՛ Հովհաննես Թումանյանի «Խոտող ձուկը» հե՛փաթե՛ց հետևյալ հատվածը և դիր բաց թողած կետադրական նշանները՝ , , ' :

Վերընթերցիր համապատասխան հնչերանգով:

Մին էլ կեսգիշերին դուռը դղրդում է:

- Ով է:
- Հրեշը: Եկել եմ որ եկել եմ, դե պատասխանս տվեք:

Ինչ պատասխան. սարսափից մարդ ու կնկա լեզուն կապվում է, մնում են տեղները քարացած:

- Մի վախենաք, ես ձեր տեղակ սրա պատասխանը կտամ,– ասում է երիտասարդ հյուրն ու գնում դեպի դուռը:

- Եկել եմ,- դռան հետևից ձայն է տալիս հրեշը:
- Ես էլ եմ եկել,- ներսից պատասխանում է հյուրը:
- Որտեղից ես եկել:
- Ծովի են ափից:
- Ընչով ես եկել:
- Կաղ մոծակը թամբել եմ, վրեն նստել եմ, եկել:
- Ուրեմն ծովը պստիկ է եղել:
- Ինչ պստիկ, արծիվը չի կարող մի ափից մյուսը թռչել:

4. Հիշիր հեփաթի առանձնահատկությունները: Պատմվածքը դարձրո՞ւ հեփաթ և ավարտիր:

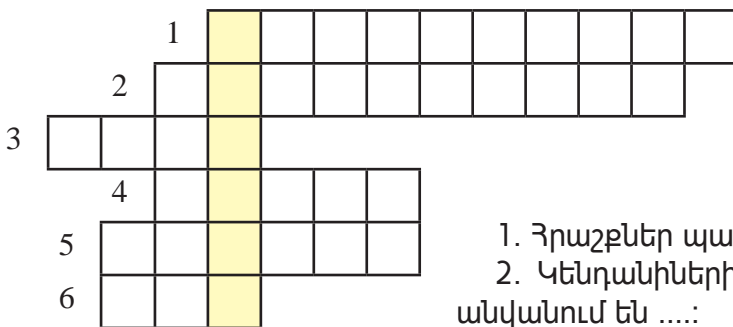
Կար մի համարձակ տղա: Շատ էր սիրում շրջել հայրենի երկրով, բարձրանալ սարերը, իջնել ձորերը, լողալ լճերում ու գետերում: Մի օր նա բարձրանում էր լեռը: Հանկարծ տեսավ մի քարանձավ, որից ծուխ էր բարձրանում: Մի փոքրիկ առվակ էր հոսում քարանձավի ներսից: Իսկ մուտքի մոտ ծանոթ պտուղներով մի ծառ էր աճել:

Հանկարծ ներսից դղրդոց լսվեց, և քարանձավը երերաց:

5. Ձեր ստեղծած հեփաթներով կազմե՛ք մի ժողովածու և նկարագարե՛ք:

Հեփաթներից մի քանիսը կարող եք ուղարկել «Նախաշավիղ» և «Գ-րդ հրաշավիթ» հանդեսների խմբագրություններ՝ տպագրելու համար:

6. Լրացրո՞ւ խաչքառը: Ընդգծված պլուսակում դու կկարդաս ֆեգ սիրելի մի բառ, իսկ տողերում՝ տեղեկություններ նրա մասին: Քեզ կօգնեն հետևյալ բառերը. կենդանական, հրաշապատում, գրական:

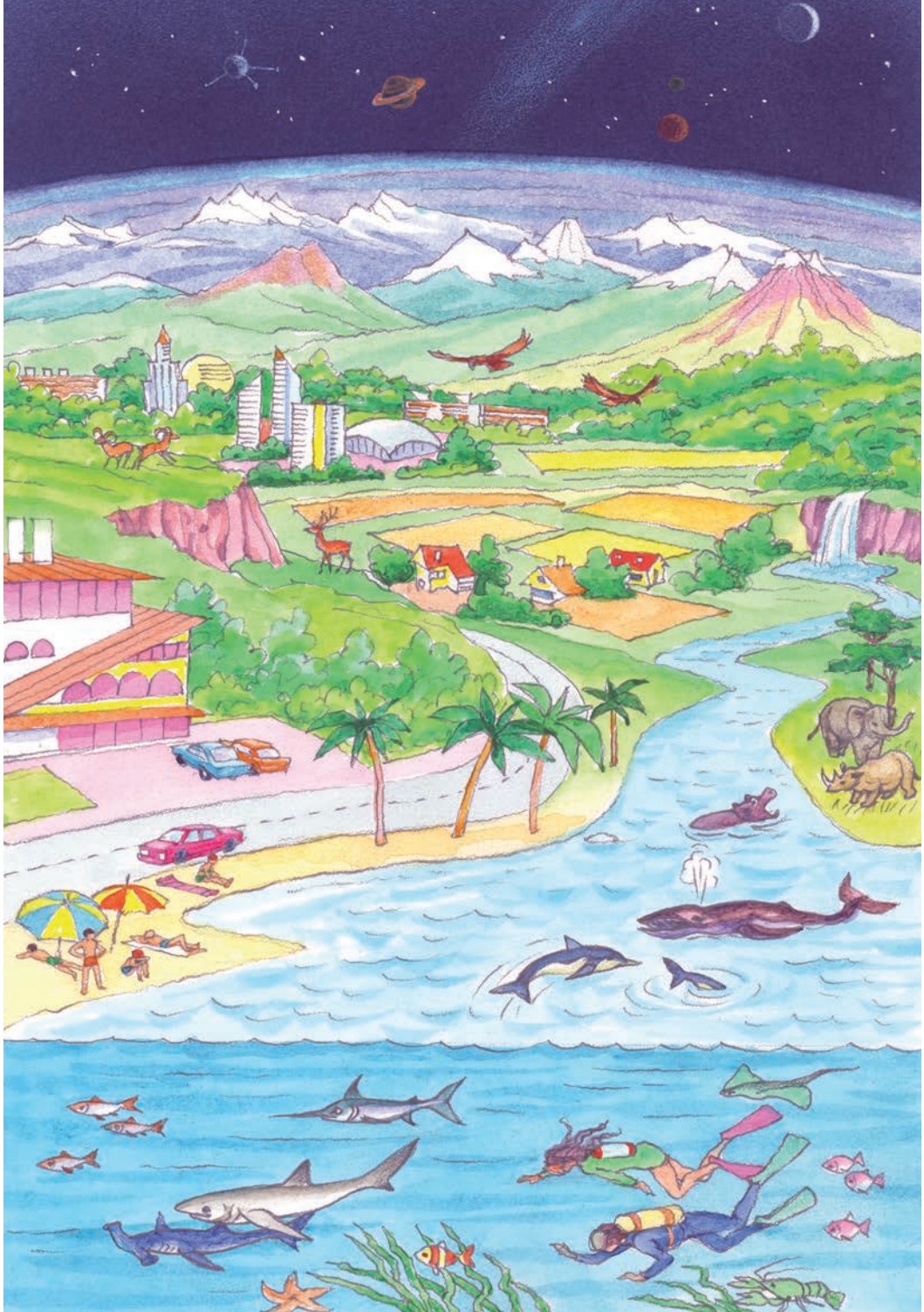

1. Հրաշքներ պատմող գրվածք:
2. Կենդանիների մասին հեփաթներն անվանում են:
3. Թիվ, որը հանդիպում է հեփաթի ավարտին:
4. Լինում է, չի:

5. Գրողների ստեղծած հեփաթներն անվանում են:

6. Հեփաթում գործողությունները սովորաբար կատարվում են սարից, ձորից այն կողմ:

ԱՅՍ ԶԱՐՄԱՆԱՅՐԱՃ ՄՈՒՈՐԱԿԸ

Այս զարմանահրաշ մոլորակի բնակիչը միայն մարդը չէ: Մեր շուրջն ապրում են բազմատեսակ արարածներ: Նրանց համար էլ այս մոլորակը զարմանահրաշ է:

Տեսնենք, թե ինչպիսին է աշխարհը նրանցից մեկի աչքերով:

ԱՂԱՍԻ ԱՅՎԱԶՅԱՆ

Այս հին ու հրաշալի աշխարհում մասնիկների միակ կապը սերն է:

ԽԱՅԵԸ*

Շարժվում էի տաբուկ ու փափուկ հողաշերտի մեջ և հիանում աշխարհով, երբ երկու խոշոր ու երկար մարդկային մատներ մտան հողի մեջ ու բռնեցին ինձ:

Երբ այդ մատները հանեցին ինձ իմ հողե կացարանից* և դրեցին փոքրիկ տուփի մեջ, ես միանգամից հասկացա, որ իմ ցեղակիցների ճակատագիրը նաև ինձ է սպասում: Շատերին թվում է, որ եթե մենք ապրում ենք հողի մեջ, ուրեմն չգիտենք, թե ինչ է կատարվում վերևում: Գիտենք: Բայց միևնույն է՝ ոչինչ չես անի:

- Քո կարծիքով՝ ո՞վ է հերոսը:

- Վերընթերցի՞ր երկրորդ պարբերության վերջին նախադասությունը և մեկնաբանի՞ր:

- Ի՞նչ ես կարծում՝ ի՞նչ ճակատագիր է սպասում հերոսին:

Լուսածեղին* այդ մատները հանեցին ինձ տուփիկի միջից, հագցրին ձկնորսական կարթին և իջեցրին շուրը: Եվ այդ րոպեից արդեն ես ոչ թե որդ էի, այլ ուղղակի խայծ: Ձուկը պետք է մոտենար ինձ, կույ տար, և ինքը դառնար զոհ: Մենք դա լավ գիտենք, բայց ի՛նչ արած... Ո՛ր սպասում եմ սրտի ցավով: Միայն թե չխաբվի որևէ մեկը: Թաքնվում էի, կուչ գալիս, ծանր երկաթը քարշ տալիս աչքից հեռու տեղեր, բայց պարանը ձգում էր ինձ ու նետում գետի կենտրոնը:

Եվ հանկարծ տեսնում եմ, թե ինչպես իմ կողմն է լողում մի սիրունիկ ձուկ: Նա մոտենում է, և նրա աչքերը փայլում են: Ինչքան շուտ են ձկները

հավատում ստիև, և ինչքան հաճելի է դա նրանց: Եվ նրա հայացքն այնպես համոզված էր, այնպես հաստատուն իր գիտցածի մեջ, կարծես ասում էր. «Ես իմ բաժին համով կերակուրը գտել եմ»:

- **Ինչ նպատակով ձկնորսն օգտագործեց որդին:**

- **Ինչ մտավախություն ուներ որդը և ինչպես էր ուզում խուսափել դրանից:**

- **Ինչ կլիմի հետո:**

Երբ ձկնիկը շատ մոտեցավ, ես, մի կերպ շուրթերս շարժելով, շշջացի.

– Լսիր, մի մոտենա ինձ, ես որդ չեմ, ես միայն խայծ եմ... Իմ ներսում կարթն է, և նրանից պարանը գնում է վեր, ու ծայրը ձկնորսի ձեռքին է...

Ձուկն ինքնավստահ ժպտաց.

– Ուրեմն դու իմ լավն ես ուզում:

– Չգիտեմ: Թերևս ավելի՝ սուտը չեմ սիրում:

– Ինչո՞ւ:

– Չգիտեմ: Պարզապես ճշմարտասեր եմ:

– Ուրեմն, որպեսզի ես քեզ չուտեմ, դու պատմություն ես հնարում:

– Ոչ, ես իսկապես ճշմարտությունն եմ ասում:

– Ու կարծում ես՝ կհավատամ քեզ և բաց կթողնեմ հնարավորությունս:

– Բայց դու կմեռնես:

– Միթե դու կարծում ես, թե ինձնից խորամանկ ես:

Եվ ձուկը քմծծաղեց, ժպտաց այնքան խելոք ու ինքնավստահ, որ հուսալքումից քիչ էր մնում լաց լինելի:

– Ո՛չ, ես ճշմարտասեր եմ, ճշմարտությունը լավ բան է:

– Տես, է... Վախն ինչ ուժ է տալիս: Որդը... փիլիսոփա է դառնում: Որդը՝ փիլիսոփա: Եթե ես կուշտ ել լինեի, հենց միայն նրա համար քեզ կուտեի, որ դու կարծում ես, թե ինձնից ավելի խելոք ու խորամանկ ես:

Եվ ձուկը ժպտաց ամեն ինչ իմացողի ժպտով ու ինձ առավ իր բերանը:

Ես երկար ժամանակ զգում էի, թե ինչպես է կարթը նրան ձգում վեր, ու այդ ժամանակ միայն մի բան էր ինձ հետաքրքրում՝ գոնե հիմա հասկացավ, որ ես ճշմարտությունն էի ասում: Եվ ինչո՞ւ ձկներին ճշմարտությունը պետք չէ... Խեղճ ձկներ:

1. Ինչպես ավարտվեց պատմվածքը: Դու սպասում էիր այդպիսի ավարտի:

2. Բնութագրիր ձկանը և որդին՝ հիմնավորելով բնագրի համապատասխան տողերով:

1 Այս դատողություններից ո՞րն է քեզ ավելի համոզիչ թվում. ընտրիր և մեկնաբանիր:

Որդն էլ, ձուկն էլ զոհ են:

Որդը գիտակցում է իր զոհ լինելը:

Ձուկը չի գիտակցում իր զոհ լինելը:

Որդի և ձկան վիճակը բնական է և օրինաչափ:

Որդը խղճում էր ձկանը, որովհետև ձուկն էլ իր նման զոհ էր:

Ամենավերջին պահին էլ որդն ուզում էր, որ ձուկը հասկանա իրեն:

2 Համեմատիր երկու ձկնիկ հեռուներին:

Հիշիր
«Բկկիկ
ձկնիկ»:

– Ձկնիկ, լրճ տուր, լրճ արա,
Դրսի որսը թոճ արա,
Իջիր ջրի հատակը,
Մինչև անցնի վտանգը:

3 Համեմատիր երկու ստեղծագործությունների ուղերին:

Հիշիր
«Ո՞իմ համար է խնձորը»:

Համեմատիր երկու ստեղծագործությունների ուղերին:

4 ա) Քառատողից ընտրիր և կարդա՛ր հրամայական նախադասությունները:
բ) Ո՞րն են ուղղված հեղինակի այդ հորդորները:

Ս Քո կարդացած նախադասության մեջ **ձկնիկ** բառը **կոչական** է:

Առաձներ

Սայլն ինչ մտքի է, սայլվորն ինչ մտքի:

Ձուկը ձկանն ասաց.

– Մի կրճմ քաշվիր:

– Ո՞ր քաշվեմ. երկուսս էլ մի թավայում ենք տապակվում:

Տարբեր աչքեր են նայում այս զարմանահրաշ աշխարհին ու տարբեր ձևով տեսնում այն:

**Հիշում ես
«Հրաշք բաց
ծովում»:**

Հիշում ես. սառցաշիթերը
սառած խոսքերն էին:
Իսկ ցրտաշունչ Բևեռում
սառչում են Նույնիսկ... մտքերը:

ԱԼԲԵՐՏՈ ՄՈՐԱԿԻԱ

Միլիարդ տարի առաջ իրերը խոսել
գիտեին: Նրանք ավելի ուշ համբացան,
երբ մարդիկ սկսեցին անդադար խոսել:
Փորձիր հասկանալ իրերի լեզուն:

ԵՐԲ ԱՏՔԵՐԸ ՍԱՌՉՈՒՄ ԵՆ ՕԴՈՒՄ

Մեզանից միլիոնավոր տարիներ
առաջ Բևեռում շատ ավելի ցուրտ
էր, քան այսօր: Ջերմաստիճանը մի-
լիարդ* աստիճան գրոյից ցածր էր,
և ամեն ինչ սառչում էր, Նույնիսկ՝
մտքերը: Բավական է մեկը մտածեր.
«Ցուրտ է, շանտ ցուրտ», նրա գլխա-
վերևում՝ գոլորշու ամպիկի մեջ, սառ-
ցաշերտերով անմիջապես գրվում
էր. «Ցուրտ է, շանտ ցուրտ»:

Հենց այդ պատճառով էլ Բևեռում
ոչ ոք չէր համարձակվում մտածել:

Բոլորն էլ վախենում էին, որ ուրիշները կկարդան իրենց մտքերը:
Այսպես արջերը, պինգվինները, փոկերը*, մարդիկ՝ բոլորը դադարել էին
որևէ բան մտածելուց: Մի խոսքով, Բևեռը դարձել էր իսկական հիմա-
րիկների մի աշխարհ:

Դարերից մի դար (երբ ժամանակը դարերով էին հաշվում), մի Ծով Ա.
Ցուլ, պառկած սառցակտորի վրա, կիսախուսի աչքերով վայելում էր
ցուրտը:

Նրա գլխում ոչ մի միտք չկար, բացի մի կարճ «Բան»-ից: Հենց այդ
«Բան»-ն էլ սառցե տառերով կախված էր նրա գլխավերևում: Թե ինչ էր
ուզում ասել այդ «Բան»-ով, պարզ չէր:

Հանկարծ ջրից դուրս ցցվեց Օձ Ա. Ձուկն ու, պոչը խաղացնելով,
կանչեց.

- Հեյ, Ծով Ա. Ցուլ, լսիր, թե ինչ եմ ասում:
- Ասա, լսում եմ, - փնթփնթաց Ծով Ա. Ցուլը:
- Ես մի երկրում եղա, որը կոչվում էր Արևադարձ: Ա՛յ թե շոգ էր այնտեղ:
Եվ գիտե՞ս, այդ երկրում մտքերը չեն սառչում:
- Ի՞նչ ես ասում:

- Հավատա: Այ, օրինակ՝ մեկը քեզ է նայում ու մտածում. «Բայց ի՞նչ հաստիկ է այս Շով Ա. Ցուլը, հա՛...», իսկ դու դա չես էլ իմանում, որովհետև այնտեղ մտքերը չեն սառչում ու մնում են անտեսանելի:

- Այդ ռվ է ասում, որ ես հաստիկ եմ,- նեղացած փնթփնթաց Շով Ա. Ցուլը:

- Օրինակի համար եմ ասում: Լսիր, արի գլուխներս առնենք-կորչենք Բւեռից: Թե իմանաս, ի՞նչ հաճելի է, երբ մտածում ես՝ ի՞նչ ուզում ես: Այդ Արևադարձում ես մի կոճուղի մտածեցի:

- Ի՞նչ էիր մտածում:

- Տարբեր բաներ:

- Օրինակ:

- Ինչ ուզես: Օրինակ՝ մտածում էի, որ արևը կանաչ է: Կամ՝ երկու անգամ երկու հավասար է հինգի:

- Հա՛, բայց արևը կանաչ չէ: Իսկ երկու անգամ երկու հավասար է չորսի:

- Պարզ է: Բայց հրաշալիս էլ հենց դա է, որ կարող ես մտածել՝ ինչ ուզես, ու ոչ ոք չի իմանա:

Օձ Ա. Ձուկն այնքան խոսեց ու համոզեց, որ Շով Ա. Ցուլը համաձայնեց գնալ Արևադարձ կոչվող երկիրը:

Օձ Ա. Ձուկը լողաց առջևից, իսկ Շով Ա. Ցուլը հետևեց նրան:

Լողացին, լողացին, ջերմաստիճանը միլիարդ աստիճան ցրտությունից փոխվեց միլիարդ աստիճան տաքության: Աստված իմ, ի՞նչ շոգ էր:

Շով Ա. Ցուլը դեռ ոչինչ չէր մտածում: Միլիոնավոր տարիներ նա չէր մտածել, հիմա էլ, կարծես, թմրած էր: Լողալիս մեկ-մեկ հարցնում էր.

- Օձ Ա. Ձուկ, դու արդեն մտածո՞ւմ ես:

- Իհարկե:

- Իսկ ի՞նչ ես մտածում:

- Հազար ու մի բան և բոլորը քո մասին:

- Օրինակ:

- Է՛, չեմ ասի, ասեմ՝ կնեղանաս:

Շով Ա. Ցուլը տխրեց: Բւեռում ոչ ոք ոչ մեկի մասին ոչինչ չէր մտածում: Աստված գիտի, թե Օձ Ա. Ձուկը հիմա իր մասին ինչեր է մտածում: Բամբասկոտ, բուրթ, երկերեսանի արարած: Հանկարծ Շով Ա. Ցուլը նկատեց, որ ինքն էլ Օձ Ա. Ձկան մասին է վատ բաներ մտածում:

Այստեղ բոլորն իրեն միայն լավ բաներ էին ասում. «Բարի գալուստ, ի՞նչ գեղեցիկ ես, ի՞նչ խելացի դեմք ունես, ի՞նչ բեղեր ես...»: Բայց Շով Ա. Ցուլը համոզված էր, որ եթե Բւեռում լինեին, օդում սառցե տառերով գրված կլինեին. «Միայն դու էիր պակաս այստեղ, անճոռնի, այ՛ քեզ մռութ, մի սրա բեղերի՛ն նայեք...»:

1. Ինչո՞ւ էր «Բևեռը դարձել իսկական հիմարիկների մի աշխարհ»:
2. Ի՞նչ որոշեցին Օոպ Ա. Ցուկն ու Օծ Ա. Չուկը և ինչո՞ւ:
3. Արևադարձում ի՞նչ փոփոխություններ զգաց իր մեջ Օոպ Ա. Ցուկը:
4. Գուշակիր՝ ի՞նչ է սպասում նրանց Արևադարձում:

ԱՉԲԻ ԱՌԱՋ

Տիպարդ

ԲԵՎԵՐ

ԲԱՌԸ՝ ԱՓԻ ՄԵՋ

Տեսնել եք, թե կրկեսում ինչպես է աճապարարը գնդակը պտտում մատի վրա: Եթե մտքով մատից ուղիղ գիծ տանենք դեպի գնդակի ամենավերին կետը, ապա կստանանք այն երևակայական առանցքը, որի շուրջը պտտվում է գնդակը:

Երկիրն էլ է, որպես գունդ, իր առանցքի շուրջը պտտվում Տիեզերքում: Երկրի հետ պտտվում են նրա բոլոր կետերը, իսկ առանցքի վերին և ստորին երկու կետերը մնում են տեղում. դրանք կոչվում են բևեռներ:

Բևեռ բառը մեր լեզվում սկզբնապես նշանակել է մեխ, գամ: **Մեխել, գամել** բառերը նշանակում են ինչ-որ բան տեղում ամրացնել:

Այստեղից փոխաբերական իմաստով երկրի պտտման երևակայական առանցքի ծայրակետերն անվանել են բևեռներ՝ որպես տեղում պտտվող կետեր, մնացած կետերի համեմատ՝ «անշարժ» կետեր:

- 1 Երեխաների մաքերը սառել են օդում: Ի՞նչ կկարգա ծովացույր: Եթե ծովացույր, պինգվինը, արջը մտածելը մոռացած շլինեին, ի՞նչ կմտածեին:

ԵՐԲ ՄՏՔԵՐԸ ՍԱՌՉՈՒՄ ԵՆ ՕՂՈՒՄ

(շարունակություն)

Մի օր Ծով Ա. Ցուլն Ա. Ֆրիկացի անունով մի սևամորթի տեսավ, որն իր կնոջ և երեխաների հետ նավակում նստած Օձ Ա. Ձկան համար երգ էր երգում: Օձ Ա. Ձուկը հրճվանքից բերանը բաց լսում էր.

Օձ Ա. Ձուկ,

Օձ Ա. Ձուկ,

Չկա քեզ պես

Սիրուն ձուկ:

Օձ Ա. Ձուկն այդ երգով հրապուրված՝ մի պահ մոռացել էր, որ Արևադարձ կոչվող երկրում մի բան ասում են, մի այլ բան մտածում: Նա մոտեցավ նավակին, իսկ Ա. Ֆրիկացին ճարակորեն նետեց ուռկանն* ու մի ակնթարթում բռնեց խեղճ Օձ Ա.

Ձկանը: Զիչ անց Օձ Ա. Ձուկն արդեն տապակված էր ու խժռված:

Ծով Ա. Ցուլը դա որ տեսավ, սարսափեց: Նա հեռացավ՝ մտածելով. «Ի՛նչ սարսափելի է: Կեցցե՛նք մենք՝ բևեռցիներս, որ ոչինչ չենք մտածում, իսկ եթե մտածում ենք, ապա բոլորը կարող են տեսնել, թե ինչ»:

Բայց Ծով Ա. Ցուլն անմիջապես չվերադարձավ Բևեռ: Գուլցե ծուլությունն էր պատճառը, կամ էլ նրան դուր էր գալիս, որ կարելի է մի բան մտածել ու մեկ այլ բան ասել:

Այդպես Ծով Ա. Ցուլը մնաց Արևադարձ կոչվող երկրում և ընտելացավ այդ երկրի սովորույթներին:

Մտածելն անսպասելի պտուղներ տվեց:

Ծով Ա. Ցուլն սկսեց շատ խորիմաստ բաներ մտածել, ասենք. «Ո՞վ ենք մենք: Որտեղի՞ց ենք գալիս: Ինչո՞ւ կանք: Ո՞ր ենք գնում»:

ՈՒ ինքն էլ սկսեց պատասխանել իրեն. «Մենք ծովացուլեր ենք: Գալիս ենք Բևեռից: Կանք, որովհետև մեզ ստեղծել է հսկայական ծովացուլի նման մի էակ: Վերջապես կհեռանանք Արևադարձ կոչվող այս կեղծ երկրից և կվերադառնանք ազնիվ ու ճշմարիտ Բևեռ»: Ի վերջո Ծով Ա. Ցուլը ձանձրացավ մի բան մտածելուց, բայց ուրիշ բան անելուց և մի գեղեցիկ օր վերադարձավ Բևեռ: «Այո՛, չմտածել, անգործ ու անհոգ ապրել գոնե մի միլիոն տարի», – երագում էր նա:

Մի անգամ Բևեռում, իր հին սառցակտորին թիկնած, Ծով Ա. Ցուլն զգաց, որ մտածելն արդեն վատ սովորություն է դարձել, և ինքը չի կարողանում չմտածել:

Դժբախտաբար, բոլոր մտքերն անմիջապես հայտնվում էին գլխավերևում՝ պսպղուն ու թափանցիկ սառցաշիթերով գրված: Խեղճ Ծով Ա.

Ցուլի բարեկամներն սկսեցին նրանից փախչել: Նա էլ սկսեց վատ բաներ մտածել նրանց մասին: Այդ մտքերը վատ խոսքերով լցված սառցաշիթեր դարձան...

Շուտով Շով Ա. Ցուլը մեն-մենակ մնաց իր սառցակտորի վրա:

Այդ ժամանակներից շանտ-շատ տարիներ են անցել: Բևեռում ջերմաստիճանը բարձրացել է: Մտքերն այլևս չեն սառչում և դարձել են անտեսանելի: Բայց Շով Ա. Ցուլը դարձյալ մենակ է ապրում: Իր սառցակտորին պառկած՝ նա անվերջ մտածում է: Ի՞նչ է մտածում:

Ի՞նչ իմանաս:

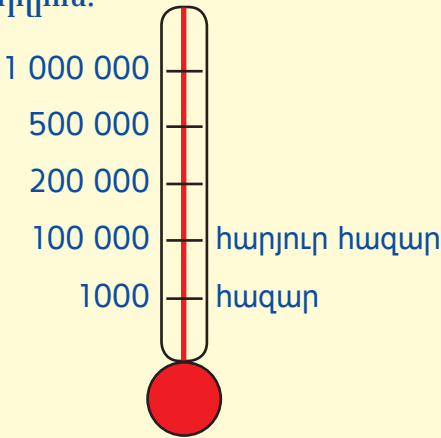
Գրի՛ր՝ ի՞նչ է մտածում ծովացուլը:

1. Ի՞նչ պատահեց Օձ Ա. Ձկանը և ինչո՞ւ:
2. Կատարվածից ի՞նչ եզրակացրեց Մով Ա. Ցուլը:
3. Մով Ա. Ցուլն ինչո՞ւ անմիջապես չվերադարձավ Բևեռ: Մեկնաբանի՛ր:

4. Վերադարձից հետո Բևեռում ինչո՞ւ մենակ մնաց Մով Ա. Ցուլը:

1 Թվականները գրի՛ր բառերով՝ մինչև ջերմաստիճանը դառնա միլիոն:

2 Բնագրից դժուր գրիր երկուական հարցական և բացականչական նախադասություններ, դրանք կարդա՛ համապատասխան հնչերանգներով:

3 **Խաղ**
«Դու չգիտես, որ ես գիտեմ»:
Պատկերացրո՛ւ, որ ձեր դասարանում վայրէջք է կատարել մի այլմոլորակային: Դուք չգիտեք, որ նա կարողանում է կարդալ ձեր մտքերը: Ենթադրենք՝ դու ես այդ այլմոլորակայինը: Ի՞նչ մտքեր կկարդաս:

Հանելուկ

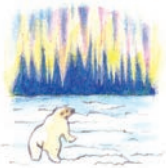
Ո՛ր որ ուզեմ՝ կգնա,
Սահման չկա նրա դեմ,
Բայց ոչ մի տեղ չի մնա,
Նա հետ կգա սրաթև:

Ասացվածք

🌸 Լավ բան մտածիր, որ լավ բան կատարվի:

4 Գնահատիր, լրացրո՛ւ նախադասությունները՝ օգտվելով տրված բառաշարից.

վախկոտություն, խարդախություն, անհամարձակություն, երկերեսանիություն, խաբեություն, չմտածելու սովորություն, մտածելու կարողություն, մտփի ծուլություն, անկաշկանդ մտածելու հնարավորություն:

Բւեռում՝

լավ է, որովհետև իրար չեն խաբում....
վատ է, որովհետև....

Արևադարձում՝

լավ է, որովհետև....
վատ է, որովհետև երկերեսանի է....

Դու որտեղ կնախընտրեիր ապրել: Ինչո՞ւ:

5 ԽՈՍՔԱՅԻՆ «ՎՅԱՐՆԵՐ»

Արտագրիր՝ ուղղելով (սրբագրելով) խոսքային «վթարները»:

Ավելնորդ բաներ մի խոսիր:

Ամանչելու մտքեր գլխումդ մի ժողովիր:

Դա ինձ Բւեռն էր հիշացնում:

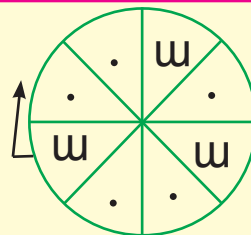
Արևադարձում նույնիսկ մտքերն էին կանանչ:

6

Բնագրի «տաք» բառերից մեկը թաքնվել է բառանիվում:

ա) Գտիր այդ բառը:

բ) Բառի բաղադրիչներով կազմիր նոր բառեր:

Հիշում ես՝ պայմանավորվել ենք խոսել այնպես, որ երբ հալվեն մեր խոսքերը, չամաչենք: Մտքերը չեն երևում, բայց արի մտածենք այնպես, որ եթե դրանք տեսանելի դառնան, դարձյալ չամաչենք:

Գուլիվերն անգլիացի նավաստի էր, որը, նավաբեկության ենթարկվելով, ընկավ մեր գարմանահրաշ մոլորակի մի անհայտ անկյուն:

Քո մասին կարելի է կարծիք կազմել ըստ այն լեզվի, որով դու արտահայտվում ես:

ՋՈՆԱԹԱՆ ՍՎԻՖՏ

ԳՈՒԼԻՎԵՐԻ ՃԱՆԱՊԱՐՅՈՐԴՈՒԹՅՈՒՆԸ

Երբ Գուլիվերն արթնացավ, արդեն լրիվ լուսացել էր: Նա պառկած էր մեջքի վրա, և արևը ծակում էր աչքերը:

Գուլիվերը ցանկացավ տրորել աչքերը, սակայն չկարողացավ, ուզեց նստել, բայց չկարողացավ նույնիսկ մատները շարժել: Նրա ոտքերն ու ձեռքերը կարծես կպել էին գետնին: Նույնիսկ երկար ու խիտ մազերը պինդ կապած էին գետնի մեջ խրած ցցերից: Քիչ անց Գուլիվերի ոտքի վրայով ինչ-որ կենդանի բան շարժվեց, հասավ կրծքին ու կանգ առավ ծնոտի մոտ: Գուլիվերն աչքերը խոնարհեց դեպի ցած, որ տեսնի, թե դա ինչ է:

Այ՛ թեզ հրաշք: Համարյա նրա քթի մոտ կանգնած էր մի մատնաչափիկ մարդկային արարած՝ ձեռքին՝ նետ ու աղեղ, մեջքին՝ կապարճ*: Մատնաչափիկին հետևում էին այդպիսի մոտ քառասուն արարածներ:

Չարմանքից Գուլիվերը բարձր ճչաց:

Մարդուկներն ահաբեկված փախան, մի քանիսը նույնիսկ վայր ընկան ու վնասվեցին: Սակայն շուտով նրանք վերադարձան: Նրանցից ամենախիզախը մոտեցավ Գուլիվերին, որ ամբողջովին տեսնի նրա դեմքը: Մարդուկն աչքերը հառեց երկինք, ձեռքերը վեր բարձրացրեց և բարակ ու զիլ ձայնով* հստակ գոռաց.

- Հեկինան դեգրւլ:

- Յեկինասն դեգրւ: Յեկինասն դեգրւ,- իրենց բարակ ձայներով նրան միացան մյուսները:

Թե ինչ էին նշանակում այդ բառերը, Գուլիվերը չհասկացավ, թեև շատ օտար լեզուներ գիտեր:

Գուլիվերը երկար պառկած մնաց մեջքի վրա: Ի վերջո հավաքեց ուժերը և, կտրատելով թելերն ու դուրս քաշելով ցցերը, կարողացավ ձախ ձեռքը պոկել գետնից:

Յենց այդ պահին ներքևում ինչ-որ մեկը բարակ ձայնով զիլ ճչաց.

- Տուգո ֆոնամկ:

Յարյուրավոր նետեր սուրացին դեպի Գուլիվերը: Ասեղի պես սուր նետերը ծակծկում էին նրա ձեռքերը և դեմքը:

Գուլիվերը փորձեց դուրս պրծնել կապանքներից: Սակայն նետերի մի նոր տարափ սկսվեց, և նա որոշեց անշարժ պառկել մինչև գիշեր:

«Մթան մեջ ավելի հեշտ կլինի ազատվել», - մտածում էր նա: Բայց մինչև մութն ընկնելը սպասելու հարկ չեղավ: Նա իր աջ ականջի մոտ լսեց թխկթխկոցներ, որ նման էին փայտի մեջ մեխ խփելու ձայների:

Մուրճիկները թխկթխկացին մոտ մի ժամ:

Գուլիվերը մի կերպ թեքեց գլուխը և տեսավ գլխին շատ մոտ հենց նոր կառուցված մի տախտակամած: Մի քանի մարդուկներ սանդուղք էին ամրացնում նրան:

Այդ սանդուղքով մի պատվավոր մարդ բարձրացավ և երեք անգամ գոչեց.

- Լանգրո դեհալ սան:

Այդ պահին Գուլիվերի մոտ վազեցին հիսուն մարդուկներ և կտրատեցին գլխի մազերը ցցերին կապող թելերը: Գուլիվե-

րը գլուխը շրջեց ու տեսավ խոսողի դեմքն ու շարժումները: Նա Գուլիվերին դիմեց մի երկար ճառով: Գուլիվերը ոչինչ չէր հասկանում, բայց, համենայն դեպս, գլխով դրական շարժումներ էր անում:

Գուլիվերը սովից նվաղում* էր և որոշեց ուտելիք խնդրել մարդուկներից: Նա մի քանի անգամ մատները մոտեցրեց բերանին՝ հասկացնելու համար իր խնդրանքը:

Ճառ ասողը հասկացավ Գուլիվերին: Նա իջավ տախտակամածից և հրամայեց, որ Գուլիվերի կողերին մի քանի երկար սանդուղքներ դնեն:

Դրանցով դեպի Գուլիվերի բերանը շարժվեցին հարյուրի չափ մարդուկներ՝ ուտելիքներով լի զամբյուղներով բեռնավորված:

Չամբյուղում հազար հազ կար, ամեն մեկը՝ սիսեռի չափ, կային տապա-
կած ճուղի՝ մեր ճանճերի չափ: Գուլիվերը կերավ երեք տապակած ցուլ,
ուրթ ապխտած ոչխար, տասնինը խոզուկ և մի քանի հարյուր ճուղիկ ու
սագ:

Շուտով զամբյուղները դատարկվեցին:

Այդ ժամանակ մարդուկները դեպի Գուլիվերի ձեռքը գլորեցին երկու
մեծ տակառ՝ յուրաքանչյուրը մեր բաժակների չափ: Գուլիվերը բացեց
դրանց կափարիչները և միանգամից կուլ տվեց երկուսի պարունակու-
թյունը:

Երբ Գուլիվերը կատարեց այդ հրաշքները, մարդուկներն ուրախությու-
նից գոռացին և պար եկան նրա կրծքի վրա: Նրանք նշան արեցին, որ ցած
զգեն դատարկ տակառները: Ներքևում մարդուկներն այս ու այն կողմ
փախան և գոչեցին.

– Բորակ միվուլււ, բորակ միվուլււ:

Տակառների գինին խմելուց հետո Գուլիվերի քունը տարավ: Կիսաքուն
վիճակում նա զգում էր, թե մարդուկներն ինչպես են վազվզում իր մարմնի
վրայով: Մի պահ ցանկություն ունեցավ դրանցից մի քանիսին թափ տալ
իր վրայից, որովհետև խանգարում էին քնել: Սակայն խղճաց նրանց: Չէ՞
որ մարդուկները հենց նոր կերակրեցին իրեն համեղ ուտեստներով և
խմիչք տվեցին: Բացի այդ Գուլիվերը զարմացել էր այդ փոքրիկ մար-
դուկների անսովոր քաջությունից, որոնք վազվզում էին իր նման հսկայի
կրծքի վրայով, որը կարող էր մատի մի շարժումով ոչնչացնել նրանց:

Գուլիվերը որոշեց ուշադրություն չդարձնել նրանց վրա և, թունդ գինուց
արբած, շուտով քնեց:

Մարդուկները հենց դրան էլ սպասում էին: Նրանք գինու տակառների
մեջ քնաբեր էին լցրել, որ քնեցնեին իրենց հսկա հյուրին:

1. Ո՞ր էր ընկել Գուլիվերը, և ինչպե՞ս ընդունեցին նրան:

2. Ի՞նչը զարմացրեց Գուլիվերին:

3. Գուլիվերի արածներից ի՞նչը հրաշք թվաց մարդուկներին:

4. Կռահիր, թե ինչ էին ուզում ասել մարդուկները և հայերեն

թարգմանիր նրանց ասածները:

5. Մարդուկներն ինչո՞ւ էին ուզում քնեցնել հսկա հյուրին:

Հիշիր

«Էլիզաբեթը հանդիպում
է Բոբոյին»:

1

Թզուկ Բոբոյին համեմատիր
մարդուկների հետ:

2 Պատկերացրո՛ւ, որ դու մարդուկ նետածիզներից մեկն ես. նկարագրի՛ր Գուլիվերին: Իսկ այժմ դու Գուլիվերն ես. նկարագրի՛ր մարդուկներին:

3 Համեմատի՛ր քո և մարդուկների սննդի չափաբաժինները:

4 Կոչականն էլ ունի իր կետադրական նշանները: Եթե մոռանաս դրանք, տես՝ ինչ կստացվի.
Սոնա եղբորս անունն Աշոտ է:
 Կետադրական նշաններն այնպես դիր, որ անհերքությունը վերանա:
 Յուսով ենք, որ դու այսպես կետադրեցիր.
Սոնա, եղբորս անունն Աշոտ է:
Իսկ այս դեպքերում ինչպես կվարվես.
 Աշոտը Սոնա տղայի անուն է:
 Աշոտը տղայի անուն է Սոնա:

U Կոչականը կարող է լինել նախադասության սկզբում, միջում կամ վերջում: Կոչականը մյուս անդամներից անջատվում է ստորակետով: Նրա վերջին վանկի ձայնավորի վրա դրվում է շեշտ:

5 Կազմի՛ր նախադասություններ՝ դիմելով Գուլիվերին, անձրևին, Ծով Ա. Ցուլին, գրֆին:

U

Դու տեսար, որ իբրև կոչական կարող է գործածվել առարկա ցույց տվող ամեն բառ:

ԱՉՔԻ ԱՌԱՋ -
ասանբուղժ

6

Ինչ կլինի, ասա՛, գրի՛չ, ինձ էլ սիրես գոնե մի քիչ:

Կո՛ւժ, քե՛զ ասեմ, կու՛լա՛, դո՛ւ լսիր:

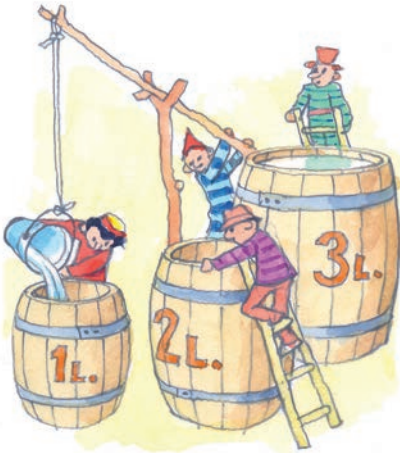
Արև՛, արև՛, ե՛կ, ե՛կ, զիզի քարին վեր եկ:

Ծիտի՛կ, ծիտի՛կ, մո՛տ արի:

Արիեստը, Վաչագան, կաթ-կաթ աղբյուր է:

Այս նախադասություններում գաի՛ր կոչականները և գրի՛ր:

7 ԶՎԱՐԹ ՏՐԱՍԱԲԱՆՈՒԹՅՈՒՆ

Մարդուկներն ուզում էին Գուլիվերին գինի տալ: ՈՒնեին երեք տակառ՝ մեկը՝ 3-լիտրանոց, մյուսը՝ 2-լիտրանոց և երրորդը՝ 1-լիտրանոց: Գինին պռակտ-պռունկ լցված էր 3-լիտրանոց տակառում: Մարդուկներն ուզում էին գինին հավասարապես լցնել երեք տակառների մեջ: Խորհուրդ տուր նրանց՝ ինչպե՞ս վարվեն:

Թզուկների աշխարհում Գուլիվերը հսկա էր, հսկաների աշխարհում՝ թզուկ:

Հիշում ես

«Կոկորդիլոսի և առյուծի արանքում»:

Պատկերացնում ես, Մյունխհաուզենի այս մի սուտն այնքան մեծ է, որ չտեղավորվեց Երկիր մոլորակի վրա և հասավ մինչև Լուսին:

ԷՐԻՆ ՈՎԱՄԵ

Կարդացե՛ք և ինքներդ դատեցե՛ք՝ աշխարհում բարոն Մյունխհաուզենից ավելի ճշմարտախոս մարդ եղև՞ է արդյոք:

ԲԱՐՈՆ ՄՅՈՒՆԽԱՈՒԶԵՆԻ ՃԱՆԱԳԱՐՅՈՐԴՈՒԹՅՈՒՆԸ ԴԵՊԻ ԼՈՒՍԻՆ

Մի անգամ կռվի ժամանակ գերի ընկա, թեև կռվում էի վագրի նման:

Ինձ նշանակեցին մեղուների հովիվ: Ամեն առավոտ դուրս էի քշում մեղուներին, տանում բացատում արածեցնում և երեկոյան բերում էի փեթակների մեջ տեղավորում:

Մի անգամ համրեցի ու տեսա, որ մի մեղու չկա: Գնացի փնտրելու ու տեսա, որ երկու արջ հարձակվել են մեղվիս վրա: Մոտս մի փոքրիկ արծաթե կացին ունեի, որը շարտեցի դեպի գազանները: Արջերը փախան, մեղուն ազատվեց, բայց, դժբախտաբար, իմ հզոր ձեռքերի ուժը հաշվի չէի առել. այնպիսի թափով էի շարտել, որ կացինը թռել էր ու ընկել Լուսնի վրա:

Ի՞նչ անեի:

Հիշեցի, որ մի բույս կա, որ շատ արագ է աճում: Այդ բույսը բակլան է: Շտապ մի այդպիսի բակլա տնկեցի, որն իսկույն սկսեց աճել ու շուտով հասավ Լուսնին:

- Ո՞հնա՛, - գոչեցի ես և սկսեցի բակլայի ցողունով վեր մագլցել: Մի ժամից արդեն Լուսնի վրա էի:

Կացինս գտնելու համար շատ ժամանակ կորցրի: Լուսնին էլ էր արծաթից, կացինս էլ: Ի վերջո, կացինս գտա փտած հարդի դեզի մեջ:

ՈՒրախ-ուրախ գոտուս մեջ խրեցի կացինը և ուզեցի ցած իջնել Երկիր:

Բայց... այ՛ն քեզ բան. Արեգակը չորացրել էր բակլայի ցողունը, և այն փշուր-փշուր թափվել էր ցած:

Լացս հազիվ զսպեցի:

Ի՞նչ անեմ: Ի՞նչ անեմ: Միթե ամբողջ կյանքս պիտի մնամ այս սառած
Լուսնի վրա:

Օ, ըհ, ըհ մի դեպքում:

Իսկույն վազեցի դեպի հարդի դեզը և սկսեցի հարդից պարան հյուսել:
Սկսեցի պարանով ցած իջնել: Բայց պարանը կարճ դուրս եկավ, ու ես
մնացի օդում կախված՝ երկնքի ու Երկրի միջև: Սարսափելի էր, բայց ես
գլուխս չկորցրի:

Ամուր բռնեցի պարանի ներքևի ծայրը, կացնով կտրեցի վերևից ու
կապեցի ներքևի ծայրին: Այդպես սկսեցի իջնել:

Սակայն Երկիրը դեռ հեռու էր, և շատ
անգամ պարանի վերևի ծայրը կտրելու
ու ներքևի ծայրին կապելու հարկ եղավ:
Վերջապես այնքան իջա, որ քաղաքի
տներն ու պալատները երևացին:

Եվ հանկարծ... օ սարսափ... պարանը
կտրվեց:

Ես ներքև ընկա այնպիսի թափով, որ
գետնի մեջ կես մղոն* խորությամբ փոս
բացվեց:

Ուշքի գալով՝ երկար մտածեցի, թե
այդ փոսից ինչպես դուրս գամ: Ամբողջ
օրը ըհ կերա, ըհ խմեցի. մտածում էի ու
մտածում: Եվ հանկարծ ելքը գտա.
Եղունգներով աստիճաններ սարքեցի և
դուրս եկա փոսից:

Այո, Մյունխհաուզենը երբեք չի կորչի:

1. Մյունխհաուզենն ինչպե՞ս դարձավ մեղունների հովիվ և ինչպե՞ս էր
կատարում իր պարտականությունները:

2. Նա ինչպե՞ս հասավ Լուսին և ինչո՞ւ տխրեց:

3. Ի՞նչ «հնարամտությամբ» նա Լուսնից իջավ:

4. Մյունխհաուզենի հետ ո՞ր իրավիճակում կուզենայիր հայտնվել և ի՞նչ
կանեիր:

5. Եթե Մյունխհաուզենը փոսից դուրս չգար (ինչը խիստ անհավանական է),
ապա ի՞նչ կաներ:

1

Չորինիր գվարճալի սուտ-
ասելուկներ և կարդա՛ր ընկեր-
ներիդ համար:

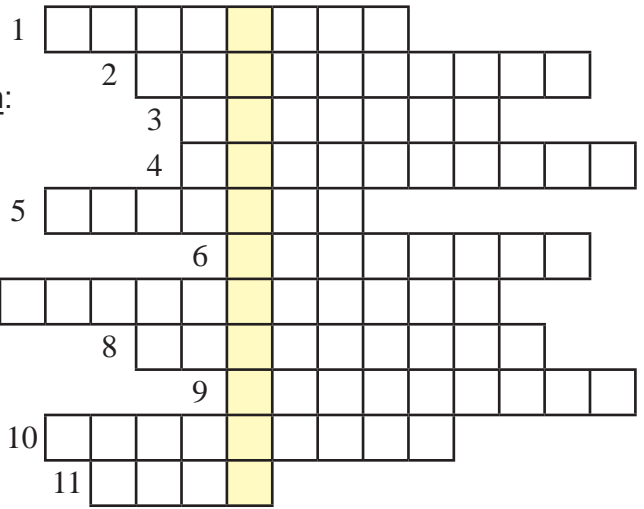
ԱՉՔԻ ԱՌԱՋ

հարդ, արգ
հյուսել

2 Լրացրո՛ւ խաչբառը: Ընդգծված սյունակում կկարդաս, թե գերմաներեն ինչպես է հնչում և լրացրած բառերի հոմանիշը:

1. **Համեստ** բառի հականիշը:
2. **Պայծառ** միտք ունեցող:
3. Սուտ խոսող:
4. Ինքն իրեն հավանող:
5. Մեծ-մեծ խոսող:
6. Հնարք + միտք =
7. Արկած + խնդիր =
8. Գլուխը գովող մարդ:
9. **Չարմանք** գոյականից ստացված ածական:
10. Պարծեցող:
11. **Սուտասան** բառի հոմանիշը:

3 Հորինի՛ր մի պատմություն՝ օգտվելով **Մյունխհաուզեն** բառի բացատրություններից:

ՊԱՐՈՆ

ԲԱՐԸ՝ ԱՓԻ ՄԵՉ

Այսօր հայերի մեջ ամենատարածված դիմելաձևը **պարոնն** է: Այս բառն առաջին անգամ օգտագործել են Կիլիկյան Հայաստանում: **Պարոն** բառն առաջացել է ֆրանսերեն **բարոն** բառից, որ նշանակել է իշխան, մեծավոր: **Բարոն** բառն էլ գերմաներեն **բարո** բառից է, որ նշանակել է ազատ մարդ:

Ահա թե ով է եղել բարոն Մյունխհաուզենը. նա թե՛ մեծավոր էր, թե՛ ազատ մարդ:

Սուտ խոսելը լավ բան չէ,
Եթե սուտը կատակ չէ:

Ճիշտը պետք է ճանաչել,
Ճիշտ խոսել ու չամաչել:

Այս զարմանահրաշ աշխարհում մարդը ձեռակերտ հրաշալիքներ շատ է ստեղծել: Ինչը վաղ անցյալում երազանք էր, այսօր իրականանում է քո աչքի առջև. սլացող ճեպընթացներ, կղզիների չափ նավեր, միջմուլորակային տիեզերակայաններ, ամենակարող համակարգիչներ, մարդանման ռոբոտներ և, ով իմանա...

ԵՎԳԵՆԻ ՎԵՏՏԻՍՏՈՎ

Դուք պետք է իմանաք, թե ինչ բան է անակնկալը և պատրաստ լինեք դրան...

ԷԼԵԿՏՐՈՆԻԿԻ ԱՐԿԱՇՆԵՐԸ

Մայիսյան մի առավոտ «Կաղնուտ» հյուրանոցի առջև կանգ առավ մի բաց մոխրագույն ավտոմեքենա: Դուռը բացվեց, և մեքենայից դուրս եկավ ծխամորճը բերանին մի մարդ: Տեսնելով սիրալիր դեմքեր, ծաղկեփնջեր՝ նա շփոթված ժպտաց: Դա պրոֆեսոր Գրոմովն էր: Նա գիտաժողովի* պատվավոր հյուրն էր:

Մեքենայի բեռնոցից դուրս էր ցցվել հսկայական ճամպրուկի կլորավուն անկյունը: «Կաղնուտի» տնօրենն ուզեց բարձրացնել ճամպրուկը:

- Նույնիսկ ձեզ պես ուժեղ մարդը չի կարողանա տեղաշարժել ճամպրուկը: Դա շատ ծանր ճամպրուկ է,- ասաց պրոֆեսորը:

- Դատարկ բան է,- պատասխանեց տնօրենը:

Նա մկանուտ* ձեռքերով գրկեց ճամպրուկը և իջեցրեց գետնին: Նրա դեմքը կարմրեց: Ճամպրուկը երկարավուն էր, սև գույնի, չորս բռնակով, վրան գրված էր. «Չգոնյշ, սարքավորումներ են»:

Տնօրենը երեք օգնականների հետ ճամպրուկը տարավ պրոֆեսորի հյուրանոցային համարը:

Պրոֆեսորը բացեց սենյակի պատուհանը:

- Կաղնիները մեծացել են,- ասաց ինքն իրեն՝ նայելով պատուհանից:

Նա կռացավ ճամպրուկի վրա, բացեց փականները, մի կողմ դրեց կափարիչը: Ճամպրուկի մեջ, փափուկ կտորի վրա, ամբողջ հասակով մեկ, աչքերը փակ պառկած էր մի տղա: Թվում էր, թե քնած է:

Մի քանի րոպե պրոֆեսորը նայում էր քնածին: Ո՛չ, ոչ մեկը միանգամից գլխի չէր ընկնի, որ իր առջև ռոբոտ տղա է: Կճատ* քիթ, գազաթի վրա՝ ցից մազեր, երկար թարթիչներ... Կապույտ բաճկոն, վերնաշապիկ, ամառային տաբատ: Այդպիսի հարյուրավոր, հազարավոր տղաներ են վազվզում այս մեծ քաղաքի փողոցներով:

- Ահա և մենք տեղ հասանք, Էլեկտրոնիկ,- մեղմ ասաց պրոֆեսորը:- Ինչպե՞ս ես:

Թարթիչները դողդողացին, փայլուն աչքերը բացվեցին: Տղան բարձրացավ տեղից, նստեց:

- Ես լավ եմ,- ասաց նա խռպոտ ձայնով:- Ճիշտ է, մի քիչ դես ու դեն խփվեցի: Ես ինչո՞ւ պետք է պառկեի ճամպրուկի մեջ:

Պրոֆեսորն օգնեց, որ նա դուրս գա ճամպրուկից, շտկեց* հագուստը:

- Այդ մասին հետո կխոսենք... Իսկ հիմա մի շատ կարևոր բան պիտի անենք:

Նա Էլեկտրոնիկին նստեցրեց աթոռին, նրա բաճկոնի տակից հանեց ճկուն ու ձգվող լարով Էլեկտրական փոքրիկ երկ-ժանիկ և մտցրեց վարդակի մեջ:

- Վայ,- վեր թռավ Էլեկտրոնիկը:

- Ոչինչ, ոչինչ, համբերիր,- հանգստացրեց պրոֆեսորը:- Դու այսօր շատ պետք է շարժվես: Դրա համար անհրաժեշտ է լիցքավորվել:

Պրոֆեսորը, թողնելով Էլեկտրոնիկին, մոտեցավ տեսահեռախոսին, հավաքեց հեռախոսահամարը, խոսեց գործընկերոջ հետ՝ ասելով, որ անակնկալ ունի նրա համար:

- Չե՞մ ուզում,- լսվեց Էլեկտրոնիկի ճղճղան ձայնը:- Ես այսպես չեմ կարող...

Երբ պրոֆեսորը շրջվեց, տեսավ, թե ինչպես Էլեկտրոնիկը պոկվեց աթոռից, վազեց լուսամուտի մոտ, կայծակնորեն ցատկեց լուսամուտագոգին և թռավ երկրորդ հարկից:

Հաջորդ ակնթարթին պրոֆեսորը լուսամուտի մոտ էր:

Նա տեսավ, թե ինչպես է ծառերի արանքում երբեմն-երբեմն երևում կապույտ բաճկոնը:

- Էլեկտրոնիկ,- կանչեց Գրոմովը:

Սակայն տղան արդեն անհետացել էր:

Գլուխը տարուբերելով՝ պրոֆեսորը գրպանից հանեց ակնոցը և նայեց վարդակին:

- Երկր՛ւ հարյուր քսան վոլտ:- Նրա ձայնի մեջ տազնապ կար:- Այս ի՛նչ արեցի:- Նա վազեց դեպի դուռը:

Ցած վազելով աստիճաններով՝ նա դուրս եկավ փողոց: Նստելով տաքսին ու շունչը տեղը բերելով՝ ասաց վարորդին.

- Առա՛ջ: Պետք է հասնել կապույտ բաճկոնով տղային...

...Այսպես սկսվեցին արտասովոր իրադարձությունները...

1. Ի՞նչ անակնկալ էր պատրաստել պրոֆեսոր Գրոմովը գիտաժողովի համար:
2. Ի՞նչ պատահեց էլեկտրոնիկին, և ո՞րն էր դրա պատճառը:
3. Էլեկտրոնիկն ինչո՞վ էր նման մյուս տղաներին և ինչո՞վ էր տարբեր

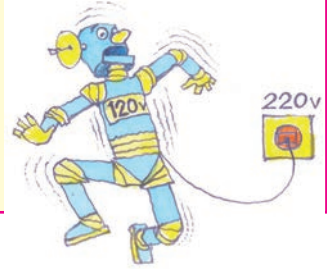
Նրանցից:

4. Ըստ քեզ՝ ի՞նչ արտասովոր իրադարձություններ տեղի կունենան:
5. Մտածիր՝ ուրիշ ի՞նչ կարող է ստեղծել մարդն ապագայում:

1

Ռոբոտի արտասանած նախադասությունը փոփոխիր, արտասանիր և գրիր այնպես, որ մարդկային հույզեր արտահայտի (զարմանք, հիացմունք, հարցում):

Ես պետք է պառկեմ ճամպրուկի մեջ:

2

Ռոբոտը համակարգչով կատարել է այսպիսի խմբավորում.

գոյական	ածական	բայ	թվական
ժպտաց մոխրագույն ճամպրուկ երկու հարյուր քսան	չորս բաճկոն կապույտ անհետացել էր	երկրորդ նայում էր արտասովոր վազել	ռոբոտ հարյուր քսան վարդակ կանչեց

Օգնիր ռոբոտին՝ խմբավորիր նիշտ:

3

Նույն ծաղկից մեղուն մեղր է շինում, օձը՝ թույն:

ա) Մեկնաբանիր նկարները՝ օգտվելով առածից:

բ) Հորինիր փոփոխական պատմություն նկարների շուրջ:

Կյանքը թեթևացնելու, աշխարհը ճանաչելու համար մարդը զարմանահարաշ ու հզոր սարքեր է ստեղծել, բազում գաղտնիքներ բացահայտել:

Ո՛ր դեռ որքան գաղտնիքներ կան բացահայտելու...

Քանի՛-քանի մարդ է հազարավոր տարիներ նայել Լուսնին, հիացել նրանով, երագել գոնե մտքով հասնել նրան: Ինչքան ավանդություններ կան Լուսնի մասին, ինչքան բանաստեղծություններ են ձևավել նրա նուրբ շողերին, քանի՛-քանի՛ մարդ է ծնկի եկած երկրպագել նրան:

ՎԱՉԱԳԱՆ Ա. ՍԱՐԳՍՅԱՆ

ՈՏԼԱՅԵՏՔԵՐ ԼՈՒՍՆԻ ՎՐԱ

Միայն մարդիկ չէ, որ ձգվում էին դեպի Լուսին: Երկրի օվկիանոսներն էլ են ձգվում դեպի Լուսին, ուզում են հասնել նրան: Երբ Լուսինը, Երկրի շուրջը պտտվելով, մոտենում է օվկիանոսին, ջրերն սկսում են բարձրանալ վերև: Լուսինը հեռանում է, ջրերը նորից իջնում են կարոտած:

Լուսինը կարծես մի հսկայական հայելի է, որն անդրադարձնում է Արևի լույսը և լուսավորում Երկրի գիշերները, ուրախություն բերում մարդկանց:

Լուսնին հասնելու մասին երագելով՝ մարդը եկավ-հասավ 20-րդ դար: Լուսնագնաց տիեզերանավեր կառուցեց և իջեցրեց Լուսնի վրա: Բայց մարդը շարունակ երագում էր, որ ինքը ոտքը դնի Լուսնի մակերևույթին:

Եկավ 1969 թվականը:

Ամերիկացիների «Ապոլոն-11» տիեզերանավը հուլիսի 16-ին թռավ դեպի Լուսին: Տիեզերանավի մեջ էին տիեզերագնացներ Նիլ Արմսթրոնգը, Էդվին Օլդրինը և Մայքլ Քոլինզը: Չորս օր հետո «Ապոլոն-11»-ը մոտեցավ Լուսնին: Մայքլ Քոլինզը մնաց Լուսնի շուրջը 100 կմ հեռավորության վրա պտտվող տիեզերանավի մեջ, իսկ նրա ընկերները, նստելով փոքրիկ տիեզերանավակը, սլացան դեպի Լուսին:

Հուլիսի 20-ին տիեզերանավակը բարեհաջող վայրէջք կատարեց Լուսնի վրա: Ամբողջ աշխարհը սրտատրոփ սպասում էր, թե ինչ է լինելու:

Հաջորդ օրը՝ 1969 թվականի հուլիսի 21-ին, Նիլ Արմսթրոնգը տիեզերանավակից զգուշորեն իջավ Լուսնի վրա: Ոտքը դնելով Լուսնին՝ նա ասաց.

- Սա մարդու համար մի փոքր քայլ է, իսկ ամբողջ մարդկության համար՝ մի հսկայական քայլ դեպի առաջ:

Այս խոսքը Լուսնի վրա արտասանված առաջին նախադասությունն է:

Քսան թուպե սպասելուց հետո Լուսնի վրա իջավ նաև Էդվին Օլդրինը:

Իրականացավ մարդու դարավոր երազանքը. մարդը Լուսնի վրա է:

Լուսնի վրա ո՛չ օդ կա, ո՛չ ջուր, բնական է, որ քամի և անձրև էլ չկա:

- Գուցե ցատկելի՞մ առաջ գնանք,- առաջարկեց Արմսթրոնգը: Փորձեցին, սակայն այնքան էլ արդյունավետ չէր: Օլդրինը մոտ երկու մետր ցատկեց վերև, իսկ վայրեջքը վտանգավոր էր:

- Փորձենք վազել,- առաջարկեց Օլդրինը:

Վազելիս նրանց ոտքերը դանդաղ էին տեղաշարժվում, ինչպես դանդաղեցված կինոֆիլմում:

- Ավելի լավ է քայլենք,- վճռեց Արմսթրոնգը: Պարզվեց, որ Լուսնի վրա էլ քայլելը տեղաշարժվելու ամենահարմար եղանակն է:

Լուսնի մակերևույթը քարքարոտ էր ու պինդ, պատված էր մեկ-երկու սանտիմետր հաստությամբ մանրահատիկ փոշիով:

- Նայիր,- ասաց Արմսթրոնգը,- փոշին թաց չէ, բայց լարծուն է:

- Այո՛,- պատասխանեց Օլդրինը,- ոտքդ դնում ես քարին և կարող ես սայթաքել ու ընկնել:

- Այս հանդերձանքով՝ սկաֆանդրով*, թթվածնով լի անոթով, և այլ սարքերով ծանրաբեռնված՝ դու Երկրի վրա կկշռեիր մոտ 110-120 կիլոգրամ: Իսկ այստեղ դու վեց անգամ թեթև ես՝ մոտ 20 կիլոգրամ,- ասաց Արմսթրոնգը:- Այնպես որ, եթե ընկնես էլ, բան չի պատահի:

- Հիմա եթե այստեղ բարձրացատկի մրցումներ լինեն, ես մի 8-10 մետր բարձրության վրա դրված ձողի վրայով հանգիստ կցատկեմ,- շարունակեց Օլդրինը:

- Մենք այստեղ հեռացատկի չեմպիոն էլ կարող ենք դառնալ՝ ցատկելով 45-50 մետր,- լրացրեց Արմսթրոնգը:

Այսպես զրուցելով ու կատակելով՝ տիեզերագնացները Լուսնի վրայից վերցրին մոտ 25 կգ ապարների* նմուշներ, տեղադրեցին հեռուստախցիկ,

ամրացրին Ամերիկայի Միացյալ Նահանգների դրոշը, հեռուստահեռախոսով խոսեցին Երկրի հետ, Լուսնի մակերևույթին տեղադրեցին գիտական սարքավորումներ:

Տիեզերագնացները Լուսնի վրա ընդհանուր առմամբ մնացին 22 ժամ: Նրանք այնտեղ թողեցին մի հուշատախտակ, որի վրա գրված էր. «Այստեղ Երկիր մոլորակի մարդիկ առաջին անգամ ոտք դրեցին Լուսնի վրա: Հուլիս, 1969 թ.: Մենք եկել ենք խաղաղությամբ, ամբողջ մարդկության անունից»:

Այնուհետև նրանք նստեցին իրենց փոքրիկ տիեզերանավակը և թռան դեպի մեծ տիեզերանավը, որտեղ նրանց անհամբերությամբ սպասում էր Մայքլ Քոլինզը:

- Այսքան մոտ լինել Լուսնին ու ոտք չդնել նրա վրա,- տրտնջաց* Քոլինզը:

- Ոչինչ, հաջորդ անգամ դու կիջես,- զվարթ ասացին Արմսթրոնգն ու Օլդրինը:

1. Ի՞նչ զարմանալի իրադարձություն տեղի ունեցավ 1969 թվականին:

2. Տիեզերագնացների գրույցից դու ի՞նչ իմացար Լուսնի մասին:

3. Վերընթերցի՞ր բնագրի առաջին պարբերությունը և պատմի՞ր, թե ինչ ազդեցություն է ունենում Լուսինը Երկրի վրա:

4. Լուսնի վրա մինչև այժմ պահպանվել են տիեզերագնացների ոտնահետքերը: Կարո՞ղ ես ասել, թե ինչու:

5. Համեմատի՞ր բարոն Մյունխհաուզենի տեսած Լուսինը Արմսթրոնգի տեսած Լուսնի հետ:

1

Գնահատի՞ր երեք տիեզերագնացների կատարած աշխատանքը: Դու ո՞ւմ տեղը կցանկանայիր լինել:

ՀԱՆԵԼՈՒԿ

Այն ի՞նչ տղա էր. հենց ծնվեց՝
Դրեցին թագավոր,
Տասնհինգ տարի թագավորեց,
Տասնվեց տարվա մեջ հիվանդացավ,
Երեսուն տարին լրացավ՝ մահացավ,
Հաջորդ օրը նորից կենդանացավ:

2 ՉՎԱՐԹ ՏՐԱՍԱԲԱՆՈՒԹՅՈՒՆ

Քո շնիկն այստեղ կշռում է 6 կգ: Եթե նա մի օր հայտնվի Լուսնի վրա, որքան կկշռի այնտեղ:

3

ԿՅԱՆՔ ԼՈՒՍՆԻ ՎՐԱ

Դու Լուսնի վրա ես և տեսել ես մետաղյա թիթեղներ, որոնց վրա գրված է՝ **ոհղ, լջու, կկրա, դօ:**

Վերծանիր գաղտնագրված բաները և, օգտագործելով դրանք, հորինիր մի պատմություն՝ ստեղծելով կյանք Լուսնի վրա:

☺ Խնդուկ

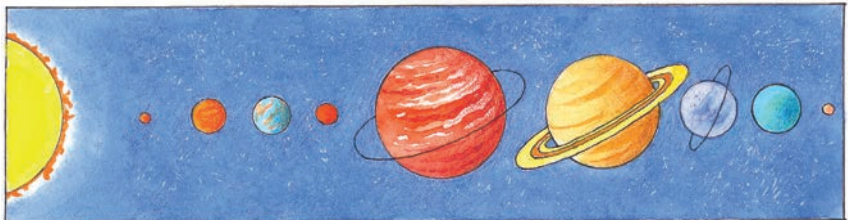
- Ո՞րն է մեզ ավելի մոտ՝ Լուսինը, թե՛ Աֆրիկան, - հարցնում են չորրորդ դասարանցի Սահակին:

- Լուսինը:
- Ինչո՞ւ:
- Այստեղից Լուսինը երևում է, իսկ Աֆրիկան՝ ոչ:

ՀԵՏԱՔՐՔԻՐ Է ԻՄԱՆԱԼ

4 Մտանք Արեգակի շուրջը պտտվող մոլորակներից մի ֆանիսի հայերեն անվանումներն են: Դրանցից մեկն Արեգակի մոլորակը չէ: Գտիր, թե ուր մեկն է դա, և մի հանելուկ հորինիր նրա մասին:

Լուսնթագ
Լուսին
Արուսյակ
Երևակ
Հրատ
Երկիր
Փայլածու

Սա մարդու համար մի փոքր քայլ է, իսկ ամբողջ մարդկության համար՝ մի հսկայական քայլ դեպի առաջ:

ԱՆՏՈՒՆ
ԴԸ ՍԵՆՏ-ԷԲԶՅՈՒՊԵՐԻ

Մարդիկ երագում են երկինք բարձրանալ և արդեն բարձրանում են: Բայց, պարզվում է, որ երկնքում էլ երագողներ կան, որ ուզում են Երկիր իջնել...

Եթե ձեզ մոտենա ոսկեգանգուր մի փոքրիկ տղա, եթե նա գրնգուն ծիծաղ ունենա և ձեր հարցերին չպատասխանի, շատ եմ ինդրում ձեզ, անմիջապես գրեք ինձ, որ Փոքրիկ Իշխանը վերադարձել է...

ՓՈՔՐԻԿ ԻՇԽԱՆԸ

Երկրագնդի վրա ընկնելով՝ Փոքրիկ Իշխանը ոչ մի մարդ չտեսավ, և դա նրան շատ զարմացրեց: Նա նույնիսկ մտածեց, թե սխալմամբ թռել է մի ուրիշ մոլորակ: Բայց հենց այդ ժամանակ ավազի վրա լուսնի ճառագայթի գույնի մի օղակ շարժվեց:

- Բարի երեկո,- համենայն դեպս ասաց Փոքրիկ Իշխանը:
- Բարի երեկո,- ասաց օձը:
- Այս ի՞նչ մոլորակ եմ ընկել:
- Երկիրն է,- ասաց օձը:
- Ա՛յ թե ինչ: Իսկ ի՞նչ է, Երկրի վրա մարդիկ չկան:

- Սա անապատ է: Անապատներում ոչ ոք չի ապրում:

- Իսկ որտե՞ղ են մարդիկ,- հարցրեց Փոքրիկ Իշխանը:- Անապատում, այնուամենայնիվ, մարդ մենակ է զգում իրեն:

Այնուհետև Փոքրիկ Իշխանը կտրեց-անցավ ամբողջ անապատը, բայց ոչ ոքի չհանդիպեց: Ամբողջ ճանապարհին նա միայն մի ծաղիկ տեսավ՝ մի եռաթերթ, շատ փոքրիկ ծաղիկ...

- Բարև՛,- ասաց նրան Փոքրիկ Իշխանը:
- Բարև՛,- պատասխանեց ծաղիկը:
- Որտե՞ղ են մարդիկ,- քաղաքավարի հարցրեց Փոքրիկ Իշխանը: Ծաղիկը մի անգամ քարավան* էր տեսել, որն անցել էր իր մոտով:

- Մարդիկ... Ախ, այո... Նրանք, կարծեմ, ընդամենը վեց կամ յոթ հոգի են: Ես նրանց տեսել եմ շատ տարիներ առաջ: Բայց թե որտե՞ղ կարելի է նրանց հիմա գտնել, հայտնի չէ: Քամին նրանց քշում-տանում է: Նրանք արմատներ չունեն, և դա շատ մեծ անհարմարություն է:

- Մնաս բարով,- ասաց Փոքրիկ Իշխանը:
- Չմնաս բարով,- ասաց ծաղիկը:
- Չենց այստեղ էլ հայտնվեց արվեստը:

- Բարև,- ասաց նա:

- Բարև,- քաղաքավարի պատասխանեց Փոքրիկ Իշխանը, բայց ոչ ոքի չտեսավ:

- Ես այստեղ եմ,- նորից լսվեց ձայնը,- ինձորենու տակ:

- Դու ո՞վ ես,- հարցրեց Փոքրիկ Իշխանը:- Ինչքան սիրո՞ւն ես:

- Ես աղվեսն եմ:

- Մի քիչ խաղա՛մ ինձ հետ,- ինչորեց Փոքրիկ Իշխանը,- ես շատ տխուր եմ:

- Ես քեզ հետ խաղալ չեմ կարող,- պատասխանեց աղվեսը,- ես ընտելացած* չեմ:

- Ա՛խ, ների՛ր,- ասաց Փոքրիկ Իշխանը:

Յետո, մի փոքր մտածելով, հարցրեց.

- Իսկ ինչպե՞ս են ընտելացնում:

- Դու տեղացի չես երևում,- նկատեց աղվեսը:- Ի՞նչ ես փնտրում այստեղ:

- Մարդկանց եմ փնտրում,- պատասխանեց Փոքրիկ Իշխանը:- Իսկ ինչպե՞ս են ընտելացնում:

- Մարդիկ հրացան ունեն և որսի են դուրս գալիս: Դա շատ անհարմար բան է: Յետո՛՛ նրանք հավ են պահում: Նրանց լավն էլ միայն դա է: Դու հավ ես փնտրում:

- Ո՛չ,- ասաց Փոքրիկ Իշխանը:- Ես բարեկամ եմ փնտրում: Իսկ ինչպե՞ս են ընտելացնում:

- Տես: Դու ինձ համար առայժմ միայն մի փոքրիկ տղա ես, այնպես, ինչպես մյուս հարյուրհազարավոր տղաները: Եվ դու ինձ պետք չես: Ես էլ քեզ պետք չեմ: Ես քեզ համար ընդամենը մի սովորական աղվես եմ, այնպես, ինչպես մյուս հարյուրհազարավոր աղվեսները: Բայց եթե դու ինձ ընտելացնես, ապա ինձ համար ամբողջ աշխարհում միակը կդառնաս, ես էլ քեզ համար ամբողջ աշխարհում կդառնամ միակը...

- Սկսում եմ հասկանալ,- ասաց Փոքրիկ Իշխանը:- Իմ մոլորակի վրա մի վարդ կար... որը, երևի, ինձ ընտելացրել էր...

Աղվեսը շատ զարմացավ.

- Զո մոլորակի վրա՞...

- Այո՛:

- Իսկ քո մոլորակի վրա որսորդներ կան:

- Ո՛չ:

- Ի՞նչ հետաքրքիր է: Իսկ հավ կա՞:

- Ո՛չ:

- Աշխարհում կատարյալ* ոչինչ չի լինում,- հառաչեց աղվեսը: Եվ նրանք բաժանվեցին...

1. Դերային ընթերցանությամբ ներկայացրե՛ք Փոքրիկ Իշխանի հանդիպումներն օձի, ծաղկի և աղվեսի հետ:

2. Քո անցած նյութերից («ՄԻՄ համար Է ինձորը», «Գուլիվերի ճանապարհորդությունը», «Խայծը» և այլն) արդեն գիտես, որ ամեն

Եակ իր աչքերով Է նայում աշխարհին:

Օձի աչքերով՝ անապատներում ոչ ոք չի ապրում:

Մաղկի աչքերով՝ մարդիկ ընդամենը վեց կամ յոթ հոգի են, քամին նրանց քշում-տանում Է, որովհետև նրանք արմատներ չունեն:

Աղվեսի աչքերով՝ մարդիկ հավ են պահում, և նրանց լավն Էլ միայն դա Է:

Մեկնաբանի՛ր յուրաքանչյուր հերոսի ասածը:

3. Ենթադրենք՝ Փոքրիկ Իշխանը հանդիպել Է բեգ. դու Երկիրն ինչպե՛ս կներկայացնեիր նրան:

ԽՈՍՔԱՅԻՆ «ՎԹԱՐՆԵՐ»

1

Հերոսները Փոքրիկ Իշխանին ներկայացրին իրենց նվիրական ցանկությունները:

Արտագրի՛ր՝ շտկելով սխալները, որպեսզի այդ ցանկություններն «իրականանան»:

Աղվեսը. «Ես միանգամից կուտեյի հայրուր հավ»:

Օձը. «Թող մարթիք ինձ չնետացնեն, որ նրանց չխայտեմ»:

Ծաղիկը. «Ես ընթամենը մի քնքույշ ու նուրբ ծաղիկ եմ, ինձ արմատախիլ մի արեք»:

2

ԶՎԱՐԹ ՏՐԱՍԱԲԱՆՈՒԹՅՈՒՆ

Պատասխանի՛ր միայն գոյականներով:

Ի՞նչ ուտելիքի սկզբից ավելացնենք մի ձայնավոր, որ դառնա ժամանակ ցույց տվող բառ:

Ի՞նչ բնակավայր Է, որի առաջին բաղաձայնը եթե հանենք, կդառնա ուտելիք:

Պատասխանի՛ր միայն բայերով:

Սուտ խոսել բառակապակցությունն արտահայտի՛ր մեկ բառով, ավելացրո՛ւ մեկ տառ և ստացի՛ր մի նոր բայ:

Թվել բային ավելացրո՛ւ մի տառ և ստացի՛ր նոր բայ:

Պատասխանի՛ր միայն ածականներով:

Ո՞ր ամանից ջուր չենք կարող վերցնել:

Ո՞ր կռունկը չի թռչում:

Սիրելի՛ր բարեկամ, այլ մոլորակից մեզ հյուր եկած Փոքրիկ Իշխանին ևս դուր եկավ մեր զարմանահրաշ Երկիր մոլորակը:

Իր փոքրիկ մոլորակից Երկիր իջած Փոքրիկ Իշխանը զարմանալի շատ բաներ տեսավ: Իսկ Երկիր մոլորակից դեպի հեռու աստղեր թռչող Ար Մենը ոչ միայն տեսավ, այլև...

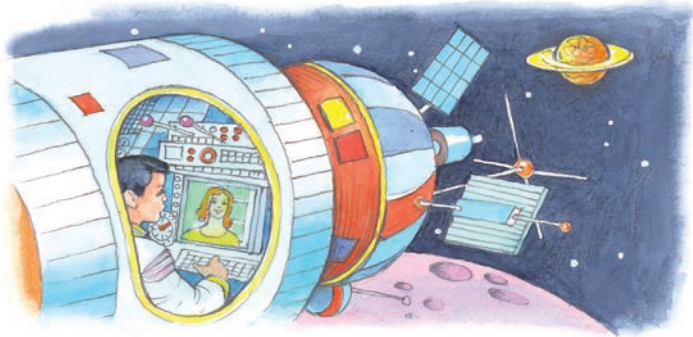
ՎԱՉԱԳԱՆ Ա. ՍԱՐԳՍՅԱՆ

ՀԱՆԵԼՈՒԿԱՅԻՆ ՄՈԼՈՐԱԿԸ

Տիեզերական անծայրածիր* հեռուներն անսահմանորեն ձգում էին Ար Մենին: Արդեն չէր կարողանում զբաղվել իր սովորական աշխատանքով: Մի օր էլ վերջնականապես վճռեց, որ հերթական արձակուրդն անցկացնելու է Հեռ Ավոր աստղի մոլորակներից մեկի վրա:

Վարձույթով տրվող աստղաթիռներից նա ընտրեց մի հոգու համար նախատեսվածը, պարենի* պաշար վերցրեց, հանդերձավորվեց ինչպես հարկն է ու, հրաժեշտ տալով մտերիմներին, թռավ: Լույսի արագությամբ թռչող աստղաթիռը

հեշտ էր կառավարվում: Ար Մենը մենակությանը սովոր էր: Թռիչքի տասներորդ օրն զգաց, որ աստղաթիռում ինչ-որ բան կարգին չէ: Միրտը վատ բան գուշակեց. հիշեց վարձույթի սրահի աշխատողին, նրա կոպիտ

շարժումն էր, խորամանկ հայացքը: «Երևի պետք էր նրա հետ ավելի սիրալիիր լինել», – մտածեց Ար Մենը և միացրեց համակարգիչը: Տեսացույցի վրա երևաց խոսող ծրագիրը և հայտնեց, որ վառելիքն սպառվում է, պետք է շտապ վայրէջք կատարել:

Մոտակայքում ծանոթ մոլորակ չկար: Աստղային քարտեզի վրա նշմարվում* էր մարդկանց կողմից դեռևս չնվաճված մի մոլորակ:

Ար Մենն ստիպված վայրէջք կատարեց այդ մոլորակի վրա՝ վառելիք հայթայթելու հույսով:

Օգնական սարքերը ցույց տվեցին, որ մոլորակը բնակեցված է, և շնչելու օդ կա, ջուրը քաղցրահամ է. մի խոսքով՝ մոլորակը նման էր Երկրին:

Սա արդեն մեծ հաջողություն էր:

Ար Մենն իջավ աստղաթիռից և զգուշորեն քայլեց դեպի երևացող բնակավայրը: Երբ հասավ, ոչ ոք նրա վրա ուշադրություն չդարձրեց: Ար Մենը զարմանքով նկատեց, որ մոլորակի բնակիչների մի մասը քայլում է աչքերը փակ, մի մասը բոլորովին ճաղատ է, մի մասը ձեռքերը վերև բարձրացրած է քայլում, մի մասը նստած է ու չի խոսում:

«Սա ինչ բան է»,– զարմանքով մտածեց Ար Մենը և մոտեցավ նստածներից մեկին:

– Ես Երկիր մոլորակից եմ, բարև՛, խաղաղություն եմ ցանկանում ձեր մոլորակին: Ինձ վառելիք է հարկավոր, որտեղից կարող եմ ձեռք բերել,– քաղաքավարի հարցրեց Ար Մենը:

Նրա թարգմանող սարքերն անմիջապես թարգմանեցին ասածը, և բնիկը, առանց շրթունքները շարժելու, պատասխանեց.

– Մեր մոլորակում հենց այնպես ոչ ոք ոչինչ չի անում, բարև՛, երկրացի:

– Ես փող կտամ:

– Ինձ ճիշտ չիսկացար, մեզ մոտ փող չկա:

– Իսկ ինչ անեմ, որ վառելիք ճարեմ:

– Պետք է հարմարվես մեր մոլորակի օրենքներին:

– Այսինքն՝ ինչ անեմ:

– Մեզ մոտ, տես, որքան լճակներ կան: Ինչ ես կարծում, ինչո՞ւ են որանք այդքան շատ:

– Զգիտեմ: Երևի շատ անձրև է գալիս:

– Մեր մոլորակում որպեսզի մի բան կատարվի, պիտի մեկն անպայման միտքը շարժի, մի բան գուշակի: Օրինակ, այս գետակների ջրերը չեն կարողացել պատասխանել ափերի հանելուկին, ափերը փակել են ջրի ճամփան, և գետակները դարձել են լճակներ: Մագերը չեն կարողացել պատասխանել գլխի հանելուկին, և գլուխը չի աճեցնում նրանց, և մարդկանց մի մասը բոլորովին ճաղատ է: Եթե անձրևը չլուծի ամպի հանելուկը, ամպն անձրևին չի թողնի ներքև:

«Ա՛յ քեզ արմանք-զարմանք բան»,– մտածեց Ար Մենը, բայց իրեն զսպելով հարցրեց.

– Իսկ այս մարդիկ ինչո՞ւ են ձեռքերը վեր տնկած քայլում:

– Որովհետև ձեռքերը չեն կարողացել լուծել ուսերի հանելուկը:

– Սրանք էլ աչքերը փակ են գնում, որովհետև աչքերը չեն լուծել կոպերի՞ հանելուկը,– գլխի ընկավ Ար Մենը:

– Սկսում ես հասկանալ,– աշխուժացավ բնիկը:

Հանկարծ սկսեց ուժգին անձրև գալ:

– Ահա անձրևը լուծեց ամպի հերթական հանելուկը և իրավունք ստացավ ներքև թափվելու: Հիմա ամեն ինչ կթրջվի. լավ է, որ մենք ծածկի տակ ենք,– ասաց բնիկը,– թրջվել բոլորովին չեմ սիրում:

– Բայց ինձ վառելիք է պետք,– անհամբերությամբ նորից ասաց Մենը:

– Մեր մոլորակի օրենքով հիմա ես քեզ մի ինդիր կասեմ. եթե լուծես,

կստանաս վառելիք, չլուծես՝ չես ստանա: Տեն, անձրևն արդեն կտրվեց: Ես հիմա գնում եմ քաղաքային այգի: Այսօր իմ և իմ երկու ընկերների ծաղիկ դառնալու հերթն է: Աշխատանք է՝ պիտի անենք: Զսանչորս ժամ է տևում տարվա մեջ: Դու կգաս այգի և կտեսնես երեք վառվռուն ծաղիկ՝ ամեն ինչով իրար նման: Եթե ճիշտ գուշակես, թե որ մեկն էմ ես, վառելիք կստանաս, եթե ոչ՝ ընդմիշտ կմնաս մեր մոլորակում: Արդեն ուշանում եմ, ընկերներս հիմա լավ թրջված կլինեն, ես վազեցի:

«Լավ էլ աշխատանք են գտել իրենց համար»,– ինքն իրեն զայրացավ Ար Մենը և ուզում էր բնիկին էլի ինչ-որ բան հարցնել, սակայն նա արդեն չբացել էր:

Ար Մենը, քթի տակ մռթմռթալով, հասավ քաղաքային այգի: Իրոք, երեք հրաշալի, վառվռուն ծաղիկ էր աճում մարգերից մեկի վրա: Մենը շվարել էր. դրանք ոչնչով չէին տարբերվում իրարից:

«Միթե հավերժ պիտի մնամ այստեղ»,– սարսափեց նա:

Երկար գննեց ծաղիկները, հոտոտեց, պտտվեց նրանց շուրջը, բայց ապարդյուն*: Հուսահատ նստեց ու գլուխն առավ ավերի մեջ: Հանկարծ ժպտաց, հասկացավ, թե որ մեկն էր իր գրուցակիցը:

Սիրելի երեխաներ, Ար Մենն ինչպես կռահեց, թե որն էր իր գրուցակիցը: Պատասխանը թաքնված է պատմվածքում. ուշադիր կարդացեք և դուք ևս գլխի կընկնեք:

1. Ար Մենն ինչո՞ւ վայրէջք կատարեց անձանոթ մոլորակի վրա:
2. Ի՞նչ օրենքներ էին գործում Հանելուկային մոլորակում:
3. Ար Մենին ի՞նչ պայման առաջարկեց այմոլորակայինը:

1

Հանելուկային մոլորակում ինչերի՞ն են հարցեր առաջադրել ծառերի արմատները, արևը, երկնքի աստղերը, ատամները: Ձևակերպիր հարցերը և պատասխանիր:

2

Վերծանիր Հանելուկային մոլորակից ստացված հաղորդագրությունը և պատասխանիր:

Վորում շնորհա քնե գեճ՝ ռական տար ըոցը դպ ջողիա վարտելուա թիվառ:

Վիրում հրա ենք գեճ ըեմ հրաշ զարմանա կում մոլորա մառայինա ձակուրդներնար կացնելուանց:

Կսի եթ պեսիսչ ողկար քե նվելիայտ տեղայս, ծեքմտա ներդիսք:

3

Պատկերացրո՛ւ՝ Լուսնի վրա հանդիպել են բարոն Մյունխհաուզենը, Փոքրիկ Իշխանը, Ար Մենը և այլմոլորակայինը:

Հորինիր մի փոքրիկ պատմություն և ուղարկիր «Նախաշավիղ» և «Գ-րդ հրաշալիք» հանդեսներին:

4 Լուծիր հանելուկները. օգնիր Հանելուկային մտորակին:

Գլուխ գլխի եթե տանք,
Ապա սարեր շուռ կտանք,
Ո՞ր առածն էմ փոխել ես,
Պատասխանը լավ գիտես:

Ես իջնում եմ սարերից,
Ես թռչում եմ քարերից,
Մորս գիրկն եմ շտապում,
Քնած լինեմ, թե արթուն:

Առանց թևի թռչում եմ,
Երկինք-գետին թռչում եմ,
Նրանց մոտից թե նայես,
Մարդիկ, կարծես, մրջյուն եմ:

Ձեռքիս փոքրիկ նիզակներ՝
Պաշտպանում եմ լույսը ձեր,
Թե պետք լինի, թարթում եմ,
Դուք՝ քնած, ես արթուն եմ:

Ի՞նչ այգի է զարմանալի,
Քեզ հետ է միշտ գնում-գալիս,
Ոչ մի անգամ բերք չի տալիս,
Թե կտրում ես, չի էլ լալիս:

Երբ որևէ գործ ես անում, ուշադիր եղիր. ամենափոքր մանրուքն էլ կարող է ինդրի լուծման բանալի լինել:

ԱՄՓՈՓՐ ԻՄԱՅԱԾԴ, ՍՏՈՒԳՐ ԻՆՔԴ ՔԵԶ

1. Թեմատիկ շարժում դու հանդիպեցիր երևակայական շատ պատմությունների, և դրանցից միայն մեկն էր իրողություն: Ո՞րն էր դա:

2. Այս զարմանահրաշ պատմությունների մեջ ո՞ր հերոսի կողմին կուզենայիր հայտնվել և ի՞նչ կանեիր:

3. Դու ծանոթացար թեմատիկ շարժի հետևյալ գաղափարներին:

- Մեր զարմանահրաշ մոլորակում ամեն ինչ տարբեր է, և դրանով է պայմանավորված, որ....

- Լավ բան մտածիր, որ....

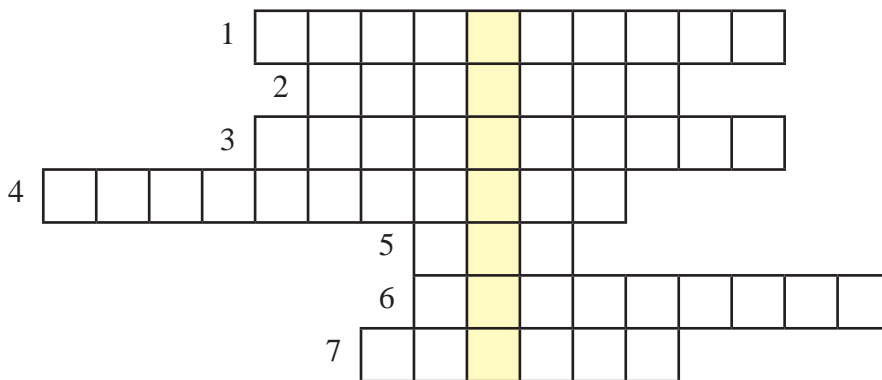
- Այսօր դու սովորող ես, իսկ վաղը....

- Մարդկային միտքը շատ գաղտնիքներ է բացահայտել, և դեռ որքան....

- Ամեն սովորական երևույթի մեջ էլ հրաշք կա, քանի որ....

Հիշիր, թե դրանք որ պատմություններին են վերաբերում, և շարունակիր մտքերը:

4. Լրացրո՛ւ խաչբառը: Ընդգծված սյունակում կկարդաս, թե դեպի ուր են ձգվում քո մտքերը:

1. Մարդ-ռոբոտը:

2. Մարդ-հսկան:

3. Երկնքում «լողացող» նավ:

4. Փչան բարոնը:

5. Հանելուկային Արը:

6. Նրա հետքը մինչև հիմա Լուսնի վրա է:

7. Իշխանը:

1

Որոշիր, թե տվյալ բարդ նախադասությունները ֆանի պարզ նախադասություններից են կազմված:

Գիշերն իջնում էր, և շրջակայքը լուռ էր:

Լուռ էին նիրհող ավանները, և շները չէին հաչում:

Ճանապարհներին փոշի չէր բարձրանում, որովհետև ավտոմեքենաներ չէին անցնում:

Դադարել էր թռչունների երգը, և ամրոցի բուրգերը մռայլ հուշարձանների նման լուռ էին:

Գունատ լուսինը արծաթագծծել էր չվող ամպերը, և հեռվում նշմարվում էին մռայլ ժայռերը:

Լուսինն անցնում էր նիրհող դաշտերի վրայով և լուսավորում ճանապարհներն ու կաճանները:

2

«Առյուծն ու Նապաստակը» բնագրից (Էջ 98) դժուր գրիչ միայն բարդ նախադասությունները և որոշիր, թե դրանցից յուրաքանչյուրը քանի պարզ նախադասությունից է կազմված:

3

Նկարի շուրջ կազմիր երկու պարզ նախադասություն: Դրանք դարձնու՞մ եմ բարդ նախադասություն:

4

Տվյալ նախադասություններում կետերի փոխարեն տեղադրիր անհրաժեշտ կապակցող բառերը (որ, իսկ, և, սակայն):

Դրսում սառնամանիք էր, ... որսորդական փոքրիկ տնակում տաք էր ու ապահով:

Մենք մոռացանք, ... գտնվում ենք անտառի խորքում:

Դուռը ճռնչաց, ... չբացվեց:

ՈՒսուցիչը մտավ դասարան, ... դասն սկսվեց:

ՓՈՔՐԻԿ ԲԱՆԱՐԱՆ

Ածու – 1. բանջարանոցի մարգ: 2. (փխբ.) փոքր ժողովուրդ, փոքր երկիր:

Աղու – աղալու համար պատրաստած հացահատիկ:

Ամոքել – մեղմել, հանգստացնել:

Անդնդախոր կիրճ – շատ խոր ձոր:

Անծայրածիր – վերջ, սահման չունեցող:

Անհուն – անծայր, անվերջ, անսահման:

Անձեռակերտ – ձեռքով չշինված, սքանչելի:

Ապար – բնական քարային հանքատեսակ (ավազ, գրանիտ, մարմար և այլն):

Ապարանք – պալատ, դղյակ:

Ապարդյուն – արդյունք չտվող, անօգուտ, իզուր:

Առնչվել – կապ ունենալ:

Արնախում – արյուն խմող:

Բաճկոնակ – անթև կարճ զգեստ, ժիլետ:

Բեզարել – հոգնել:

Բեկբեկ – ծուռումուռ, ոլոր-մոլոր:

Բերկրանք – հրճվանք, ուրախություն:

Բիլազուկ – ապարանջան, ձեռքի զարդ:

Բնույթ – բնավորություն:

Գիտաժողով – գիտնականների ժողով:

Գրավ – մեկից պարտք վերցնելիս նրա մոտ թողնվող իր կամ գումար:

Դավ – գաղտնի մտածված չարամիտ արարք:

Եղեռն – կոտորած, չարագործություն:

Երախտահատույց լինել – լավության տակից դուրս գալ:

Երախտիք – ուրիշին արած բարի գործ:

Չարմ – միևնույն ծնողների սերունդ:

Չիլ ձայն – բարձր և սուր ձայն:

Չմայլվել – հիանալ, սքանչանալ:

Ըմբոստանալ – դիմադրել, չենթարկվել, ապստամբել:

Ընծա – նվեր:

Ընտելացնել – վայրի բույսը, կենդանին կամ թռչունը դարձնել ընտանի:

Ինքնություն – եություն, իմաստ:

Լոկ – միայն, սուկ:

Լուսածեգ – լույսը ծագելու ժամանակը, լուսաբաց:

Խայծ – միս, որդ, հաց, որ անց են կացնում կարթի վրա՝ ձուկ որսալու համար:

Խեցեղեն – կավից պատրաստված իրեր:

Խսիր – ծղոտից, բույսերի կեղևից կամ դալար ոստերից հյուսած կարպետ:

Խուրջին – երկաչքանի տոպրակ, պայուսակ:

Խուփ – կափարիչ:

Ճեճքար – կտավատ ծեծելու երկանաքար:

Ճմակ – անտառի խիտ տեղ, ուր արև չի ընկնում:

Կարձախպեր – նույն մոր կաթով սնված ոչ հարազատ եղբայր:

Կայծքար – կարծր քարի տեսակ, որը երկաթին խփելուց կայծ է առաջանում:

Կապարճ – նետաման:

Կատարյալ – անթերի, ընտիր:

Կարմրախայտ – ձկան մի տեսակ:

Կացարան – ապրելու տեղ, տուն, բնակարան:

Կերտել – շինել, կառուցել, ստեղծել:

Կճատ – կարճ ու տափակ քիթ ունեցող:

Կողակ – ձկան մի տեսակ:

Կորգել – խաբեությամբ, խորամանկությամբ մեկից մի բան վերցնել, ձեռք բերել:

Կռան – դարբնի մուրճ:

Համաճարակ – լայն տարածվող վարակիչ հիվանդություն:

Համբավ – բարի անուն, ճանաչում, հռչակ:

Հավալուսն – լողացող մեծ թռչուն:

Հատու – 1. Լավ կտրող, սուր: 2. ՈՒժգին, կտրուկ:

Յարդախառն – հարդ (հացահատիկի մանրացրած ցողուններ) խառնած:
Յեզանազ – հեզ, խոնարհ, նազանի:
Յոժարություն – համաձայնություն:
Յոտաղ – գութանի եզները քշող տղա:
Յորդորել – մեղմ կերպով համոզել:
Ձեռակերտ – ձեռքով շինած, ստեղծած:
Ձիրք – բնածին ընդունակություն, շնորհք, տաղանդ:
Ճկել – ծռել, խոնարհել:
Ճոն – գլխարկ կարող:
Ճուռ – ոտք:
Մաճկալ – գութանի մաճը բռնող և վար անող մարդ:
Մամ – տատ:
Մամուռ – արմատներից զուրկ բույս:
Մասունք – շատ թանկագին, սրբազան բան:
Մատուռ – փոքրիկ եկեղեցի:
Միլիարդ – շատ մեծ թիվ՝ հազար միլիոն:
Մինուճար երեխա – ծնողների միակ զավակը:
Մկանուտ – ուժեղ մկաններ ունեցող:
Մղոն – երկարության չափ (մոտ մեկուկես կիլոմետր):
Մոլեզնել – արագ տարածվել, բորբոքվել:
Նախշքար – ներկարար, պատերը ներկող, նախշող:
Ներբող – գովերգ, փառաբանական խոսք, ճառ:
Նշմարվել – հազիվ երևալ:
Նվաղել – սաստիկ թուլանալ:
Շաչել – սուլոցի նման սուր ձայն հանել:
Շտկել – ուղղել:
Չախչախ – փայտե շերտիկ ջրաղացքարի վրա, որի միջոցով ցորենը թափվում է անցքի մեջ:
Չուրսունկանի – չորս ունկ ունեցող:
Պանդոկ – ճաշարան:
Պանդուխտ – օտար երկրում ապրող մարդ:

Պարեն – ուտելու մթերք, սննդամթերք:
Պեղել – փորելով գետնի տակից որևէ հին բան հանել:
Պռունկ – շրթունք, բերան:
Պուտուկ – կավե աման, կճուճ:
Ջորի – էջից մեծ, ձիուց փոքր և նրանց նման բեռնակիր կենդանի:
Ջրշուն – թանկարժեք մորթով ջրային կենդանի, կուղբ:
Սալ – մետաղյա հարմարանք, որի վրա երկաթ են կռում:
Սանամեր – սանամայր՝ զավակի մայրը կնքահոր համար:
Սխրանք – խիզախ արարք, հերոսական գործ, հերոսություն:
Սկաֆանդր – տիեզերագնացի պաշտպանիչ հագուստ:
Սողք – սողալը:
Ստորին – ներքևի, ցածի, ցածում գտնվող:
Վես – բարձր, վսեմ, սեզ, վեհ:
Վերվերի բռնել – պարել:
Վտիտ – թույլ, անզոր, նվազ:
Տառեղ – արագիլների մի ցեղը, սպիտակ արագիլ:
Տնտղել – ուշադրությամբ զննել:
Տրտնջալ – դժգոհել, բողոքել:
Ռիստ անել – որևէ բան անպայման անելու խոստում, երդում տալ:
Ռինկ – 1. ականջ, 2. ամանի բռնակ, կանթ:
Ռոռկան – ձուկ բռնելու ցանց:
Փարչ – կավե ունկավոր գավաթ, կուլա:
Փոխ տալ – փոխարինաբար, ժամանակավոր մի բան տալ:
Փոկ – ծովային կաթնասուն կենդանի:
Քարապուտ – վայրի կակաչի տեսակ:
Քարավան – ուղտերի շարք, որն անապատում մարդիկ և բեռներ է փոխադրում:
Քուրա – մետաղը շիկացնելու վառարան, հնոց:
Օթյակ – օթևան՝ գիշերելու տեղ:

**ՈՒՂԱԳՐԱԿԱՆ ԲԱՌԱՑԱՆԿ
(I-IV ԴԱՍԱՐԱՆՆԵՐ)**

այլուր	բրդուճ	կարդալ	միասին	պարզել
աղբյուր	գաղտնիք	կեղև	միլիարդ	պարծենալ
աղջիկ	գդալ	կեղտ	միլիոն	ջարդել
աղքատ	գոգևոց	կենդանի	մինչև	ջրհեղեղ
ամբողջ	գույնզգույն	կեսօր	միջանցք	սայթաքել
ամենօրյա	դադարել	կրիա	միրգ	սանդղակ
ամպ	դարբին	հազներ	մկկալ	սանդուղք
այլևս	դարձյալ	հազուստ	մյուս	սեղմել
այսօր	դարձնել	հաղթել	մորթել	սերկևիլ
անգամ	դեղձ	համարձակ	մռթմռթալ	սկյուռ
անդադար	դերձակ	համբերել	մռնչուն	սևուկ
անընդհատ	եղբայր	համբուրել	մտահոգ	սուրբ
անհոգի	եղջերու	հայելի	մրմնջալ	սրբազան
անձրև	երևալ	հարատևել	մրջյուն	սրբել
անձրևոց	երբեմն	հարբած	մրրիկ	սրընթաց
անշնորհիք	երբեք	հարդ	նախշուն	վախկոտ
անվերջ	երգ	հարթ	նետածիգ	վայրէջք
անօթևան	երկրորդ	հարյուր	ներքև	վայրկյան
աշխարհ	երջանիկ	հետև	նորոգել	վարդ
աշխույժ	զարթնել	հերթապահ	շաբաթ	վարդակ
աջ	զգույշ	հեքիաթ	շաղգամ	վերև
առաջ	զվարթ	հիացմունք	շնորհիվ	վերադարձ
առաջարկ	էջմիածին	հղկել	շշնջալ	վերջ
առողջ	ընդամենը	հյուլթալի	շոգ	վերջապես
առջև	ընթացք	հյուսել	ոգևորել	վրձին
ավագ	ընթրիք	հյուր	ողջ	տափօրինակ
արև	ընծուղտ	հոգատար	ողջույն	տերևակալել
արդար	թև	հոգնել	ոսկեգօծ	Տրդատ
արդեն	թագավոր	հևք	ոսկի	ուխտ
արդյոք	թեն	ծև	ով	ուղղակի
արձակուրդ	թուղթ	ծագուկ	ովքեր	ուղևոր
արջ	թռչել	ծգել	ոտնահետք	ուղտ
բարև	թռչուն	ծյուն	ոտք	փորձանք
բարդ	թրջել	ճամփա	որդ	փորձել
բարձունք	իբր	ճամփորդել	որդի	ևս
բարձրանալ	իջնել	ճանապարհ	որովհետև	օգնել
բերդ	խաբերա	ճյուղ	որպեսզի	օդ
բողկ	խաբել	ճռճռալ	որջ	օդաչու
բույն	խղճալ	մաղթել	որսորդ	օդապարիկ
բույր	խնդրել	մարդ	չարածճի	օվկիանոս
բուրդ	խորհուրդ	մեղք	պառկել	օրոր
բրդել	ծաղկազարդ	մեջք	պատճառ	
բրդոտ	կարգ	միանգամից	պատմվածք	

ՈՐՈՇ ԱՌԱՋԱԴՐԱՆՔՆԵՐԻ ՊԱՏԱՍԽԱՆՆԵՐ

- 114.** 4. Էշի ականջում քնած լինել: Գլուխ հանել:
- 122.** 5. Արդար մարդն արկղից հանում է թղթերից մեկը և, առանց բացելու, կուլ տալիս: Քանի որ մյուսի վրա գրված էր. «Մեղավոր է», եզրակացնում են, որ նա կուլ է տվել «Մեղավոր չէ» թուղթը, այսինքն՝ նրան պետք է ազատել:
- 145.** Հանելուկ. միտքը:
- 151.** 7. 3-լիտրանոցից լցնում են 2-լիտրանոցը, 2-լիտրանոցից՝ 1-լիտրանոցը:
- 160.** Հանելուկ. լուսին:
- 164.** 2. Միս – ամիս, գյուղ – յուղ: Ստել – նստել, թվել – թթվել: Դատարկ (ծակ, չոր), շինարարական:
- 167.** Ար Մենի զրուցակիցը չոր էր, իսկ մյուս երկու ծաղիկը՝ թաց: 2. Շնորհավորում ենք ձեզ՝ տարրական դպրոցը հաջող ավարտելու առթիվ: Հրավիրում ենք ձեզ զարմանահրաշ մոլորակում ամառային արձակուրդներն անցկացնելու: Իսկ թե ինչպես կարող եք հայտնվել այստեղ, մտածեք ինքներդ:
- 168.** 4. ՈՒս ուսի որ տանք, սարեր շուռ կտանք: Առուն: Ամպերը: Աչքի կոպը: Գլխի մազերը:
- 169.** 4. Էլեկտրոնիկ, Գուլիվեր, տիեզերանավ, Մյունխհաուզեն, Մեն, Արմաթրոնգ, Փոքրիկ: Բառը՝ տիեզերք:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

Ես այսպես ասեմ, դու այնպես

հասկացիր	83
Ավետիք Իսահակյան – Արջն ու օձը	84
Սերգեյ Վարդանյան – Վեճը	86
Աթաբեկ Խնկոյան – Ճպուռն ու մրջյունը. 89	
Եզրպուս – Առյուծն ու մուկը	92
Հրաչիկ Սևոյան – Տակառի լողը	94
Վարդան Այգեկցի – Այրի կինը և որդին 96	
Եզրպուս – Առյուծն ու Նապաստակը	98
Ռաֆայել Հայրապետյան – Շախմատ ...	100
Ամփոփիր իմացածը, ստուգիր ինքդ քեզ	102
Յոթ սարից, յոթ ձորից այն կողմ	103
Հայկական հեքիաթ – Ամենաթանկը	
հավասարների մեջ	104
Զինական հեքիաթ – Թող ուրիշն անի ..	106
Կորեական հեքիաթ – Երկու եղբայր	109
Ջաննի Ռոդարի – Գրքից փախած	
մկնիկը	112
Ալեքսեյ Տոլստոյ – Բուրատինոն իմա-	
նում է Ոսկե բանալու գաղտնիքը	115
Էդվարդ Միլիտոնյան – Սև արկղի	
գաղտնիքը	119
Սուրեն Մուրադյան – Քաջ արտուտիկը	123
Վիլյամ Սարոյան – Թագավորն ու	
խաբեբան	126
Հովհաննես Թումանյան – Քաջ Նազարը	129
Ղազարոս Աղայան – Անահիտ	132
Ամփոփիր իմացածը, ստուգիր ինքդ քեզ	135

Այս զարմանահրաշ մոլորակը	137
Աղասի Այվազյան – Խայծը	138
Ալբերտո Մորավիա – Երբ մտքերը	
սառչում են օդում	141
Ջոնաթան Սվիֆթ – Գուլիվերի	
ճանապարհորդությունը	147
Էրիկս Ռասպե – Բարոն Մյունխհաուզենի	
ճանապարհորդությունը	
դեպի Լուսին	152
Եվգենի Վելտիստով – Էլեկտրոնիկի	
արկածները	155
Վաչագան Ա. Սարգսյան –	
Ոտնահետքեր Լուսնի վրա	158
Անտուան դը Սենտ-Էքզյուպերի –	
Փոքրիկ Իշխանը	162
Վաչագան Ա. Սարգսյան –	
Հանելուկային մոլորակը	165
Ամփոփիր իմացածը, ստուգիր ինքդ քեզ	169
Փոքրիկ բառարան	171
Ռեդդագրական բառացանկ (I-IV	
դասարաններ)	173
Որոշ առաջադրանքների	
պատասխաններ	174
Բնագրերը ենթարկվել են որոշ փոփոխու-	
թյունների, համապատասխանեցվել են	
գրական հայերենի կանոններին, չորրորդ	
դասարանցիների ընկալումներին:	

ԿԱՐԻՆԵ ԹՈՐՈՍՅԱՆ
ՎԱԶԱԳԱՆ Ա. ՍԱՐԳՍՅԱՆ
ՀԵՂԻՆԵ ԽԱՉԱՏՐՅԱՆ
ԿԱՐԻՆԵ ԶԻԲՈՒԽՉՅԱՆ

ՄԱՅՐԵՆԻ 4

Դասագիրք 4-րդ դասարանի համար

Խմբագիրներ՝

**Շարվաճքը՝
Էջադրումը՝
Ձևանմուշը՝**

Հրանտ Վարդանյան
Արտաշես Թադևոսյան
Սվետլանա Այվազյանի
Միքայել Աբրահամյանի
Վաչագան Ա. Սարգսյանի

«ՄԱՆՄԱՐ» հրատարակչություն
Երևան, Ղ.Փարպեցու 9-7, հեռ. 53-79-82, 53-79-83
E-mail: manmar@manmar.am